

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Τεχνών Ήχου και
Εικόνας

Πτυχιακή εργασία:

Ιωάννινα: μια πόλη με μεγάλη
ιστορία

Όνομ/νυμο: Γκουρμπάτση Στεφανία - TX2011056

Επιβλέπων Καθηγητής: Γιαννακουλόπουλος Ανδρέας

Κέρκυρα, Οκτώβριος 2020

Δηλώσεις – Παραχωρήσεις:

1. Δηλώνω ότι η παρούσα εργασία είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης δημιουργικής σκέψης.
2. Δηλώνω ότι το Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας δύναται να χρησιμοποιήσει το αποτέλεσμα της ΠΕ μου για διδακτικούς, ερευνητικούς, εκπαιδευτικούς σκοπούς, καθώς και για σκοπούς επικοινωνιακής πολιτικής και προώθησης του τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας, για σκοπούς επικαιρότητας και ενημέρωσης και γενικότερα για σκοπούς που δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα.
3. Δηλώνω ότι επί αυτής της ΠΕ δεν υφίσταται κανένα δικαίωμα ή απαίτηση οποιουδήποτε τρίτου (πέρα από τους αναφερόμενους στην παράγραφο Γ.1 του κανονισμού ΠΕ του Τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας - Έκδοση 2.4 10/04/2012) και ότι ρητά έχω αναφέρει χωρίς καμία παρέκκλιση το όνομα και την προέλευση των πηγών που χρησιμοποίησα κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της ΠΕ.
4. Δηλώνω ότι στο κείμενο της ΠΕ συναινώ στην πρόσβαση της επί μέρους δημιουργικής συμβολής μου στην ΠΕ με οποιαδήποτε μορφή (ενδεικτικά αναλογική, ψηφιακή) στη Βιβλιοθήκη του Τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας και στη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου για ερευνητικούς, διδακτικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ πολύ:

Την οικογένειά μου και τους ανθρώπους που ήταν δίπλα μου και με στήριξαν καθ' όλη τη διάρκεια της δημιουργίας της πτυχιακής μου εργασίας.

Τους καθηγητές του τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας που μου μετέδωσαν τόσες πολλές γνώσεις όλα αυτά τα χρόνια.

Τον κ. Ανδρέα Γιαννακουλόπουλο που πίστεψε και βοήθησε στην προσπάθεια μου να δημιουργήσω αυτή την εργασία. Με την ευγένεια του, τον ενθαρρυντικό τρόπο του και τις σωστές παρατηρήσεις, καταφέραμε να υλοποιήσουμε τον σκοπό μας. Είχα μία πολύ καλή συνεργασία μαζί του και θεωρώ πως είναι ένας εξαιρετος άνθρωπος και καθηγητής.

Τον Άρη Λαμπρογεώργο για την πολύτιμη βοήθειά του στην δημιουργία και οργάνωση της ιστοσελίδας. Μέσα από την καλή συνεργασία που αναπτύξαμε η δημιουργία της ιστοσελίδας ολοκληρώθηκε με επιτυχία.

Τον Ηρακλή Μάντη για την υπέροχη συνέντευξη που μου έδωσε και την ευκαιρία να αναπτύξουμε κάποια θέματα για την πόλη των Ιωαννίνων.

Την Έλενα Τσουκάλη-Χαϊκάλη που χάρισε τη φωνή της για την ηχογράφηση της προφορικής αφήγησης.

Τον Άκη Φωτίου για τα όμορφα εναέρια πλάνα με τη χρήση drone.

Την Εφορεία Αρχαιοτήτων και το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς για την άδεια βιντεοσκόπησης και φωτογράφησης των αρχαιολογικών χώρων.

Τους ανθρώπους που συνάντησα σε όλους τους χώρους για την εξυπηρέτησή τους.

Την Κωνσταντίνα Σταμάτη για τις παρεμβάσεις και συμβουλές στο γραπτό κείμενο.

Τέλος, όλους τους ανθρώπους που θα παρακολουθήσουν το ντοκιμαντέρ και θα επισκεφτούν την ιστοσελίδα μου, και με τον τρόπο του ο καθένας θα συμβάλει ώστε διαδοθούν τα θέματα και οι πληροφορίες που αναπτύσσω.

Συνοπτική Περίληψη

Τα Ιωάννινα, γνωστά και ως Γιάννενα ή Γιάννινα, είναι πόλη της Ηπείρου, έδρα του Δήμου Ιωαννιτών και πρωτεύουσα της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων. Είναι μία από τις σπουδαιότερες πόλεις της Βορειοδυτικής Ελλάδας και αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της Ηπείρου. Πρόκειται για μία πόλη με πλούσια ιστορία, καθώς αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες και κακουχίες λόγω των πολέμων και των οικονομικών καταστροφών, αλλά και με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αφού έχει περάσει από διάφορες περιόδους ανά τους αιώνες. Η Λίμνη Παμβώτιδα, το στολίδι των Ιωαννίνων, με τις πυκνόφυτες όχθες της και τα βουνά της Ηπείρου να αντανακλώνται στα νερά της, δίνει στην πόλη μία μοναδική αίσθηση γαλήνης και ομορφιάς. Ένας περίπατος στα γραφικά δρομάκια του κάστρου της πόλης ξαναζωντανεύει τις μνήμες του Αλή πασά και της κυρά Φροσύνης, αλλά και της νεότερης ιστορίας της πόλης. Ανάμεσα στις πολλές ομορφιές των Ιωαννίνων είναι τα παραδοσιακά κτίσματα, τα πολυάριθμα αρχοντικά, σημαντικά μουσεία για τους λάτρεις της παράδοσης και της ιστορίας κ.ά.. Αυτά και πολλά άλλα σημεία της πόλης, με έντονη ιστορική και πολιτιστική αξία, αποτελούν δείγματα της ηπειρωτικής αρχιτεκτονικής. Όλα αυτά και πολλά άλλα στοιχεία καταγράφονται στην παρακάτω εργασία, συνοδευόμενη από ένα υπέροχο ντοκιμαντέρ, που αναδεικνύει την ομορφιά, την ιστορία, την πλούσια πολιτιστική παράδοση και την ιδιαίτερη γραφικότητα της πόλης.

Abstract

Ioannina is a city of Epirus, seat of the Municipality of Ioannina and capital of the Regional Unit of Ioannina. It is one of the most important cities of Northwestern Greece and is the largest commercial and industrial center of Epirus. It is a city with a rich history as it faced many difficulties and hardships due to wars and economic disasters but also with special architecture since it has gone through different periods over the centuries. Lake Pamvotida, the jewel of Ioannina, with its densely planted shores and the mountains of Epirus reflected in its waters, gives the city a unique sense of peace and beauty. A walk in the picturesque streets of the castle of the city revives the memories of Ali Pasha and Mrs. Frosini

but also of the recent history of the city. Among the many beauties of Ioannina are the traditional buildings, the numerous mansions, important museums for lovers of tradition and history, etc. These and many other parts of the city with strong historical and cultural value, are examples of continental architecture. All these and many other elements are recorded in the following work accompanied by a wonderful documentary that highlights the beauty, the history, the rich cultural tradition and the special picturesqueness of the city.

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των προπτυχιακών μου σπουδών στο τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου και έχει τίτλο «*Ιωάννινα: μια πόλη με μεγάλη ιστορία*»· πρόκειται για ένα διαδικτυακό ντοκιμαντέρ (web documentary). Βασικό άξονα της εργασίας αποτελεί η ιστορία της πόλης των Ιωαννίνων, η ανάδειξη της πολιτισμικής της κληρονομιάς, καθώς επίσης και η προβολή αξιοθαύμαστων τουριστικών προορισμών -ιστορικής σημασίας και μη-. Η εργασία ασχολείται αφενός με τη θεωρητική έρευνα της πόλης και αφετέρου με τη δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ μέσα από αυτή. Συνεπώς, με τη χρήση σχετικής βιβλιογραφίας και ιστογραφίας, άρθρων και περιοδικών, πραγματοποιείται μια ιστορική προσέγγιση της πόλης και δημιουργείται η δυνατότητα στον αναγνώστη-θεατή να ανακαλύψει τον πολιτισμό, την κουλτούρα και τις φυσικές ομορφιές της. Προκειμένου, λοιπόν, να επιτευχθεί ο σκοπός της εργασίας, θα αποσαφηνιστούν οι όροι του ντοκιμαντέρ και του μοντάζ, ενώ θα γίνει αναφορά στους πρωτοπόρους τους, αλλά και στα είδη και στις βασικές λειτουργίες τους. Έπειτα, θα πραγματοποιηθεί η παρουσίαση της ιστορίας των Ιωαννίνων, από τα χριστιανικά χρόνια μέχρι και τη σύγχρονη εποχή και θα αναφερθούν ορισμένα ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικά μουσεία και αξιοθέατα. Εκτός των άλλων, θα αναλυθεί το τεχνικό μέρος, τα στάδια παραγωγής του ντοκιμαντέρ και η διαδικασία δημιουργίας της ιστοσελίδας.

Όσον αφορά το ντοκιμαντέρ, θα απαρτίζεται από τρία σκέλη: το ιστορικό, το οποίο αναφέρεται στην ιστορία της πόλης και στο πώς αυτή εξελίχθηκε, το πολιτισμικό, το οποίο σχετίζεται με την πολιτισμική κληρονομιά, όπως είναι τα μουσεία και οι αρχαιολογικοί χώροι, και το τουριστικό, που περιλαμβάνει αξιοθέατα και τουριστικούς προορισμούς. Έτσι, το ντοκιμαντέρ θα περιλαμβάνει πλάνα -εναέρια και μη- από διαφορετικά σημεία της πόλης, από αρχαιολογικούς και τουριστικούς χώρους (π.χ. πλατεία Μαβίλη, Νήσος Ιωαννίνων), καθώς επίσης και μια αφήγηση, η οποία θα επεξηγεί και θα τεκμηριώνει παράλληλα με τις λήψεις. Τέλος, θα υπάρχει και μία συνέντευξη ενός καθηγητή φιλολογίας, ο οποίος θα αναφέρει γεγονότα σχετικά με την μακραίωνη ιστορία και τον πολιτισμικό πλούτο της πόλης.

Ως αποτέλεσμα, προκύπτει ότι, παρά τις δυσκολίες και τις καθυστερήσεις που προέκυψαν κατά την διάρκεια συγγραφής της εργασίας μου, ο σκοπός της εκπληρώθηκε με επιτυχία και κατόρθωσα να γνωστοποιήσω, όσο το δυνατόν καλύτερα και με τη βοήθεια οπτικοακουστικού υλικού, τις βασικότερες πτυχές της ιστορίας των Ιωαννίνων.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	9
1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	12
1.1. Το Ντοκιμαντέρ	12
1.2. Οι πρωτοπόροι του Ντοκιμαντέρ	13
1.3. Τα είδη του Ντοκιμαντέρ.....	17
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	19
2.1. Το Μοντάζ.....	19
2.2. Το Μοντάζ και ο Lev Kuleshov	19
2.3. Μοντάζ και Ντεκουπάζ	20
2.4. Οι βασικές λειτουργίες του Μοντάζ.....	21
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	23
3.1. Τα Γιάννενα μέσα στο χρόνο.....	23
3.1.1 Γνωρίζοντας την πόλη.....	23
3.1.2 Αρχαίοι και πρώτοι χριστιανικοί χρόνοι	24
3.1.3 Μεσοβυζαντινοί και υστεροβυζαντινοί χρόνοι.....	24
3.1.4 Οθωμανική Κυριαρχία.....	25
3.1.5. Νεοελληνικός Διαφωτισμός.....	26
3.1.6 Τα Ιωάννινα κατά την Επανάσταση του 1821.....	27
3.1.7 Νεότερη και σύγχρονη ιστορία.....	27
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	29
4.1. Ιστορικό πλαίσιο των Ιωαννίνων-Κάστρο των Ιωαννίνων	29
4.2. Το Κάστρο.....	32
4.3. Τα Μουσεία μέσα στο Κάστρο	33
Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων.....	33
Συλλογή Αργυροχοΐας.....	34
Εθνογραφικό και Ιστορικό (Δημοτικό) Μουσείο	34
5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	36
5.1. Ιστορίες της πόλης.....	36
5.1.1. Το ρολόι της κεντρικής πλατείας.....	36
5.1.2. Το Γιαννιώτικο Σαλόνι	36
5.1.3. Πως δημιουργήθηκε το παραλίμνιο.....	38
5.1.4. Λιθαρίτσια: από στρατώνες σε πάρκο	39
5.1.5. Ο μύθος του «Δώδεκα»	40
6. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	42
6.1. Το Νησί των Ιωαννίνων	42

7. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ	44
7.1. Το αρχαίο θέατρο της Λωδώνης	44
8. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ	46
8.1 Τεχνικό μέρος	46
8.1.1. Σχετικά με το ντοκιμαντέρ	46
8.1.2. Στόχος της εργασίας	46
8.1.3. Στάδια παραγωγής	47
8.1.4. Δημιουργία ιστοχώρου	64
Συμπεράσματα	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	72
ΙΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	73
ΑΡΘΡΑ	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	75
Παράρτημα Ι: Πρόταση εκπόνησης πτυχιακής εργασίας	75
Παράρτημα ΙΙ: Άδεια βιντεοσκόπησης-φωτογράφισης	79
	81

Εισαγωγή

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «*Ιωάννινα: μια πόλη με μεγάλη ιστορία*» έχει ως στόχο να μελετήσει την ιστορία και τη ζωή της περίφημης πρωτεύουσας της Ηπείρου, των Ιωαννίνων, από την αρχή της έως και σήμερα, αλλά και να αναδείξει τον πολιτισμικό και τουριστικό πλούτο της. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσα από τις παρακάτω σελίδες, όπου θα καταγραφεί η πραγματικότητα του παρελθόντος, όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικά και αμερόληπτα γίνεται, μέσω έρευνας από σχετική βιβλιογραφία, περιοδικά, επιστημονικά άρθρα, φωτογραφικό υλικό, αφηγήσεις και συνεντεύξεις. Εκτός από το γραπτό κείμενο, θα υπάρχει και ένα 25λεπτό ντοκιμαντέρ. Εφόσον πρόκειται για ένα ντοκιμαντέρ, είναι πολύ σημαντικό να αποσαφηνιστούν οι όροι *ντοκιμαντέρ* και *μοντάζ* για την βέλτιστη κατανόηση του τεχνικού ζητήματος της εργασίας. Συνεπώς, θα υπάρξει και μια αναλυτική περιγραφή σχετικά με την δημιουργία και την υλοποίηση του ντοκιμαντέρ.

Το ενδιαφέρον μου για την ενασχόληση με το συγκεκριμένο θέμα της εργασίας προέκυψε αφενός μεν από το γεγονός, πως η πόλη των Ιωαννίνων κουβαλάει μια πλούσια ιστορία με πολύπλευρες εκφάνσεις, αφετέρου δε επειδή είχα την τύχη να κατάγομαι από αυτήν. Έτσι, λοιπόν, θέλησα να αναζητήσω περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το παρελθόν της και να ανατρέξω σε αυτό, προκειμένου να μάθω, αλλά και να βοηθήσω τον αναγνώστη, μέσα από την ιστορική αναδρομή και τα γεγονότα που θα ξεδιπλωθούν, να κατανοήσει το ιστορικό υπόβαθρο της πόλης, την αξία, που της δίνει όλη αυτή η ιστορία, καθώς και τους λόγους, για τους οποίους τα Ιωάννινα αποτελούν σημείο αναφοράς πολλών επισκεπτών στις μέρες μας. Συγχρόνως, μέσω αυτής της αναδρομής, επιδιώκεται η ενθύμηση στους σημερινούς κατοίκους της -και όχι μόνο- πως οι πρόγονοι, παρ' όλα τα δεινά, τις δυσκολίες και τη σκλαβιά που βίωσαν ανά τους αιώνες, επέδειξαν μεγάλο σθένος και μαχητικότητα απέναντι στους κατακτητές, καθώς και τεράστια επιμονή και αποφασιστικότητα να ορθοποδήσουν ύστερα από όλες τις οικονομικές και κοινωνικές καταστροφές. Επιπροσθέτως, προβάλλεται η ιστορική και πολιτισμική κληρονομιά της, μέσα από αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακά κτίσματα, σημαντικά μουσεία και μνημεία. Μερικά από αυτά είναι το Βυζαντινό Μουσείο, το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης και το Κάστρο των Ιωαννίνων.

Όσον αφορά το γραπτό κείμενο, απαρτίζεται από οχτώ κεφάλαια, τα οποία με την σειρά τους χωρίζονται σε υποκεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρητική-ιστορική βάση του ντοκιμαντέρ ως ένα μέσο προσέγγισης της πραγματικότητας, καθώς και οι βασικοί πρωτεργάτες και τα είδη του. Στο δεύτερο κεφάλαιο ερμηνεύεται η θεωρία και οι βασικές λειτουργίες του μοντάζ. Το τρίτο κεφάλαιο αφιερώνεται στην ιστορική αναδρομή της πόλης των Ιωαννίνων, από τα αρχαία χριστιανικά χρόνια μέχρι και σήμερα. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην πολιτισμική κληρονομιά της πόλης, όπως είναι το Κάστρο, τα μουσεία και οι αρχαιολογικοί χώροι, ενώ το πέμπτο εκθέτει μια σειρά από ιστορίες της πόλης σχετικά με τα τουριστικά αξιοθέατά της και τους φυσικούς χώρους αναψυχής (λ.χ. Γιαννιώτικο σαλόνι, θερινό σινεμά, Νήσος Ιωαννίνων, Λιθαρίτσια). Το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει πιο αναλυτικά την ιστορία του Νησιού των Ιωαννίνων και το έβδομο την ιστορία του αρχαίου θεάτρου της Δωδώνης. Τέλος, το όγδοο κεφάλαιο ασχολείται κυρίως με τα τεχνικά ζητήματα της εργασίας, με τα στάδια παραγωγής του ντοκιμαντέρ, αλλά και την δημιουργία και την οργάνωση της ιστοσελίδας.

Σχετικά με το ντοκιμαντέρ, αρχικά, θα υπάρχουν πλάνα από το κέντρο της πόλης, όπως είναι για παράδειγμα η κεντρική πλατεία, αλλά και οι πιο πολυσύχναστοι δρόμοι. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν πλάνα από στοιχεία της πολιτισμικής κληρονομιάς της πόλης, όπως είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων, το Κάστρο Ιωαννίνων, αλλά και μουσεία, τα οποία στεγάζονται εντός αυτού: το Βυζαντινό Μουσείο στο χώρο της νοτιοανατολικής ακρόπολης (Ιτς Καλέ) του κάστρου, το «Θησαυροφυλάκιο», που αποτελεί μέρος του Βυζαντινού Μουσείου και εμπεριέχει μια συλλογή από έργα αργυροχοΐας, καθώς και το Μουσείο Αργυροτεχνίας στον δυτικό προμαχώνα του Ίτς Καλέ. Επιπροσθέτως, θα προβληθούν λήψεις από αξιοθέατα και τουριστικούς προορισμούς της πόλης. Η πλατεία Μαβίλη, τα Λιθαρίτσια, το Γιαννιώτικο σαλόνι και το Νησί των Ιωαννίνων -στο βορειοδυτικό τμήμα της λίμνης Παμβώτιδας- είναι ορισμένα εξ αυτών. Συγκεκριμένα, στο Νησί βρίσκεται η τρίτη μεγαλύτερη μοναστική πολιτεία στην Ελλάδα, η οποία με τη σειρά της αποτελείται από επτά βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια. Τέλος, θα υπάρχουν και ορισμένα εναέρια πλάνα με τη χρήση drone, τα οποία θα απεικονίζουν την πόλη των Ιωαννίνων από το σημείο του Φρόντζου, το Κάστρο, το Νησί, καθώς επίσης και διάφορα σημεία περιμετρικά της λίμνης. Όλα τα παραπάνω συνοδεύονται από μια αφήγηση και μια συνέντευξη, τα οποία συμπληρώνουν το ντοκιμαντέρ.

Συμπερασματικά, ο ιστορικός και φυσικός πλούτος της πόλης των Ιωαννίνων είναι τεράστιος και αξίζει να μελετηθεί από τον καθένα. Μέσα από την συγκεκριμένη εργασία,

παρά τις τεχνικές δυσκολίες που παρουσιάστηκαν, γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης του πλούτου αυτού, μέσω του γραπτού κειμένου, αλλά και μέσω ρεαλιστικών εικόνων του ντοκιμαντέρ. Κατά συνέπεια, πραγματοποιείται μια άμεση επαφή του αναγνώστη-θεατή με το παρελθόν του και τα Ιωάννινα.

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1. Το Ντοκιμαντέρ

Ως ντοκιμαντέρ ή ταινία τεκμηρίωσης ορίζεται η σπουδή και η έρευνα πάνω σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα αποτυπωμένη σε φιλμ ή σε ψηφιακό μέσο. Το θέμα ενός ντοκιμαντέρ μπορεί να ποικίλλει από πολιτισμικό και ηθικοπλαστικό σε εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό, εθνογραφικό, επιστημονικό, κοινωνικό, ιστορικό, πολιτικό ή εξειδικευμένο σε μια πτυχή ανθρώπινης δραστηριότητας βασιζόμενο πάντα σε πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία. Ο χρόνος του είναι πιθανό να διαφέρει και να ασχολείται με το παρελθόν, το παρόν ή το μέλλον. Μπορεί να ασχολείται με το όλο ή με το μέρος. Για παράδειγμα, μπορεί να αναφέρεται σε μία ταινία αστρονομίας όπου εξηγεί την αρχή του σύμπαντος και τους διάφορους γαλαξίες, ή να παρουσιάζει τον τρόπο ζωής μιας συγκεκριμένης φυλής μιας χώρας με τα ήθη και τα έθιμά της. Εναλλακτικά θα μπορούσε να δείχνει τον τρόπο με τον οποίο γυρίστηκε μία ταινία ή ακόμα και ένα άλλο ντοκιμαντέρ. Ο τομέας αυτός έχει ιδιαίτερη δυναμική και συνεχόμενη εξέλιξη, καθώς τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει παγκόσμια άνθηση. Τα θέματά του τα αντλεί από ζητήματα που απασχολούν τον άνθρωπο, όπως είναι ο πόλεμος και η φτώχεια, η οικονομική κρίση, η μόλυνση του περιβάλλοντος, η πολιτική κ.ά..

Το όνομα του ντοκιμαντέρ το πήρε από το ρήμα *document* (καταγράφω) διότι σκοπός του είναι να καταγράψει και να αποτυπώσει πτυχές της πραγματικότητας, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα ιστορικό αρχείο. Ο John Grierson χρησιμοποίησε το 1926 τον όρο για πρώτη φορά για να περιγράψει την ταινία του Robert Flaherty *Moana*, η οποία παρουσιάζει την καθημερινή ζωή σε ένα νησί του Ειρηνικού Ωκεανού. Ωστόσο η ιστορία του ξεκινάει στα τέλη περίπου του 19^{ου} αιώνα όπου προβάλλονται οι πρώτες ταινίες.¹ Στα γαλλικά ο όρος *documentaire* χρησιμοποιείται για να περιγράψει ταξιδιωτικές ταινίες. Η λέξη γίνεται αποδεκτή το 1879 από το γαλλικό λεξικό σαν ένα επίθετο με τη σημασία “έχων ένα χαρακτήρα ντοκουμέντου”. Ακολουθώντας τον Ζαν Ζιρώ απέκτησε μία κινηματογραφική σημασία το 1906 και μετά το 1914 γίνεται ουσιαστικό. Αφού εισχωρεί στη Γαλλική γλώσσα με το θρίαμβο του *Νανούκ* το 1922, υιοθετείτε αργότερα από τους Άγγλους. Μετά το 1930

¹ <http://cinepivates.gr/documentary-aspects-of-reality/>

γίνεται αποδεκτή από το Oxford Dictionary με την αποκλειστική σημασία την ταινίας.² Ο Grierson δίνει μία άλλη έννοια στον όρο, αναφέροντας ότι είναι «η δημιουργική θεώρηση της πραγματικότητας».³ Δίνοντας αυτόν τον ορισμό εννοεί πως κύριος στόχος του ντοκιμαντέρ είναι η πραγματικότητα. Όμως ο δημιουργός είναι αυτός που θα την αποδώσει μέσα από την ταινία του. Το βασικό του στοιχείο είναι η εύκολη κατανόησή του από τον θεατή, έτσι λοιπόν ο δημιουργός δεν πρέπει απλώς να καταγράψει την πραγματικότητα αλλά να την μετατρέψει σε γλώσσα κατανοητή δίνοντας όμως και το προσωπικό του στίγμα. Φτάνοντας με αυτόν τον τρόπο και στη τεκμηρίωση, μετατρέποντας την απλή καταγραφή του υλικού σε μία προσωπική δήλωση. Το ντοκιμαντέρ λοιπόν ερμηνεύει με το προσωπικό τρόπο του δημιουργού τα όσα συμβαίνουν στον κόσμο αλλά είναι αντικειμενική η ματιά του; Οι θεατές θα πρέπει να γνωρίζουν πως ένα ντοκιμαντέρ παρουσιάζεται ως αληθές αλλά έχει και την προσωπική ματιά του σκηνοθέτη. Επομένως αποκτά μία υποκειμενική υπόσταση και ο στόχος πρέπει να είναι η συλλογή της πραγματικότητας καθώς και ο απόλυτος ρεαλισμός του.⁴

1.2. Οι πρωτοπόροι του Ντοκιμαντέρ

Robert Flaherty

Ο Robert Flaherty, «πατέρας» του ντοκιμαντέρ, με το πολικό του ντοκιμαντέρ *Ο Νανούκ του Βορρά*, το οποίο προβάλλεται στους κινηματογράφους το 1922 φέρνει μία επανάσταση. Πρόκειται για ένα φιλμ γυρισμένο στο φυσικό περιβάλλον, χωρίς ηθοποιούς, χωρίς ιστορία και υπόθεση, με θέμα την καθημερινή ζωή, την εναλλαγή εποχών και των ασχολιών μιας ομάδας ανθρώπων. Στην ταινία πραγματικοί Εσκιμώοι Inuit του κόλπου του Hudson παίζουν, χαμογελούν και αισθάνονται. Ένα άψογο γυρισμένο φιλμ, με εκπληκτική φωτογραφία και μία νέα αισθητική που φέρνουν οι πάγοι στον κινηματογράφο. Θα γνωρίσει μεγάλη επιτυχία και θα εμπνεύσει πολλούς κινηματογραφιστές. Θα είναι η αρχή για εξωτικές ταινίες όπως λευκά ή φιλμ πάγων, τροπικά και ασιατικά ισημερινά, μαύρα ή αφρικανικά. Όμως αυτές οι ταινίες δεν θα έχουν επιτυχία διότι είναι επιφανειακές, ηθελημένα

² George Sadoul, *Το Ντοκιμαντέρ*, (Αθήνα : Αιγόκερως, 1985), σελ. 27.

³ Dirk Eitzen, *When is a Documentary? : Documentary as a Mode of Reception*, (University of Texas Press, 2010), σελ. 81-102.

⁴ Δημήτρης Γκουζιώτης, *Η τέχνη του ντοκιμαντέρ*, (Αθήνα : Αιγόκερως, 2005)

στερεοτυπικές και ο φωτογραφικός τους νατουραλισμός δεν είναι αρκετός για να κεντρίσει το ενδιαφέρον του θεατή. Η καινοτομία του Flaherty δεν ήταν στο μοντάζ ούτε στη φωτογραφία ούτε στην εξωτική θεματική αλλά στον τρόπο με τον οποίο προσέγγισε και παρουσίασε το θέμα του. Ο τρόπος μεθόδου του ήταν η επιτόπια έρευνα, την οποία ανακάλυψε χωρίς να έχει ιδιαίτερες ακαδημαϊκές γνώσεις την ίδια περίπου περίοδο με τον Malinowski. Το 1910-12 πήγε για πρώτη φορά στις αρκτικές περιοχές και αφού επέστρεψε έκανε τις πρώτες κινηματογραφικές δοκιμές το 1914 και συνέχισε ως το 1922. Όλο αυτόν τον καιρό είχε την ευκαιρία να γνωρίσει τους ανθρώπους, τις συνθήκες ζωής τους, να μιλήσει τη γλώσσα τους και να δεθεί μαζί τους και το αποτέλεσμα όλου αυτού είναι η φοβερή δύναμη αυτής της ταινίας. Ο Flaherty περνάει από το στερεότυπο στο αρχέτυπο. Δεν έκανε απλώς ένα φιλμ καταγραφής, έφτιαξε μία ταινία ερμηνείας. Κάθε ταινία του εκφράζει την περιπέτεια αυτής της μεθόδου και την προσπάθεια να δημιουργήσει ένα διαφορετικό κινηματογράφο ερμηνείας του πραγματικού με τα υλικά της τέχνης και της εθνογραφικής πρακτικής του πεδίου. Όλη η ζωή του Flaherty και της οικογένειάς του είναι στους Πόλους, σε θάλασσες του Νότου και σε άλλα μέρη έτσι ώστε να βιώσει την αλήθεια αυτών των ανθρώπων. Κατανοώντας τον ιδιόμορφο λόγο τους, προσπαθεί μέσα από τις ταινίες του να εκφράσει την αγωνία και την μοναδικότητα της ύπαρξής τους. Αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα σαν ουσία, την οποία ανακαλύπτει και αναπαριστά μόνο όταν εμβαθύνει στο κάθε πράγμα. Το φαίνεσθαι κρύβει το είναι, τον πυρήνα στον οποίο πρέπει να ανακαλυφθεί αυτό που εκφράζει το χαρακτήρα ενός πολιτισμού. Στόχος του κινηματογράφου της «αλήθειας» είναι να υπερβεί το φαινόμενο και μέσα από τη διαδικασία έρευνας, κατανόησης, συναισθήματος και αναπαραστατικής ερμηνείας το καθιστά μυθοπλαστικά αληθοφανές.

Dziga Vertov

Την ίδια περίοδο στην επαναστατημένη Ρωσία εμφανίζεται ο κινηματογραφιστής και θεωρητικός Dziga Vertov.⁵ Γεννήθηκε το 1896 και πριν γίνει κινηματογραφιστής ήταν Ρώσος φουτουριστής⁶ ποιητής, ένας σπεσιαλίστας της επιστημονικής φαντασίας και της πρωτοποριακής μουσικής⁷. Η οπτική του βρίσκεται αντίθετα με εκείνη του Flaherty. Για αυτόν ο κινηματογράφος είναι μία νέα τέχνη όπου οφείλει να διαμορφώσει την οπτική της

⁵ Γιώργος Νικολακάκης, *Εθνογραφικός Κινηματογράφος και Ντοκιμαντέρ*, (Αθήνα : Αιγόκερως, 1998), σελ. 10-12.

⁶ Φουτουρισμός είναι καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό κίνημα του 20^{ου} αιώνα που αναπτύχθηκε σε όλες τις τέχνες. Εισάγει κάθε νέο τεχνολογικό μέσο στην τέχνη ενώ έρχεται σε αντίθεση με τις παλιές τεχνотροπίες

⁷ George Sadoul, *Το Ντοκιμαντέρ*, (Αθήνα : Αιγόκερως, 1985), σελ. 29.

χωρίς να επηρεάζεται από το θέατρο, τη λογοτεχνία και τη ζωγραφική. Η τέχνη που μπορεί να προσεγγίσει και να αναπαραστήσει την πραγματικότητα, να συλλάβει την αλήθεια της και να την αποτυπώσει σε όλες τις εκδοχές της. Η ταινία του *Ο άνθρωπος με την κινηματογραφική μηχανή* είναι μοναδική στην ιστορία του κινηματογράφου. Εξηγεί με τον καλύτερο τρόπο το τι είναι κινηματογράφος όπως το αντιλαμβάνεται ο Vertov. Η ταινία παρουσιάζει την καθημερινότητα μιας μεγάλης πόλης όπως την καταγράφει ένας δραστήριος και ευρηματικός οπερατέρ, δείχνοντας την πολύμορφη και πολύβουη πραγματικότητα με την ομορφιά ή την ασχήμια της, τις αλλαγές της ώρας, τον ρυθμό της εργασίας. Παρατηρούνται όλα τα μέσα της τεχνολογίας και του βιομηχανικού ρυθμού της επικοινωνίας και της συγκοινωνίας. Πρόκειται για ένα έργο απόλυτου φορμαλιστικού⁸ ιμπρεσιονισμού⁹. Ο Vertov επινοεί νέες τεχνικές, φαντάζεται τον ήχο που δεν υπάρχει, την κινούμενη και φορητή κάμερα και τα φωτοευαίσθητα φιλμ. Μας βοηθάει να δούμε τις δυνατότητες του μέσου και προσπαθεί να καταλάβει που οδηγούν. Ουσιαστικά η ταινία είναι μια προσέγγιση του ίδιου του κινηματογράφου ως επικοινωνιακού μέσου, επιστημονικού εργαλείου, καλλιτεχνικής έκφρασης, ιστορικού ντοκουμέντου ή παιχνιδιού. Παρατηρούνται όλα τα στάδια παραγωγής, η λήψη, το ντεκουπάζ, το μοντάζ, η προβολή κλπ. Η βουβή ταινία παρακινεί το κοινό να δει τον ήχο που έρχεται, το μη ορατό, τις ανεστραμμένες λήψεις και την οπτική ανάλυση μέσα από όλες τις εναλλαγές που δημιουργούν αυτή την κινηματογραφική πραγματικότητα.¹⁰ Όλα οδηγούν σε αυτό που πίστευε ο Vertov, ότι ο κινηματογράφος μπορεί να γίνει η «ολιστική» τέχνη του πραγματικού ή όπως ο ίδιος έλεγε «Μία νέα μορφή τέχνης, η τέχνη της ίδιας της ζωής».

John Grierson

Ο «πατέρας» του βρετανικού και καναδικού ντοκιμαντέρ John Grierson γεννήθηκε το 1898. Όπως προαναφέρθηκε το 1926, χρησιμοποίησε τον όρο για να περιγράψει την ταινία του Robert Flaherty *Moana*. Στην ακαδημαϊκή του έρευνα κεντρική θέση έχει η ψυχολογία της προπαγάνδας και την επίδραση του Τύπου, του κινηματογράφου και των άλλων μέσων

⁸ Φορμαλισμός είναι η έννοια σύμφωνα με την οποία η καλλιτεχνική αξία ενός έργου καθορίζεται από τον τρόπο που δημιουργήθηκε, τις οπτικές πλευρές του και το μέγεθός του, δίνοντας προτεραιότητα στην αισθητική αντίδραση αγνοώντας το περιεχόμενο και τη σύνδεσή του με κάποιο γεγονός.

⁹ Ο Ιμπρεσιονισμός είναι ένα ρεύμα του 19^{ου} αιώνα που επηρέασε ζωγραφική, λογοτεχνία και μουσική. Χαρακτηριστικά του είναι τα ζωντανά χρώματα, οι συνθέσεις σε εξωτερικούς χώρους και η έμφαση στην αναπαράσταση του φωτός.

¹⁰ Γιώργος Νικολακάκης, *Εθνογραφικός Κινηματογράφος και Ντοκιμαντέρ*, (Αθήνα : Αιγόκερως, 1998), σελ. 12-13.

επικοινωνίας στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Έχει σκηνοθετήσει μόνο δύο ταινίες αλλά ήταν παραγωγός σε πολλά ντοκιμαντέρ. Είναι ο ιδρυτής της πρώτης Κινηματογραφικής Μονάδας του Empire Marketing Board στην Αγγλία, από όπου ξεκίνησε το κίνημα του βρετανικού ντοκιμαντέρ. Οι κινηματογραφιστές Alberto Cavalcanti, Harry Watt, Basil Wright και Humphrey Jennings κ.ά. ενώθηκαν κάτω από τον Grierson δημιουργώντας το Κίνημα Ντοκιμαντέρ Grierson και κατάφεραν να αναμείξουν προπαγάνδα, πληροφόρηση, εκπαίδευση και μία ποιητική αισθητική προσέγγιση στο ντοκιμαντέρ¹¹. Ο Grierson επηρεάστηκε αρκετά από το νέο είδος μοντάζ του σοβιετικού κινηματογράφου και το ποιητικό ύφος του Robert Flaherty, και ήταν ένας από τους πρώτους που αντιλήφθηκε ότι οι κινηματογραφικές ταινίες είχαν την δύναμη για τη διαμόρφωση της στάσης των ανθρώπων απέναντι στη ζωή ενώ πρότεινε να χρησιμοποιούνται οι ταινίες για εκπαιδευτικούς σκοπούς¹². Έτσι λοιπόν διαχωρίζει το είδος του ντοκιμαντέρ από τον κινηματογράφο της διασκέδασης, θεωρεί πως το ντοκιμαντέρ έχει έναν εκπαιδευτικό – κοινωνικό ρόλο και γι' αυτό θα πρέπει να έχει μη εμπορικό χαρακτήρα για τον θεατή¹³.

Ο Flaherty και ο Verton παρά τις διαφορές τους όσον αφορά την αντίληψη και την κινηματογραφική πρακτική, ακολούθησαν δύο τάσεις προσέγγισης του πραγματικού, έως τις έσχατες συνέπειές τους. Έτσι, η μυθοπλασία του Flaherty γίνεται ντοκιμαντέρ και το ντοκιμαντέρ του Verton μυθοπλασία. Ανάμεσα στο ντοκιμαντέρ και τη μυθοπλασία κινείται αυτό που αποκαλούμε κινηματογράφο του πραγματικού. Πρόκειται για έναν κινηματογράφο που υπερβαίνει τις αντιθέσεις ρεαλιστικού και φανταστικού, αλήθειας και κατασκευής, πραγματικότητας και ψευδαίσθησης. Ανεξαρτήτως αν είναι εθνογραφικός, κοινωνιολογικός, περιγραφικός κλπ., πρωτίστως οφείλει να είναι ερμηνευτικός και αναστοχαστικός. Και οι δύο μετά την επιτυχία και την αναγνώριση τους, παρέμειναν στο περιθώριο για πολλά χρόνια. Ύστερα από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, υπό την επίδραση πολλών γεγονότων και την ανάδειξη καινούριων παραμέτρων, οι ταινίες και τα γραπτά τους ανασύρθηκαν και ξανασυζητήθηκαν. Ο μεταπολεμικός ιταλικός νεορεαλισμός¹⁴ και οι νέες ταινίες του 1960,

¹¹ Nowell-Smith Geoffrey, *The Oxford History Of World Cinema*, (UK : Oxford University Press, 1997), σελ. 342

¹² Paul Swann, *The British documentary film movement 1926-1946*, (USA : Cambridge University Press, 1989), σελ. 124

¹³ Aufderheide Patricia, *Documentary Film : A Very Short Introduction*, (New York : Oxford University Press, 2007), σελ. 35.

¹⁴ Ο νεορεαλισμός εμφανίστηκε το 1940 με σκοπό την ανάγκη απελευθέρωσης από τον κλασικό ιταλικό κινηματογράφο. Χαρακτηριστικά στοιχεία είναι η εγκατάλειψη του στούντιο και η τοποθέτηση του φωτογραφικού φακού στην πόλη. Χάρη στα εξωτερικά γυρίσματα, οι Ιταλοί τελειοποίησαν την

μέσα από την προσπάθεια ανανέωσης της κινηματογραφικής γλώσσας, ήρθαν σε επαφή με το έργο των δύο κινηματογραφιστών. Μέσα από το έργο τους αναζήτησαν την ιδιαίτερη προσέγγιση της καθημερινότητας που οδηγεί στην εθνογραφική εμπειρία της πραγματικότητας.

1.3. Τα είδη του Ντοκιμαντέρ

Ένα ντοκιμαντέρ τοποθετείται σε κάποια κατηγορία είτε σύμφωνα με το θέμα του είτε έχοντας έναν ιδιαίτερο τρόπο δημιουργίας. Επιπλέον υπάρχει περίπτωση να ανήκει σε πάνω από μία κατηγορίες. Τα είδη του ντοκιμαντέρ είναι τα εξής :

- Πολιτικό : Ασχολείται με πολιτικά ζητήματα και την οικονομία γι' αυτό δίνει έμφαση στο θέμα και όχι στην τεχνική με αποτέλεσμα να θυμίζει ρεπορτάζ.
- Επιστημονικό : Ασχολείται με θέματα της ζωής και των επιστημών, έχει εγκυκλοπαιδικό χαρακτήρα και απαιτείται γνώση από το σκηνοθέτη ή αλλιώς να συνεργαστεί με κάποιον ειδικό.
- Κοινωνικό : Ασχολείται με κοινωνικά ζητήματα όπως για παράδειγμα η ανεργία, ο ρατσισμός, η παιδική κακοποίηση κα.
- Περιβαλλοντικό : Ασχολείται γενικώς με τη φύση, τα ζώα, τα φυτά κα.
- Εκπαιδευτικό : Ο κύριος στόχος ενός εκπαιδευτικού ντοκιμαντέρ είναι να διδάξει και να καθοδηγήσει.
- Αθλητικό : Ασχολείται με τα αθλήματα, αθλητικές δραστηριότητες και βιογραφίες των αθλητών.
- Θρησκευτικό : Ασχολείται με θέματα των θρησκειών όπως για παράδειγμα με χαρακτηριστικά κάποιας θρησκείας, με θρησκευτικά έθιμα, με βίους Αγίων κα.
- Μουσικό : Ασχολείται με μουσικά συγκροτήματα και βιογραφίες μουσικών καλλιτεχνών.

- Ντοκιμαντέρ ρεπορτάζ : Ασχολείται με την καταγραφή της πραγματικότητας όπως ακριβώς είναι χωρίς συμπεράσματα και σχόλια.
- Ντοκιμαντέρ επικαίρων : Έχει σκοπό να μεταδώσει μία είδηση. Είναι αρκετά σύντομο και επιλογή του έχουν τα σημαντικότερα γεγονότα.
- Ντοκιμαντέρ για την υγεία : Ασχολείται με τη γενικώς με την υγεία, τη σωστή διατροφή, τη παχυσαρκία κα.
- Πολυσυλλεκτικό : Συγκεντρώνει παλαιότερο υλικό και το επαναφέρει χρησιμοποιώντας τα πλάνα, τη μουσική και τις φωτογραφίες από το αρχικό.
- Ψευδοντοκιμαντέρ : Μιμείται το ντοκιμαντέρ και χρησιμοποιεί μία στημένη πραγματικότητα για τη δημιουργία μίας ιστορίας¹⁵.

¹⁵ Δημήτρης Γκουζιώτης, *Η τέχνη του ντοκιμαντέρ*, (Αθήνα : Αιγόκερως, 2005)

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1. Το Μοντάζ

Παρατηρούμε τη λέξη μοντάζ¹⁶ για πρώτη φορά στο λεξιλόγιο της Γαλλίας στις αρχές της δεύτερης δεκαετίας του αιώνα που ανταγωνίστηκε τη λέξη assemblage (συνένωση). Σήμαινε την απλή συναρμολόγηση διάσπαρτων αποσπασμάτων ή μιας σειράς πινάκων. Στο τέλος της δεκαετίας και χάρη στην εξέλιξη της κινηματογραφικής πρακτικής, η έννοια της λέξης διευρύνθηκε. Έτσι από τότε ο όρος χρησιμοποιείται για το τελευταίο στάδιο της επεξεργασίας ενός φιλμ, όπου πραγματοποιείται η σύνθεση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων. Η σύνθεση περιλαμβάνει τρεις διαδικασίες, τις οποίες ξεχωρίζει η αγγλική γλώσσα. Αρχικά, έχουμε το cutting δηλαδή η υλική διαδικασία (κόψιμο, συγκόλληση), το editing, η διευθέτηση των οπτικών και ηχητικών στοιχείων που δίνει στο φιλμ την τελική του μορφή, και τέλος το μοντάζ δηλαδή η σχέση ανάμεσα στα πλάνα σε μία αισθητική και σημειολογική προοπτική με την έννοια του Αϊζενσταϊνικού μοντάζ και σύμφωνα με την τεχνική ορολογία, μία εντύπωση σύνδεσης¹⁷.

2.2. Το Μοντάζ και ο Lev Kuleshov

Πρωτοπόρος στη θεωρία του μοντάζ είναι ο «δάσκαλος» Lev Kuleshov¹⁸ ο οποίος πρώτος διακήρυξε ότι «το μοντάζ μπορεί να δημιουργήσει ένα τοπίο», ένα «χώρο» όπου δεν υπάρχει στην πραγματικότητα, ενώ ο σκηνοθέτης σε συνεργασία με τον ηθοποιό, έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει «ψεύτικες εντυπώσεις» στο θεατή. Ο Kuleshov για να αποδείξει πειραματικά ό, τι έχει πει, μόνταρε διαδοχικά το ίδιο ανέκφραστο γκρι πλάνο ενός ηθοποιού (Mosjoukine¹⁹) με τρία διαφορετικά πλάνα, ένα πιάτο με φαγητό, ένα παιδάκι και ένα φέρετρο με μία νεκρή γυναίκα. Κάθε φορά που ο Kuleshov υποτίθεται πως έβλεπε τα

¹⁶ Το μοντάζ από τη γαλλική λέξη *montage*, είναι η τεχνική της επιλογής και σύνθεσης μικρών κομματιών (εικόνες και βίντεο) για την παραγωγή ενός μεγαλύτερου ενιαίου έργου. Ο όρος χρησιμοποιείται κυρίως στην τέχνη του κινηματογράφου, για τη σύνθεση των πλάνων που «τραβήχτηκαν» κατά τη διαδικασία του γυρίσματος. Ο όρος εισήχθη στον κινηματογράφο από τον Sergei Eisenstein και τους Σοβιετικούς σκηνοθέτες της εποχής του ως συνώνυμο της δημιουργικής επεξεργασίας, ενώ τη χρήση του ως όρο που περιγράφει καθαρά την τεχνική διαδικασία μίξης πλάνων (montage sequence) την οφείλει στα Βρετανικά και Αμερικανικά στούντιο.

¹⁷ Vincent Pinel, *Το Μοντάζ*, (Αθήνα: Πατάκη, 2006), σελ. 6.

¹⁸ Ο Lev Kuleshov (1889-1970) ήταν Ρώσος κινηματογραφιστής και θεωρητικός του κινηματογράφου. Βοήθησε στη δημιουργία της πρώτης σχολής κινηματογράφου στον κόσμο, όπου έπειτα δίδασκε.

¹⁹ Ο Ivan Mosjoukine (1889-1939) ήταν Ρώσος σιωπηλός ηθοποιός.

αντικείμενα των πλάνων, άλλαζε έκφραση και συναισθήματα αναλόγως με τα ερεθίσματα που του έδιναν. Όταν λοιπόν προβλήθηκε ο θεατής είχε μία σαφή και πειστική αντίληψη-αίσθηση. Αποτέλεσμα όλου αυτού ήταν οι θεατές να έχουν μείνει έκπληκτοι με τις τεράστιες εκφραστικές δυνατότητες του Mosjoukine πάνω στην αίσθηση της πείνας, της πατρικής τρυφερότητας και του πόνου του θανάτου²⁰. Αυτό το πείραμα αποδεικνύει τη δύναμη επιβολής της εναλλαγής των εικόνων στο νοητικό του μέσου θεατή και η δύναμη του μοντάζ όσον αφορά την εκφραστικότητα λειτουργεί ανεξαρτήτως από το ποια είναι η πραγματικότητα ή ακόμα και η αλήθεια. Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο σκηνοθέτης μπορεί να επιδιώξει να επιτύχει συγκεκριμένα αποτελέσματα απλώς με την οργάνωση των πλάνων στο μοντάζ και έτσι να επηρεάσει τον προβληματισμό του θεατή, αυτό ονομάζεται *Φαινόμενο Kuleshov*²¹.

2.3. Μοντάζ και Ντεκουπάζ

Το ντεκουπάζ διαφέρει από το μοντάζ. Το πρώτο είναι μία αναλυτική εργασία που πραγματοποιείται πριν ή κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων και είναι είτε προσχεδιασμένη είτε αυτοσχεδιαστική. Το μοντάζ είναι μία συνθετική εργασία που πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια της τελικής επεξεργασίας της ταινίας και οργανώνεται με βάση το υλικό, τις εικόνες και τους ήχους. Το ντεκουπάζ προβλέπει την μορφική οργάνωση της ταινίας, κόβοντας τη συνέχειά της σε κινηματογραφικές ενότητες χώρου και χρόνου δηλαδή σε πλάνα. Αυτό προετοιμάζει τη διαδικασία του μοντάζ. Η σχέση αυτών των δύο δεν είναι απλώς μηχανική. Το ντεκουπάζ είναι να συλλαμβάνεις πλάνο προς πλάνο, κάδρο προς κάδρο αυτό που θα δει και δεν θα δει, αυτό που θα ακούσει και δεν θα ακούσει ο θεατής. Εκτός από το να προβλέπει τις λεπτομέρειες του μοντάζ, φαντάζεται πως θα είναι τα πλάνα, το περιεχόμενό τους και έτσι οργανώνει την ακολουθία τους. Ωστόσο το μοίρασμα αυτών των δύο είναι πάντα άνισο. Για παράδειγμα, σε ένα ζωντανό ρεπορτάζ ο εικονολήπτης αυτοσχεδιάζει στις λήψεις του έτσι ώστε η συγκέντρωση του υλικού να είναι αρκετή και το οργανώνει αργότερα στο μοντάζ. Από την άλλη, αν ένας σκηνοθέτης συνθέτει μία ταινία από μεγάλα πλαν-σεκάνς²², το ντεκουπάζ έχει πιο μεγάλο ρόλο σε σχέση με το μοντάζ. Τέτοιο παράδειγμα είναι *Η θηλιά*²³

²⁰ Sergei Eisenstein, Dziga Vertov, Lev Kuleshov, *Το Μοντάζ*, (Αθήνα: Αιγόκερως, 2003), σελ. 22.

²¹ Giovanni Buttafana, *Il Cinema russo e sovietico*, (Venezia: Marsilio, 2000), σελ. 20.

²² Πλαν-σεκάνς είναι ένα μεγάλο σε διάρκεια πλάνο που αποτελεί από μόνο του μία σκηνή.

²³ Πρόκειται για ένα θρίλερ δωματίου παραγωγής 1948 σε σκηνοθεσία Alfred Hitchcock. Η ταινία είναι βασισμένη σε θεατρικό έργο που έγραψε το 1929 ο Patrick Hamilton, το οποίο διασκεύασαν για την μεγάλη

(1948) του Alfred Hitchcock²⁴. Στη σημερινή εποχή η ψηφιακή κάμερα πραγματοποιεί το όνειρο «μία ταινία με ένα μοναδικό πλάνο» : σε αυτή την ταινία το ντεκουπάζ έχει πρωταρχικό ρόλο ενώ το μοντάζ περιορίζεται σε δύο κοψίματα στην αρχή και στο τέλος εκτός εάν προστεθεί η επεξεργασία ήχου²⁵.

2.4. Οι βασικές λειτουργίες του Μοντάζ

Εάν μείνουμε στις τεχνικές διαδικασίες μπορούμε να ορίσουμε τις βασικές λειτουργίες του μοντάζ σύμφωνα με τη σκηνοθεσία.

1. Επιλέγει τις λήψεις που θα κρατήσει.
2. Οργανώνει την αφήγηση που δεν είναι πάντα αυτή του ντεκουπάζ, δηλαδή σκηνή, σεκάνς, παράλληλο μοντάζ, διαδοχικό μοντάζ, αναδρομή στο παρελθόν (flash back) και άλμα στο χρόνο προς τα εμπρός (flash forward).
3. Τοποθετεί τα πλάνα το ένα σε σχέση με το άλλο σύμφωνα με μία ευνοϊκή σειρά (και δεν είναι πάντα προβλεπόμενη από το ντεκουπάζ).
4. Προσδιορίζει τα σημεία κοψίματος, στην αρχή και στο τέλος κάθε πλάνου, σύμφωνα με τα δραματουργικά, αφηγηματικά και εκφραστικά δεδομένα αλλά και αυτά που θα ακολουθήσουν.
5. Τελειοποιεί τις συνδέσεις (ρακόρ²⁶) ανάμεσα στα πλάνα. Στην περίπτωση της συνεχόμενης δράσης μπορούμε είτε να «συρράψουμε» τα διαδοχικά πλάνα (η «διαφάνεια» των ρακόρ, για παράδειγμα το ρακόρ κίνησης), είτε να χρησιμοποιήσουμε μία σύντομη έλλειψη (οικονομία στην αφήγηση), είτε να δημιουργήσουμε σκοπίμως «κακές συνδέσεις» (faux raccords) για λόγους έκφρασης (κάνουμε εμφανές το ρακόρ, για παράδειγμα, ο αναδιπλασιασμός μιας κίνησης, από

οθόνη ο Arthur Laurents και ο Hume Cronyn. Πρόκειται για την πρώτη έγχρωμη ταινία του Hitchcock, η οποία φημίζεται για το γεγονός ότι ο σκηνοθέτης την μόνταρε με τέτοιο τρόπο ώστε να δίνεται στο θεατή η εντύπωση ότι παρακολουθεί ένα συνεχές και τεράστιο πλάνο.

²⁴ Ο Alfred Hitchcock (1899-1980) ήταν Άγγλος σκηνοθέτης και παραγωγός. Συχνά αναφέρεται ως «Άρχοντας του Σασπένς», καθώς ήταν πρωτοπόρος σε διάφορες τεχνικές σχετικά με τα θρίλερ περιπέτειας και τα ψυχολογικά θρίλερ. Μετά από μία επιτυχημένη καριέρα στο Βρετανικό κινηματογράφο, σε βουβές και μη ταινίες όπου είχε τη φήμη του καλύτερου σκηνοθέτη, το 1939, δοκίμασε να γυρίσει ταινίες στο Χόλυγουντ.

²⁵ Vincent Pinel, *Το Μοντάζ*, (Αθήνα: Πατάκη, 2006), σελ. 7.

²⁶ Το ρακόρ αναφέρεται σε κάθε στοιχείο σύνδεσης μεταξύ των πλάνων και αφορά στην συναρμολόγηση αυτών των πλάνων (μοντάζ) κατά τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται στο θεατή η εντύπωση της χωρικής συνέχειας αλλά και της συνέχειας που υπάρχει ανάμεσα στα πλάνα αυτά. Έχουμε ρακόρ αναφορικά με τα αντικείμενα, ρακόρ στο επίπεδο του χώρου και ρακόρ στο επίπεδο του χωροχρόνου.

το ένα πλάνο στο επόμενο, δίνει την αίσθηση ενός «καβαλικέματος» της δράσης στα δύο πλάνα.

6. Καθορίζει τον τρόπο μετάβασης από το ένα πλάνο στο άλλο, δηλαδή απότομο κόψιμο, σβησίματα (fondu), σβήσιμο μιας εικόνας μέσα στην άλλη (enchaine), volet κλπ.
7. Αναζητά το ρυθμό : αρχικά στο εσωτερικό κάθε σκηνής, μετά σε κάθε σεκάνς και τέλος στο εσωτερικό ολόκληρης της ταινίας.
8. Τοποθετεί τις διάφορες ηχητικές μπάντες : διάλογος και σύγχρονος ήχος, ηχητικά εφέ, ατμόσφαιρα, μουσικές, σχόλια εκτός κάδρου.
9. Συνθέτει τις ηχητικές μπάντες για να δημιουργήσει την τελική μπάντα : πρόκειται για το τελικό μιξάζ²⁷.

²⁷ Vincent Pinel, *Το Μοντάζ*, (Αθήνα: Πατάκη, 2006), σελ. 66-67.

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1. Τα Γιάννενα μέσα στο χρόνο

3.1.1 Γνωρίζοντας την πόλη

Τα Ιωάννινα, γνωστά και ως Γιάννενα ή Γιάννινα είναι η πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη του νομού Ιωαννίνων και της Ηπείρου με 111.740 κατοίκους (2011). Η επίσημα ονομασία του ΟΤΑ (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης) είναι «Δήμος Ιωαννιτών» και συμπεριλαμβάνει τα γειτονικά χωριά. Ο κάτοικος ονομάζεται Ιωαννίτης, Ιωαννίτισσα ή Γιαννιώτης, Γιαννιώτισσα. Τα Ιωάννινα βρίσκονται στο βορειοδυτικό κομμάτι της Ηπειρωτικής Ελλάδας, στο κέντρο του ομώνυμου λεκανοπεδίου. Πρόκειται για μία από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας με πλούσια πολιτιστική παράδοση και σύγχρονες αναπτυξιακές επιχειρήσεις. Στην πόλη υπάρχουν δύο νοσοκομεία. Επιπλέον εδρεύει το πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με 17 τμήματα καθώς επίσης φιλοξενούνται και τμήματα του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου με έδρα την Άρτα. Μεταξύ των πολυποίκιλων γεωγραφικών χαρακτηριστικών της περιοχής, ξεχωριστή θέση κατέχει η λίμνη Παμβώτιδα, που παράκειται της πόλης. Άξιο αναφοράς είναι και το νησάκι της λίμνης, στο οποίο βρίσκεται μικρός οικισμός και διάφορα μνημεία και αξιοθέατα, όπως η τελευταία κατοικία του Αλή πασά. Υπάρχουν επίσης έξι μοναστήρια και η πρόσβαση είναι πολύ συχνή καθώς τα караβάκια κάνουν καθημερινώς δρομολόγια. Τρία χιλιόμετρα από την πόλη των Ιωαννίνων βρίσκεται το σπήλαιο Περάματος Ιωαννίνων, μήκους περίπου 830 μέτρων και εκτάσεως περίπου 14400 τ.μ. Το σπήλαιο ανακαλύφθηκε από κατοίκους της πόλης που προσπάθησαν να βρουν καταφύγιο από τους βομβαρδισμούς των ιταλικών αεροπλάνων το 1940.²⁸

Η πόλη αναφέρεται και σαν Νέα Εύροια η οποία αργότερα ονομάστηκε σε Ιωάννινα ανάμεσα στο 550 και 850 μ.Χ. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή το όνομα Ιωάννινα αναφέρεται για πρώτη φορά το 879 μ.Χ. στην σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως, στην οποία έλαβε μέρος και ο επίσκοπος Ζαχαρίας «εξ Ιωαννίνης». Άλλες μαρτυρίες αναφέρουν ότι η πόλη πήρε το όνομα από την Ιερά Μονή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου στα ερείπια της οποίας έκτισε ο Ασλάν πασάς το τζαμί.

²⁸ <http://www.gethouse.gr/gr/post.php?id=2>

3.1.2 Αρχαίοι και πρώτοι χριστιανικοί χρόνοι

Οι πρώτες ενδείξεις για ανθρώπινη δραστηριότητα στην πόλη των Ιωαννίνων εντοπίζονται από την Παλαιολιθική Εποχή²⁹ (πριν 38.000 χρόνια). Αυτό αποδεικνύεται από τα λίθινα εργαλεία που βρέθηκαν στο σπήλαιο της Καστρίτσας³⁰. Από τις ανασκαφές που έχουν γίνει στο κάστρο, φαίνεται η παρουσία αρχαίου οικισμού και οχυρώσεων. Η πόλη ιδρύθηκε τον 6^ο περίπου αιώνα από το Βυζαντινό Αυτοκράτορα Ιουστινιανό. Τέλος, αναφέρεται για πρώτη φορά το 527 μ.Χ. από τον ιστορικό Προκόπιο με την ονομασία Εύροια, όπως προαναφέρθηκε παραπάνω.

3.1.3 Μεσοβυζαντινοί και υστεροβυζαντινοί χρόνοι

Κατά τη Βυζαντινή περίοδο και για αρκετό χρονικό διάστημα, τα Ιωάννινα περιοριζόταν μόνο εντός φρουρίου. Στο τέλος του 6^{ου} και στις αρχές του 7^{ου} αιώνα μ.Χ. παρατηρούμε σλαβικές επιδρομές στην ευρύτερη περιοχή. Το 879 η πόλη αναφέρεται για πρώτη φορά με το σημερινό της όνομα και ήταν έδρα Επισκόπου. Την κατέλαβαν προσωρινά οι Βούλγαροι του τσάρου Σαμουήλ. Το 1082 καταλήφθηκε από τους Νορμανδούς, οι οποίοι επιδιόρθωσαν τα τείχη της πόλης για να αποφύγουν αντεπίθεση από τον Αυτοκράτορα Αλέξιο Κομνηνού. Η πόλη απελευθερώθηκε από τον Αλέξιο Κομνηνό το 1108. Το 13^ο αιώνα, και με την εγκαθίδρυση του Δεσποτάτου της Ηπείρου³¹, τα Ιωάννινα ήταν το δεύτερο

²⁹ Ως Παλαιολιθική περίοδος ορίζεται το πρωιμότερο τμήμα της Λίθινης Εποχής ή Εποχής του Λίθου, κατά τη διάρκεια της οποίας ο άνθρωπος χρησιμοποίησε λίθινα τέχνηρα και εκτείνεται μία μεγάλη περίοδο που ξεκίνησε πριν από 2,5 εκατομμύρια χρόνια περίπου μέχρι το 10.000 π.Χ., το τέλος δηλαδή της τελευταίας Εποχής των Παγετώνων. Διαιρείται στην Κατώτερη Παλαιολιθική, με τις πρώιμες μορφές ανθρωπιδών και την παρουσία λίθινων χειροπελέκεων, η οποία τελειώνει περίπου το 80.000 π.Χ., στην Μέση Παλαιολιθική, την εποχή του Νεάντερταλ που τελειώνει περίπου το 33.000 π.Χ. και την Ανώτερη Παλαιολιθική, κατά την οποία έγινε και η ανάπτυξη του homo Sapiens ως το 10.000 π.Χ. όπου ξεκινά η μεταβατική Μεσολιθική περίοδος.

³⁰ Η Καστρίτσα είναι ένα χωριό του νομού Ιωαννίνων.

³¹ Το Δεσποτάτο της Ηπείρου ήταν ένα από τα κράτη που προέκυψαν από την διάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μετά την Δ' Σταυροφορία το 1204. Το Δεσποτάτο της Ηπείρου μαζί με την Αυτοκρατορία της Νίκαιας και την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας ήταν η νόμιμη Ελληνική συνέχεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Αρχικά περιείχε τα εδάφη της Ηπείρου και της Αιτωλοακαρνανίας, γρήγορα επεκτάθηκε στα Επτάνησα καθώς και σε σημαντικά τμήματα της Αλβανίας, της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας και της Θράκης. Από τα μέσα του 13^{ου} αιώνα άρχισε να συρρικνώνεται στα αρχικά του όρια, ενώ κατά διαστήματα υποτάχθηκε στους Σέρβους και στο κράτος της Νίκαιας. Στα μέσα του 15^{ου} αιώνα κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς. Με έδρα την Άρτα και αργότερα τα Ιωάννινα διοικήθηκε διαδοχικά από Βυζαντινούς, Σέρβους και Ιταλούς ηγεμόνες. Η φεουδαλική υπόσταση του κράτους οδήγησε συχνά τους ηγέτες του σε μία σειρά

αστικό κέντρο της Ηπείρου μετά την Άρτα. Ο ιδρυτής του Δεσποτάτου Μιχαήλ Α΄ Κομνηνός Δούκας βοήθησε να εγκατασταθούν στην πόλη επιφανείς οικογένειες από την Κωνσταντινούπολη που είχαν διαφύγει λόγω της Άλωσης του 1204 από τους Σταυροφόρους. Από το 1337-1340 ο Ανδρόνικος Γ΄ Παλαιολόγος με τη βοήθεια του Ιωάννη Καντακουζηνού καταλύουν το Δεσποτάτο της Ηπείρου και τότε τα Γιάννενα περνάνε υπό βυζαντινό έλεγχο. Μέχρι την κατάκτηση από τους Τούρκους το 1430, και παρόλο η πόλη βρέθηκε υπό σέρβικη και ιταλική κατοχή, άνθησε οικονομικά και πνευματικά.

3.1.4 Οθωμανική Κυριαρχία

Το 1430, οι Οθωμανοί, με σουλτάνο τον Σινάν πασά, δέσμευσαν την πόλη με έγγραφη συμφωνία να γίνουν σεβαστά τα προνόμια των κατοίκων κυρίως τα περιουσιακά και τα εκκλησιαστικά. Το 1611 ο Διονύσιος Φιλόσοφος, πρώην Επίσκοπος Λάρισας, ηγήθηκε εκτεταμένης εξέγερσης στην περιοχή. Η εξέγερση όμως καταπνίγηκε από τον Ασλάν πασά, ο οποίος ήταν γενίτσαρος ελληνικής καταγωγής. Ο Διονύσιος βρήκε μαρτυρικό θάνατο. Απόρροια αυτού του ξεσηκωμού ήταν η κατάργηση των προνομίων. Ο ναός του Αγίου Ιωάννη καταστράφηκε και οι μοναχοί θανατώθηκαν. Στη θέση του αναγέρθηκε το 1618 τζαμί αφιερωμένο στον Ασλάν πασά που κατέπνιξε το κίνημα του Διονύσιου. Από εκείνη την εποχή εγκαταστάθηκαν οικογένειες Τούρκων και Εβραίων στο κάστρο της πόλης. Οι Έλληνες που εκδιώχθηκαν ίδρυσαν νέους οικισμούς για πρώτη φορά έξω από το κάστρο. Παρ' όλη την αναταραχή, η πόλη επανάκαμψε, οι Γιαννιώτες συνέχισαν τις εμπορικές και χειροτεχνικές τους δραστηριότητες. Ήταν αρκετά έντονες οι εμπορικές σχέσεις με σημαντικά κέντρα της Ευρώπης, αφού έμποροι από τα Ιωάννινα ίδρυσαν εμπορικούς και τραπεζικούς οίκους. Παράλληλα, εξακολουθούσαν να έχουν επαφή με την πατρίδα τους και χρηματοδοτούσαν την κατασκευή εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Αυτοί οι έμποροι ήταν και οι πιο σημαντικοί εθνικοί ευεργέτες.

συμμαχιών, επιγαμιών και συγκρούσεων, με Φράγκους, Ιταλούς, Βουλγάρους και Βυζαντινούς ηγεμόνες του κράτους της Νίκαιας καθώς και με Αλβανούς και Βλάχους φυλάρχους.

3.1.5. Νεοελληνικός Διαφωτισμός

Η πιο σημαντική πνευματική και εκπαιδευτική δραστηριότητα εκείνη την περίοδο ήταν απόρροια της οικονομικής ευημερίας που γνώρισε η πόλη. Τα Ιωάννινα ήταν το σημαντικότερο κέντρο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού μαζί με την Κωνσταντινούπολη και τα κέντρα του απόδημου Ελληνισμού στη Βιέννη και στο Βουκουρέστι. Οι Γιαννιώτες έμποροι ήρθαν σε επαφή με τις Επιστήμες και τον Ορθολογισμό της Δύσης όταν η καινούρια δομή οικονομίας με την άνθηση του εμπορίου, τους επέτρεψε να δημιουργήσουν εστίες σε πολλές πόλεις της Ευρώπης όπως η Βενετία, το Λιβόρνο, η Τεργέστη, το Βουκουρέστι, το Ιάσιο, η Μόσχα, η Οδησός, η Βιέννη κ.ά. Σε αυτές τις πόλεις διαμορφώθηκαν οι νέες αντιλήψεις του νεότερου ελληνισμού και προετοιμάστηκε η ελληνική Επανάσταση. Οι Γιαννιώτες ήταν οι ιδρυτές και των τεσσάρων ελληνικών τυπογραφείων της Βενετίας : του Νικολάου Γλύκα, του Ανδρέα Ιουλιανού, του Νικολάου Σάρου και του Δημητρίου Θεοδοσίου. Τον 17^ο και 18^ο αιώνα χτίστηκαν πολλές σχολές, όπως η Επιφανείου, η Μπάλανειος, η Μαρούτσιος, η Καπλάνειος, η Ζωσιμαία Σχολή και άλλες.

3.1.6 Τα Ιωάννινα κατά την Επανάσταση του 1821

Το έτος που ξέσπασε η Επανάσταση του 1821, ο Σουλτάνος Μαχμούτ Β' θορυβημένος από τη συνεχώς αυξανόμενη επιρροή του Αλή πασά και από πληροφορίες για πιθανή απομάκρυνσή του από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, διέταξε τον αποκεφαλισμό του για προδοσία ενάντια στην Υψηλή Πύλη. Μετά από δύο χρόνια δολοφονήθηκε από αξιωματούχους του Σουλτάνου στο νησί της λίμνης των Ιωαννίνων, όπου κατέφυγε για να αποφύγει τη θανατική ποινή. Στο Ίτς Καλέ, την ακρόπολη του κάστρου, υπάρχουν τα ερείπια του σεραγιού του Αλή πασά, που κατέστρεψε ο Οθωμανικός στρατός, το Φετιχέ τζαμί που χτίστηκε το 1597, η μαρμάρινη βάση του τάφου του Αλή πασά, κάποια διασωζόμενα παλιά τούρκικα κτίσματα, και κάποια κανόνια από αυτά που ήταν τοποθετημένα γύρω από το φρούριο. Επίσης σώζεται ένας πύργος των Νορμανδών που είχε ενσωματωθεί στο σεράϊ του Αλή πασά. Τέλος, το 1918 χτίστηκε το εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων πάνω στο θησαυροφυλάκιο του Αλή πασά.

3.1.7 Νεότερη και σύγχρονη ιστορία

Το 1828 ιδρύθηκε η Ζωσιμαία Σχολή με χορηγία από τους αδερφούς Ζωσιμά σε μία δύσκολη περίοδο για την πόλη. Η Σχολή αυτή συνεχίζει τη λειτουργία της μέχρι σήμερα. Τα Ιωάννινα δεν περιήλθαν εντός της επικράτειας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους (1832). Το 1869 ένα μεγάλο μέρος της πόλης καταστράφηκε από πυρκαγιά αλλά ανακατασκευάστηκε σύντομα. Η αγορά κατασκευάστηκε με σχέδια του Γερμανού αρχιτέκτονα Χολς. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το ενδιαφέρον των απόδημων Γιαννιωτών που συνέφεραν στη χρηματοδότηση για την ανέγερση πολλών ναών, σχολείων και άλλων κοινωφελών ιδρυμάτων. Εξαιτίας των βαλκανικών πολέμων και των ανακατατάξεων που ακολούθησαν στα Βαλκάνια (1913-1924), απομακρύνθηκαν 5.000 ελληνόφωνοι από την πόλη, μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα, ενώ η οικονομική κρίση που χτύπησε πολύ έντονα την πόλη, δημιούργησε ένα μεγάλο ρεύμα μεταναστών, χριστιανών και εβραίων, προς την Αμερική. Μετά την Μικρασιατική καταστροφή (1922) και την ανταλλαγή πληθυσμών, οι πιο

πολλές οικογένειες έφυγαν από την Τουρκία και παράλληλα πολλοί Έλληνες πρόσφυγες από την Μικρά Ασία εγκαταστάθηκαν στα Ιωάννινα.

Στις 25 Μαρτίου του 1944, εκδιώχθηκε και εξοντώθηκε ο εβραϊκός πληθυσμός των Ιωαννίνων, περίπου 2.000 ατόμων, με τους σοφούς Χαχάμηδες, τους εμπόρους και το λαό της. Η πόλη αντιμετωπίζει μια τραγωδία της Ναζιστικής Γερμανικής Κατοχής, με τις κακουχίες και τα βασανιστήρια στα υπόγεια της Ζωσιμαίας Σχολής, αλλά και αργότερα την μεταφορά Γιαννιωτών στα στρατόπεδα της Γερμανίας, της Αυστρίας και της Πολωνίας έτσι ώστε να δουλέψουν στα υπόγεια τούνελ και σε άλλες καταναγκαστικές εργασίες. Αρκετοί από αυτούς δεν επέστρεψαν πίσω στα Ιωάννινα, και όσοι το έκαναν έπεσαν θύματα του Εμφυλίου Πολέμου που ακολούθησε.

Η πόλη άλλαξε χαρακτήρα. Ως σύμβολα του πολυπολιτισμικού παρελθόντος της πόλης, παρέμειναν τέσσερα τζαμιά από τα δεκαεφτά και από τις δύο Συναγωγές, η μία εντός του κάστρου. Το 1970 ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και τα Ιωάννινα έθεσαν υποψηφιότητα για την ανάδειξή τους σε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2021.³²

³² <https://www.gnoristetinellada.gr/anadromes/24-ipeiros/1005-istoriki-anadromi-stin-poli-ton-grammaton-kai-ton-texnon>

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1. Ιστορικό πλαίσιο των Ιωαννίνων-Κάστρο των Ιωαννίνων

Η αναφορά στο Κάστρο των Ιωαννίνων ταυτίζεται με την ανίχνευση των απαρχών της ίδιας της πόλης. Καθώς δεν υπήρχαν πρώιμα αρχαιολογικά ευρήματα, εκτός από λείψανα κτιρίου ελληνιστικών χρόνων που εντοπίστηκαν στην αυλή του Σουφαρί-σεράι, και η ασάφεια των ιστορικών πηγών προβλημάτισαν τους μελετητές για το χρόνο ίδρυσης των Ιωαννίνων. Βασισμένοι σε μία περιγραφή του Προκοπίου στο έργο του «Περί κτισμάτων» σχετικά με το χώρο στον οποίο μετοίκησαν οι κάτοικοι της πόλης Εύροιας της Θεσπρωτίας, υποστήριξαν ότι η νέα Εύροια ταυτίζεται με τα Ιωάννινα διότι μοιάζουν. Η σύγχρονη έρευνα σε συνδυασμό με την έλλειψη αρχαιολογικών ευρημάτων εκείνης της περιόδου τοποθετεί την νέα Εύροια στο λόφο Καστρί της Θεσπρωτίας. Στο χώρο αυτό επισημάνθηκαν μεσαιωνικά λείψανα.

Τον 19^ο αιώνα μ.Χ. θα συναντήσουμε την πρώτη αναφορά στα Ιωάννινα μέσα από το όνομα του επισκόπου Ζαχαρία. Οι πολιτικές ανακατατάξεις που έχουν συμβεί οδήγησαν σε μαρasmus τα αστικά και θρησκευτικά κέντρα. Τα νέα αστικά κέντρα που σχηματίστηκαν, προστατεύονταν συνήθως από μικρά φρούρια χωρίς ιδιαίτερη οχυρωματική αξία. Μία τέτοια μικρή πολίχνη θα ήταν τα Γιάννενα τον 9^ο και το 10^ο αιώνα. Το 1020 η επισκοπή Ιωαννίνων υπάγεται στην αρχιεπισκοπή Αχρίδας σύμφωνα με σιγίλλιο³³ του αυτοκράτορα Βασιλείου Β'³⁴. Το 1082 ο νορμανδός Βοημούνδος³⁵ στρατοπέδευσε στα Γιάννενα, όταν το σικελικό νορμανδικό κράτος συγκρούστηκε με τους Βυζαντινούς και βρήκε την πόλη με αξιόλογο κάστρο.

Τον 13^ο αιώνα ο Κομνηνοδούνας Μιχαήλ Α' ίδρυσε το λεγόμενο «Δεσποτάτο της Ηπείρου» με πρωτεύουσα την Άρτα. Οχύρωσε με νέο τείχος το Κάστρο και εγκαθίσταται νέους κατοίκους. Από τότε άρχισε η περίοδος ακμής των Ιωαννίνων, τα οποία

³³ Με το όνομα σιγίλλιο, φέρονταν κατά τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία τα σημαντικότερα επίσημα αυτοκρατορικά έγγραφα που αφορούσαν κυρίως θέματα εξωτερικής πολιτικής τα οποία συνήθως χρησιμοποιούσε η βυζαντινή διπλωματία.

³⁴ Ο Βασίλειος Β' (958-1025), ο Βουλγαροκτόνος, ήταν βυζαντινός αυτοκράτορας της Μακεδονικής δυναστείας, ο οποίος βασίλεψε από το 976 έως το θάνατό του το 1025, χαρίζοντας την τελευταία περίοδο πολιτικής ακμής στην αυτοκρατορία.

³⁵ Ο Βοημούνδος Α' της Αντιόχειας (1054-1111) ήταν ο ιδρυτής του Πρίγκιπάτου της Αντιόχειας και ο πρώτος Πρίγκιπας της Αντιόχειας (1098-1111), ο ιδρυτής και ο πρώτος Πρίγκιπας του Τάραντα (1088-1111). Ο Βοημούνδος Α' της Αντιόχειας ήταν ένας από τους αρχηγούς στην Α' Σταυροφορία που διοικήθηκε από μία ομάδα ευγενών. Η Νορμανδική κυριαρχία στην Αντιόχεια υπερείχε κατά πολύ από την αντίστοιχη των Άγγλων και των Σικελών.

αναπτύσσονταν συνεχώς μολονότι πρωτεύουσα του δεσποτάτου ήταν η Άρτα. Όταν η Κωνσταντινούπολη έπεσε στα χέρια των Φράγκων, μετά το 1204, στα Γιάννενα συγκεντρώθηκαν πολλές αριστοκρατικές οικογένειες της Πόλης. Το Νησί των Ιωαννίνων έγινε σπουδαίο μοναστικό και πνευματικό κέντρο. Το 1291 ο Μιχαήλ Φιλανθρωπηνός ίδρυσε το φερώνυμο μοναστήρι. Την ίδια περίοδο στην πόλη εκτός από το νέο τείχος ανεγέρθηκαν κτίρια, ναοί και αρχοντικά. Το ισχυρό τείχος και οι δύο οχυρές ακροπόλεις χάριζαν ασφάλεια. Οι Καστρινοί απέκτησαν ισχύ και πλούτο. Σιγά σιγά αποδεσμεύονταν από την ηγεμονία της Άρτας και το 1367 απέκτησαν δικό τους δεσπότη. Το 1379 αντιμετώπισαν με επιτυχία επίθεση των Αλβανών από τη λίμνη. Από το 1367 ηγεμόνας ήταν ο βυζαντινοσέρβος Θωμάς Κομνηνός, ο οποίος επισκεύασε τα τείχη, κατασκεύασε τον οχυρό πύργο και αντιστάθηκε με επιτυχία στους Αλβανούς για 18 χρόνια έως το 1384, οπότε δολοφονήθηκε. Η χήρα του παντρεύτηκε τον πρίγκιπα Ιζαού, ο οποίος πέθανε το 1411 και την ίδια χρονιά έγινε δεσπότης των Ιωαννίνων ο Κάρολος Α΄ Τόκκος έως το 1421. Ακολούθησε ο Κάρολος Β΄ Τόκκος στις μέρες του οποίου τα Γιάννενα υποτάχθηκαν στους Τούρκους.

Από τις αρχές του 15^{ου} αιώνα η πόλη των Ιωαννίνων αγωνιζόταν να διατηρήσει το γεωγραφικό χώρο που της ανήκε. Από την μία οι επιθέσεις των Αλβανών οι οποίοι είχαν ήδη καταλάβει την Άρτα και την Πάργα, και των Τούρκων και από την άλλη η απώλεια της εξόδου προς τη θάλασσα, μετά την κατάληψη των κάστρων από τους Βενετούς η πόλη υποτάχθηκε στην οθωμανική αυτοκρατορία. Τα Γιάννενα μεταμορφώθηκαν σε μία φεουδαρχική πόλη-κράτος. Η καστρινή αριστοκρατία είχε στην ιδιοκτησία της χωριά, γαίες και λίμνες. Έξω από το Κάστρο υπήρχε η αγορά και κατοικίες Εβραίων και εποίκων. Το εμπόριο και η βιοτεχνία ήταν αρκετά ανεπτυγμένα. Με την υποταγή τους στους Τούρκους, το 1430, τα Γιάννενα παύουν να υπάρχουν ως ανεξάρτητη πόλη-κράτος, διατήρησαν όμως τα προνόμια που είχαν. Τα πρώτα τζαμιά εμφανίστηκαν έξω από τα Κάστρο στις μουσουλμανικές κυρίως συνοικίες. Ο 16^{ος} αιώνας βρήκε τα Γιάννενα και τη γύρω περιοχή σε οικονομική και πνευματική άνθηση. Το Νησί παρέμεινε μοναστικό και πνευματικό κέντρο. Ο 17^{ος} αιώνας άρχισε δραματικά για την πόλη. Η αποτυχημένη εξέγερση με επικεφαλής το Διονύσιο το Φιλόσοφο το 1611 έγινε αφορμή και εκδιώχθηκαν οι Χριστιανοί από το Κάστρο, όπου έμεναν πια μόνο Τούρκοι και Εβραίοι. Οι εκκλησίες μέσα και έξω από το Κάστρο καταστράφηκαν από πυρκαγιά.

Το 1618 ιδρύθηκε το τζαμί του Ασλάν-πασά. Το 1635 καταργήθηκε το δικαίωμα κατοχής ιδιοκτησιών από τους Χριστιανούς. Ένα μεγάλο μέρος της αριστοκρατίας, πάνω από 300 οικογένειες άλλαξαν θρήσκευμα για να μην χάσουν την ιδιοκτησία τους. Η ανάπτυξη του

εμπορίου και της βιοτεχνίας συνέβαλλε στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης. Η πόλη εξαπλώθηκε σε 21 συνοικίες μετά την έξωση των Χριστιανών από το Κάστρο. Οι γιαννιώτες έμποροι είχαν σχέση με όλα τα Βαλκάνια και τα σημαντικότερα κέντρα της Δύσης. Οι συντεχνίες δούλευαν το ασήμι, τα δέρματα, τα υφάσματα, τις γούνες, το μετάξι. Η οικονομική ανάπτυξη συνέβαλλε στην πνευματική πρόοδο. Σε όλη την Ελλάδα ήταν γνωστές οι σχολές των Ιωαννίνων. Η πόλη ήταν γεμάτη με τζαμιά και ναούς. Το 1731 στην απογραφή της οθωμανικής κυβέρνησης η πόλη αριθμούσε 40.000 κατοίκους, από τους οποίους τα $\frac{3}{4}$ ήταν Χριστιανοί.

Το τέλος του 18^{ου} αιώνα σφραγίστηκε με το διορισμό του Αλή-πασά³⁶, ο οποίος με την επιμονή του διορίστηκε επίσημα πασάς των Ιωαννίνων το 1788. Η οικονομική πρόοδος και η πνευματική άνθηση της πόλης κορυφώθηκαν στα χρόνια του. Μεγάλοι οίκοι Γιαννιωτών ιδρύθηκαν σε μεγάλα κέντρα της Ευρώπης. Η κυριαρχία του πασά απλώθηκε σε ολόκληρη τη βορειοδυτική Ελλάδα, τη Θεσσαλία μέχρι και τη βόρεια Εύβοια. Στις κυριότερες θέσεις και στην αυλή του, είχε Έλληνες προκρίτους. Αφού απέκτησε εξουσία, έχτισε σεράγια, τζαμιά και δημόσια οικοδομήματα. Αρχικά χτίστηκε το σεράι του στην νοτιοανατολική ακρόπολη (Ιτς-Καλέ) του Κάστρου, όπου οχυρώθηκε με εσωτερικό τείχος. Ξανά έχτισε το Φετιχέ τζαμί το οποίο μετατράπηκε σε ναό του σεραγιού. Το 1807 έχτισε το κομψότατο σεράι στα Λιθαρίτσια, θερινό σεράι στη Μάζια στο Δρίσκο και πολλά περίπτερα. Το 1815 επισκεύασε ριζικά τα τείχη του Κάστρου τα οποία έτσι παραμένουν μέχρι και σήμερα. Κέντρο εκπαίδευσης έγινε η Σχολή Ιππικού, το Σουφαρί-σεράι, ακόμα και για Έλληνες οπλαρχηγούς. Οι Σουλιώτες αποτελούσαν απειλή για την εύφορη κοιλάδα του Φαναρίου. Ο Αλή-πασάς συγκρούστηκε μαζί τους και απέκτησε στην κυριαρχία του και αυτήν την περιοχή. Φημίστηκε σε όλη την Ευρώπη και είχε καλές σχέσεις με πολύ σπουδαίες αυλές. Η οργή του σουλτάνου όμως ήταν εμφανής λόγω της δύναμής του και τις τάσεις αυτοκτονίας του. Οι σκληρές αιματηρές συγκρούσεις, το 1820 με τον Χουρσίτ-πασά τελείωσαν με το θάνατό του στα κελιά της μονής Παντελεήμονος του Νησιού το 1822 και στην καταστροφή μεγάλων τμημάτων της πόλης.

³⁶ Ο Αλή πασάς Τεπελενλής (1740-1822) ήταν μουσουλμάνος Αλβανός πασάς των Ιωαννίνων που διαδραμάτισε για περισσότερα από 40 χρόνια σημαντικό ρόλο στην ιστορία της Ηπείρου και όχι μόνο, από το 1788 όταν και διορίστηκε πασάς των Ιωαννίνων μέχρι τις αρχές της Ελληνικής Επανάστασης. Για τον τρόπο με τον οποίο διοίκησε το πασαλίκι των Ιωαννίνων αλλά και για το χαρακτήρα του, έμεινε γνωστός σαν *Ασλάνι (λιοντάρι) των Ιωαννίνων*. Διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην ιστορία της Ηπείρου αλλά και ευρύτερα της Ελλάδας και της Αλβανίας στο μεταίχμιο μεταξύ του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Καταγόταν από το Τεπελένι της Αλβανίας και εμφανίζεται στο ιστορικό προσκήνιο αρχικά ως αρχηγός ληστοσυμμορίας, που εμπλέκεται σε συγκρούσεις με αξιωματούχους του οθωμανικού κράτους στο χώρο της Αλβανίας και της Ηπείρου. Χάρη στην πολεμική του ικανότητα, την ανδρεία του αλλά και τις δολοπλοκίες του, καταφέρει να ενταχθεί στον στρατιωτικό-διοικητικό μηχανισμό του οθωμανικού κράτους καταλαμβάνοντας διάφορα αξιώματα, ώπου τελικά το 1788 διορίζεται πασάς, δηλαδή διοικητής του σαντζακίου των Ιωαννίνων.

Μετά το 1830 η πόλη ηρέμησε. Η πόλη βρισκόταν υπό τον τουρκικό ζυγό, όπου τελείωσε οριστικά το 1913.

4.2. Το Κάστρο

Η σημερινή εικόνα του Κάστρου, όπου περικλείει τον οικισμό του αλλά παράλληλα είναι περικυκλωμένο από την νέα πόλη, είναι διαφορετική από εκείνη που θα παρουσίαζε κάποτε η περιοχή. Ο επισκέπτης φαντάζεται μία βραχώδη χερσόνησο με δύο υψώματα να εισχωρεί στη λίμνη, και τα έλη και τις όχθες να πλησιάζουν από Βορρά και Νότο (δηλαδή Μώλο και Σκάλα) τόσο ώστε να αφήνουν μόνο ένα στενό και δύσβατο λαιμό να τη συνδέει με τη ξηρά. Τα δύο οχυρά υψώματα αποτέλεσαν από την αρχή τις δύο ακροπόλεις του Κάστρου όπου τειχίστηκαν από νωρίς. Η βορειοανατολική ακρόπολη (Δημοτικό Μουσείο) ήταν πιο οχυρή αλλά δεν είχε αρκετό χώρο, ενώ η νοτιοανατολική (Ιτς-Καλέ) ήταν μεγαλύτερη σε εύρος και πιθανώς το πρώτο σημείο οικισμού του Κάστρου. Μόνο οι ακροπόλεις ήταν οχυρωμένες αρχικά, αλλά στα μεσοβυζαντινά χρόνια τειχίστηκε όλη η χερσόνησος.

Το 13^ο αιώνα ο Μιχαήλ Α' μετέτρεψε τα Γιάννενα σε μία σημαντική και οχυρωμένη πόλη, όπου αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό και οι κάτοικοί της απέκτησαν δύναμη και επιρροή. Η ζωή και ο δυναμισμός της πόλης φαίνονται από τα ανάκτορα του βυζαντινού διοικητή στη βορειοανατολική ακρόπολη, τις κατοικίες των αρχόντων μέσα και έξω από την νοτιοανατολική, τον μητροπολιτικό ναό των Ταξιάρχων, τον ναό του Παντοκράτορα και των άλλων ναών και μονών μέσα στο Κάστρο, που καταστράφηκαν ολοσχερώς την περίοδο μετά το 1611. Από το 1611 και μετά, όταν στο Κάστρο έμεναν μόνο μουσουλμάνοι και Εβραίοι, τη θέση των ναών και των βυζαντινών αρχοντικών την κατέλαβαν τζαμιά και τούρκικα κυβερνητικά κτίρια. Σιγά σιγά η διαμόρφωση της πόλης του Αλή-πασά χάθηκε και δημιουργήθηκε μία εικόνα του Κάστρου πιο κοντινή στη σημερινή.

4.3. Τα Μουσεία μέσα στο Κάστρο

Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων

Το Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων στεγάζεται στο κτίριο του πρώην βασιλικού Περιπτέρου το οποίο χτίστηκε το 1958 από τον ελληνικό στρατό στη θέση του παλαιού Στρατιωτικού Νοσοκομείου, το οποίο είχε χτιστεί στα ερείπια του κεντρικού κτιρίου του σεραγιού του Αλή-πασά. Ευρήματα ανασκαφών (γλυπτά, νομίσματα, κεραμική) εκτίθενται στις επτά αίθουσες του ισόγειου, από την παλαιοχριστιανική ως την ύστερη μεταβυζαντινή περίοδο, όπως και εικόνες και κειμήλια από το 16^ο έως το 19^ο αιώνα. Στην παλαιοχριστιανική περίοδο, κεντρική θέση έχουν αντικείμενα από την Νικόπολη και γλυπτά του 5^{ου}-6^{ου} μ.Χ. αιώνα από τη Φωτική και τη Γλυκή της Θεσπρωτίας, αλλά και άλλα ευρήματα από τον 14^ο έως τον 17^ο αιώνα. Φαίνεται ανάγλυφα η ακμή της Ηπείρου την εποχή του λεγόμενου «Δεσποτάτου», μέσα από το εποπτικό υλικό και τα εξαιρετικά γλυπτά από τη Γλυκή, τη Δράμεση και το Κάστρο των Ιωαννίνων. Κύρια απόδειξη αυτής της ακμής, είναι οι δύο ανάγλυφες πήλινες εικόνες από την Άρτα. Χειρόγραφα και έντυπα βιβλία είναι πρώιμα μεταβυζαντινά δείγματα μιας πνευματικής και καλλιτεχνικής ανόδου η οποία συνεχίζεται με την άνθηση τόσο της μνημειακής ζωγραφικής όσο και αυτής των φορητών εικόνων, όπως φαίνεται από αυτές που εκτίθενται. Ένα εξαιρετικό, αντιπροσωπευτικό σύνολο της τέχνης του 17^{ου} αιώνα στην Ήπειρο, αποτελούν μία συλλογή πήλινων αγγείων από την Άρτα, εικόνες, έντυπα και ένα επιστύλιο τέμπλου³⁷. Κεντρική θέση στην ηπειρώτικη τέχνη, έχουν το 18^ο και 19^ο αιώνα οι τοιχογραφίες και οι φορητές εικόνες. Μέσα από την εικόνα του Χριστού Κριτή του 1733 που ζωγράφησε ο Ιωάννης από το Καπέσοβο, φαίνεται η ικανότητα του αγιογράφου αλλά και οι τάσεις της ζωγραφικής αυτής της περιόδου. Το 19^ο αιώνα, ταυτόχρονα με την κάθοδο της καλλιτεχνικής ποιότητας των λαϊκών ζωγράφων, βλέπουμε να εμφανίζονται νέοι καλλιτέχνες, σπουδασμένοι στο Πολυτεχνείο και σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Ένας από αυτούς, ο ηπειρώτης Αλέξανδρος Δαμίρης, τοιχογραφεί το αρχοντικό των Κέλη-Βενέτη στα Ιωάννινα, με θέμα τη μάχη στη Μουλβία Γέφυρα με κεντρικό πρόσωπο το Μέγα Κωνσταντίνο, που εκτίθεται στο Μουσείο.

³⁷ Το εικονοστάσιο ή τέμπλο είναι ένα αρχιτεκτονικό κατασκεύασμα το οποίο χωρίζει τον κυρίως ναό από το Ιερό Βήμα. Η λέξη *τέμπλο* προέρχεται από την λατινική λέξη *templum* που σημαίνει τέμενος, δηλαδή χώρος ιερός, διακριτός από κάποιον άλλον και προοριζόμενος για τη λατρεία του Θεού.

Συλλογή Αργυροχοΐας

Η έκθεση της αργυροχοΐας στεγάζεται στο λεγόμενο «θησαυροφυλάκιο». Στο θολοσκέπαστο κτίριο εκτίθεται το μεγαλύτερο μέρος των δύο σημαντικότερων συλλογών, του αρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος και του Ιωαννίδη, που είχαν δωρισθεί στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. Γίνεται προσπάθεια ώστε να αναδειχθούν οι ενότητες των εκκλησιαστικών και των κοσμικών αντικειμένων και δίνεται έμφαση στην παρουσίαση των τεχνικών της αργυροχοΐας. Η έκθεση συμπληρώνεται από την αναπαράσταση ενός εργαστηρίου αργυροχοΐας, το οποίο συγκροτήθηκε με τη βοήθεια του Σωματείου Ασημουργών Ιωαννίνων. Φαίνεται ξεκάθαρα η ικανότητα των ηπειρωτών ασημουργών σε όλα τα είδη αργυροχοΐας και σε γνωστές τεχνικές (εγχάρακτη, έκτυπη, διάτρητη, σαβάτι, χυτή, σμάλτο) από τα δισκοπότηρα και τους αργυρεπένδυτους σταυρούς, τις πόρτες, τις λεκανίδες αλλά και τα περιλαίμια και τα σκουλαρίκια. Στα έργα τους είναι φανερός ο εκλεκτικισμός, που εκφράζεται με τη δημιουργική σύνθεση των στοιχείων που προέρχονται από τη βυζαντινή παράδοση και αυτών που αφομοιώθηκαν από τις επαφές τους με τη δυτική Ευρώπη, τη Βενετία και τη Ρωσία.

Εθνογραφικό και Ιστορικό (Δημοτικό) Μουσείο

Το εσωτερικό του τζαμιού του Ασλάν-πασά κατέχει τρεις συλλογές που είναι βασισμένες στο ελληνικό, το εβραϊκό και το τουρκικό στοιχείο που κατοικούσαν στην πόλη των Ιωαννίνων. Όλα τα αντικείμενα προέρχονται από δωρεές επιφανών οικογενειών και είναι σκεύη με χρηστικό και διακοσμητικό χαρακτήρα από πορσελάνη, χρυσό, ασήμι και άλλα μέταλλα, φορεσιές, όπλα που χρονολογούνται στο 18^ο, 19^ο, και τον 20^ο αιώνα, κ.ά. Τα αντικείμενα της συλλογής του ελληνικού στοιχείου πλουτίζει και τμήμα της συλλογής του αρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος με εκκλησιαστικά σκεύη, άμφια και εκκλησιαστικά βιβλία. Στην εβραϊκή συλλογή εκτίθενται παραπετάσματα από το κτίριο της παλαιάς συναγωγής, φορεσιές και προικοσύμφωνα της άλλοτε ακμάζουσας εβραϊκής κοινότητας Ιωαννίνων. Στο κεντρικό χώρο εκτίθενται τα αντικείμενα από το τουρκικό στοιχείο και αποτελούν ένα ενδιαφέρον σύνολο από ανατολίτικα υφάσματα του 16^{ου}, του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα, έπιπλα από ξύλο και φιλντισι της εποχής του Αλή-πασά, μπρούτζινα αντικείμενα και μουσουλμανικά βιβλία.

Σύντομα πρόκειται να εκτεθούν πλούσιο φωτογραφικό υλικό και αντικείμενα, τα οποία φυλάσσονται στο Μουσείο από την περίοδο της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων το 1912-1913³⁸.

³⁸ Δημήτρης Κωνστάντιος, *Το Κάστρο των Ιωαννίνων*, (Αθήνα : Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων, 1997), σελ. 6-48

5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.1. Ιστορίες της πόλης

5.1.1. Το ρολόι της κεντρικής πλατείας

Το ρολόι είναι ένα από τα πιο συμβολικά μνημεία της πόλης. Ο Πύργος του Ωρολογίου, όπως αποκαλείται, κατασκευάστηκε το 1905 από τον Περικλή Μελίρρυτου ύστερα από εντολή του Οσμάν πασά, βαλή και γενικού διοικητή της Ηπείρου και της Νοτίου Αλβανίας, ο οποίος ήθελε να γιορτάσει το ιωβηλαίο του σουλτάνου Αβδουλ Χαμήτ Χαν. Το μνημείο είχε τοποθετηθεί στην κάτω πλατεία, και όχι στο σημείο που βρίσκεται σήμερα, στο κέντρο της τότε συνοικίας Μεχμέτ Αγά, στην αρχή της οδού Αβέρωφ. Την πρώτη εικοσαετία δεν ήταν εύκολα, διότι το μνημείο, με ανάμειξη νεοκλασικού, μεσογειακού και ανατολίτικου ρυθμού, έφτασε πολύ κοντά στο να εξαφανιστεί από την πόλη.

Όλα άρχισαν το 1918, όταν κατά τη διάρκεια της παρέλασης του πυροβολικού για τον εορτασμό της νίκης των συμμάχων στον α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ένα κανόνι χτύπησε το σιδερένιο κάγκελο του Ρολογιού. Ο τότε γενικός διοικητής Ηπείρου Αριστείδης Στεργιάδης διέταξε το δήμαρχο Γιώργο Ιωαννίδη να μεταφερθεί το ρολόι σε κάποια άλλη μεριά. Έτσι την μεταφορά την ανέλαβε ο αρχικός κατασκευαστής. Χρειάστηκε όμως επτά χρόνια για την ανακατασκευή του. Κατά της διάρκεια αυτών των χρόνων υπήρχαν αρκετές διαφωνίες στην κοινωνία για την αναστύλωση του Πύργου του Ρολογιού. Το 1923, ορισμένοι δημοτικοί σύμβουλοι βρήκαν διάφορους λόγους για να μη γίνει η αναστήλωση έτσι ώστε να απαλλαχτεί η πόλη από το οθωμανικό της παρελθόν. Εν τέλει το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε να αναστηλώσει τον πύργο. Η αναστήλωση ολοκληρώθηκε το 1925. Έκτοτε το ρολόι δίνει το παρόν σε όλες τις σημαντικές στιγμές της πόλης.

5.1.2. Το Γιαννιώτικο Σαλόνι

Το πάρκο Πυρσινέλλα ή αλλιώς το Γιαννιώτικο Σαλόνι, υπάρχει περίπου πενήντα χρόνια. Σήμερα ουσιαστικά δεν χρησιμοποιείται από τους πολίτες λόγω δικαστικής διαμάχης

του δήμου Ιωαννιτών με το Ελληνικό Δημόσιο για την κυριότητα της έκτασης. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα άρχισε η ιστορία του, όταν ακόμα η περιοχή λεγόταν Τοπ Αλτί, αποτελούνταν από αγρούς και εξουσιαζόταν από τον Μπεμπρή Βέη.

Το 1872, λοιπόν, ο Μπεμπρής Βέης μεταβίβασε το δικαίωμα εξουσίασης (τεσσαρούφ) των αγρών προς καλλιέργεια στην Αμαλία Δαλέση, μετέπειτα Αμαλία Βεργωτή, με έγγραφο τίτλο, το λεγόμενο «ταπί», του οθωμανικού κτηματολογίου. Η έκταση των 350 τότε στρεμμάτων πέρασε από κληρονόμους σε κληρονόμους της οικογένειας Βεργωτή και τελικά έφτασε στο Βασίλειο Πυρσινέλλα ο οποίος ήταν δήμαρχος της πόλης το 1920 και παντρεύτηκε τη Μαρία Βεργώτη. Το 1959 πέθανε και έτσι άφησε την περιουσία του στο δήμο Ιωαννιτών. Από τα 350 στρέμματα έμειναν στο Δήμο τα 280. Τα 50 στρέμματα απαλλοτριώθηκαν αναγκαστικά για την ανέγερση κτιρίων και εγκαταστάσεων στρατιωτικών μονάδων στο στρατόπεδο Βελισσαρίου, και άλλα 20 στρέμματα χρησιμοποιήθηκαν για τις ανάγκες διάνοιξης της εθνικής οδού Ιωαννίνων-Άρτας. Λόγω της διέλευσης της εθνικής οδού, η έκταση κόβεται στη μέση : 200 στρέμματα από τη μία πλευρά που θα αποτελέσουν το πάρκο Πυρσινέλλα, και 80 από την απέναντι πλευρά όπου βρίσκεται το δασύλλιο.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 ο Δήμος βάζει τις βάσεις για τη διαμόρφωση ενός πάρκου στην έκταση των 200 στρεμμάτων, στη βάση ενός τουριστικού σχεδιασμού. Έτσι οριοθετεί, περιφράσσει και δεντροφυτεύει τα γεωτεμάχια. Φυτεύτηκαν χιλιάδες δενδρύλλια και με τη συνδρομή του τότε Νομαρχιακού Ταμείου ξεκίνησε η κατασκευή ενός τουριστικού περιπτέρου, του μελλοντικού Γιαννιώτικου Σαλονιού. Εκείνη την εποχή, η περιοχή ακόμα αποκαλούνταν Τοπ Αλτί. Το 1968 ολοκληρώθηκε η κατασκευή του τουριστικού περιπτέρου. Στις αρχές του 1969 το δημοτικό συμβούλιο συζήτησε για την εκμίσθωση του κτιρίου. Όλοι οι δημοτικοί σύμβουλοι συμφώνησαν : «όπως η εκμίσθωσις του ρηθέντος περιπτέρου λάβη χώραν διά πλειοδοτικής δημοπρασίας διά πέντε έτη ως αναψυκτηρίου και εστιατόριον, η επίπλωσις να γίνη υπό του μισθωτού, τα έπιπλα θα είναι πολύ εμφανίσιμα και τουριστικού επιπέδου, να επιτρέπεται ορχήστρα και πιάνο ελαφράς μουσικής κατά την έγκρισιν του αρχιμουσικού της Φιλαρμονικής του Δήμου, ή ραδιοπικάπ. Ως πρώτη δε προσφορά να ορισθή το ποσόν των 3.000 δραχ. μηνιαίως» σύμφωνα με την απόφαση 72/1969. Ακολούθησαν τέσσερις διαγωνισμοί χωρίς να ενδιαφερθεί κάποιος επιχειρηματίας. Έτσι το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε να κάνει περισσότερα έργα ώστε να είναι πιο ελκυστικό το κτίριο και κατέβασε το μίσθιο στις 1500 δραχμές. Οι επιπλέον εργασίες αφορούν τη δημιουργία ενός δρόμου ώστε να υπάρχει πρόσβαση από την είσοδο μέχρι το περίπτερο και ενός χώρου πάρκινγκ, την τοποθέτηση φωτιστικών σωμάτων, την προμήθεια κουρτινών και

στρωσιδίων, τη δημιουργία ανεμοφράκτη και γκαρνταρόμπας στην είσοδο του πάρκου, την προμήθεια μιας μασίνας με δύο φούρνους κ.ά. Η λειτουργία του τουριστικού περιπτέρου ξεκίνησε το 1970. Τη δεκαετία του 1980 έγιναν και άλλες παρεμβάσεις. Ο Δήμος κατασκεύασε τεχνητές λίμνες, φτιάχνει εσωτερικούς δρόμους άθλησης, ανέγειρε ένα μικρό ναό του Αγίου Παντελεήμονα, διαμόρφωσε χώρους παρτεριών. Εκείνη την περίοδο έφτασε ένα στρατιωτικό αεροπλάνο από το Άκτιο το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως διακοσμητικό στοιχείο στο χώρο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 κατασκευάστηκαν γήπεδα τένις τα οποία είναι τα μοναδικά που λειτουργούν σήμερα.

5.1.3. Πως δημιουργήθηκε το παραλίμνιο

Η παραλίμνια οδός δίπλα από το κάστρο δεν υπήρχε πάντα. Κάποτε στη θέση της βρισκόταν η λίμνη. Η επιχωμάτωση της εξωτερικής πλευράς των τειχών του Κάστρου ξεκίνησε τη δεκαετία του 1920. Στις αρχές του 1930 κατασκευάστηκε ένας αμαξιτός χωματόδρομος (το δημοτικό συμβούλιο μιλούσε για κατασκευή τμήματος της παραλίμνιας λεωφόρου πέραν της Κυρα-Φροσύνης) ενώ ταυτόχρονα φυτεύτηκαν τα πλατάνια. Εκείνη την εποχή αποφασίστηκε η κατασκευή κυματοθραύστη στις περιοχές της Σκάλας και της Μαβίλη. Το 1931 η νέα χωμάτινη παραλίμνια οδός παίρνει και το όνομα του Διονυσίου Φιλόσοφου, ο οποίος είχε βρει τραγικό θάνατο από τους Τούρκους μετά την αποτυχημένη εξέγερση το 1611 στα Γιάννενα. Η πιο σημαντική παρέμβαση έγινε στα μέσα της δεκαετίας του 1950 από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή ο οποίος ως υπουργός Δημοσίων Έργων διέθεσε μισό εκατομμύριο δραχμές για την κατασκευή της παραλίμνιας οδού. Ο δήμαρχος Γρηγόρης Σακκάς αποφάσισε να διώξει τον επαναστάτη ιερωμένο Διονύσιο Φιλόσοφο και έδωσε στην οδό το όνομα του Κωνσταντίνου Καραμανλή ως ένδειξη ευγνωμοσύνης για τη χρηματοδότηση. Με αυτή την κίνηση η αντίδραση της αντιπολίτευσης ήταν έντονη. «Πρώτον ο κ. Καραμανλής είναι πολιτικόν εν ζωή πρόσωπον και μάλιστα κυβερνών και κατά δεύτερον η λεωφόρος αυτή τυγχάνει εκ της θέσεώς της αρρήκτως συνδεδεμένη προς το ιστορικόν και εθνικόν πρόσωπον του Διονυσίου του Σκυλοσόφου ούτινος ήδη φέρει το όνομα και τρίτον διότι ο κ. Καραμανλής μόνον ψυχία διέθεσεν διά την Ήπειρον εν αντιθέσει με τα εις άλλας επαρχίας διατεθέντα ποσά» αναφέρει σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου. Η παραλίμνια λεωφόρος Καραμανλή παραμένει μέχρι το 1963, όταν ο δήμαρχος Χριστόφορος

Κωσταδήμας επανάφερε το Διονύσιο Φιλόσοφο. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής απομακρύνεται λόγω και της ταραχώδους πρωθυπουργίας του. Παρ' όλα αυτά, επί χούντας το δημοτικό συμβούλιο δίνει το όνομά του στο τμήμα του δρόμου από την κεντρική πλατεία του Κάστρου μέχρι την πλατεία Μαβίλη, και εκεί παραμένει μέχρι και σήμερα.

5.1.4. Λιθαρίτσια: από στρατώνες σε πάρκο

Τα Λιθαρίτσια στη διάρκεια 200 χρόνων έζησαν μία πολύ έντονη ζωή. Ο 21^{ος} αιώνας δεν τους έφερε την καλύτερη τύχη. Από το επίκεντρο της προσοχής, έγιναν το επίκεντρο της εγκατάλειψης και της αδιαφορίας.

Το 1897, λοιπόν τα Λιθαρίτσια ήταν μία συνοικία με αρχοντικά σπίτια. Εκείνο το χρόνο, ο Αλή πασάς αποφάσισε να γκρεμίσει τα σπίτια ώστε να διώξει τους χριστιανούς κατοίκους, και να φτιάξει ένα φρούριο και σαράγια για τον εαυτό του και τους δύο γιους του. Αυτά που έχτισε όμως δεν άντεξαν πολλά χρόνια, αφού καταστράφηκαν το 1820 όταν τα στρατεύματα του σουλτάνου πολιορκήσαν τον Αλή πασά. Μετά τα σαράγια ακολούθησαν οι στρατώνες. Το 1839 ολοκληρώθηκε ένας μεγάλος στρατώνας, για τον οποίο έγινε έρανος από τους κατοίκους της πόλης. Εκεί έμεναν πια οι Τούρκοι στρατιώτες. Το 1859 οι στρατώνες κάηκαν, και ο βαλή Ιωαννίνων Ρασήμ πασά τους ξανά έχτισε δέκα χρόνια αργότερα. Πρόκειται για ένα διώροφο κτίριο, το μεγαλύτερο εκείνη την εποχή, το οποίο είχε συνδεθεί και με σύστημα ύδρευσης. Οι στρατώνες αυτοί παρέμειναν στην πόλη αρκετά χρόνια, μέχρι το 1962. Με την απελευθέρωση οι τούρκικοι στρατώνες πέρασαν στα χέρια του στρατού. Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, η πλατεία Στρατώνων, όπως λεγόταν τότε, αξιοποιήθηκε ως το μοναδικό ποδοσφαιρικό γήπεδο της πόλης. Αρχικά για αγώνες μεταξύ στρατευμένων και αργότερα για αγώνες των στρατευμένων με αθλητικά και ποδοσφαιρικά σωματεία της πόλης. Το 1930 ο διοικητής της Μεραρχίας αποφάσισε να απαγορεύσει τη χρήση της πλατείας από τα αθλητικά και ποδοσφαιρικά σωματεία. Μετά από αυτή την απόφαση ακολούθησαν έντονες διαμαρτυρίες από τα σωματεία.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, ο στρατός κατεδάφισε τους τούρκικους στρατώνες. Έτσι το άδειο οικόπεδο των 40 στρεμμάτων παραδόθηκε στον ΕΟΤ (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού). Ο ΕΟΤ αποφάσισε να δημιουργήσει ένα πάρκο στο χώρο και πρόβλεψε έκταση για την ανέγερση του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων. Επιπλέον, το

1968, παραχώρησε ένα τμήμα της έκτασης στην Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, η οποία έχτισε το εντευκτήριο «Λιθαρίτσια», με τις αρχαιολογικές υπηρεσίες να αντιδρούν. Η διαμόρφωση του πάρκου ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Αρχικά έγιναν οι δύο εισοδοί, η παιδική χαρά (η οποία ξηλώθηκε πρόσφατα), η πλακόστρωτη πλατεία, οι δρομίσκοι και ένα υδάτινο σύστημα το οποίο δεν λειτουργεί σήμερα. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 διαμορφώθηκε το πάρκο μπροστά από το Αρχαιολογικό Μουσείο. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 ο ΕΟΤ παραχώρησε τη χρήση του πάρκου στο δήμο Ιωαννιτών. Σήμερα η εικόνα του πάρκου δεν είναι ιδιαίτερος καλή. Το μέλλον της πια βρίσκεται στα χέρια του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς, μέσω του οποίου ο δήμος των Ιωαννιτών θα επιδιώξει τη χρηματοδότηση της ανάπλασης του ιστορικού αυτού πάρκου.

5.1.5. Ο μύθος του «Δώδεκα»

Το «Δώδεκα» είναι ένας από τους πιο αγαπημένους προορισμούς της παραλίμνιας περιοχής. Δίπλα από τα πλατάνια και κάτω από το σκιά του Κάστρου, αποτελεί έναν ιδιαίτερο και όμορφο τόπο που συνέφερε λίγο για τη διαμόρφωση της ταυτότητας της πόλης. Σε αυτό το σημείο οι παλιότεροι συνήθιζαν να κάνουν μπάνιο, οι νεότεροι έκαναν και συνεχίζουν να κάνουν βόλτες, οι ερασιτέχνες ψαράδες είχαν και έχουν το στέκι τους. Βέβαια αποτελεί ένα σημείο αναφοράς κάθε φορά που ένας Γιαννιώτης θέλει να εκφράσει την απόγνωση του. Όλα αυτά τα χρόνια γνωρίζουμε πως το «Δώδεκα» οφείλει το όνομα του στο βάθος της λίμνης σε εκείνο ακριβώς το σημείο, κάτι το οποίο από ότι φαίνεται δεν ισχύει. Σήμερα το μέγιστο βάθος της λίμνης είναι 9 μέτρα και το μέσο βάθος 4 μέτρα. Σύμφωνα με μαρτυρίες, το «Δώδεκα» εμφανίστηκε ως τοπωνύμιο μετά τον πόλεμο, όταν εκείνη την εποχή που το παραλίμνιο ήταν ακόμα ένας χωμάτινος δρόμος, υπήρχε ένα μισογκρεμισμένο μικρό κτίριο, στο οποίο έβρισκαν καταφύγιο οι ψαράδες από τη βροχή αλλά και οι νέοι που έκαναν βουτιές στη λίμνη.

Η πιο πιθανή προέλευση της ονομασίας είναι αυτό το κτίριο, το οποίο ήταν ένα από τα πολλά πυροβολεία των Ιταλών κατά τον πόλεμο. Ένας από τους θεματοφύλακες της ιστορίας της λίμνης ανέφερε αυτό το ιταλικό φυλάκιο ήταν το 120. Οι Ιταλοί, όπως αναφέρει, αριθμούσαν τα φυλάκια. Το 120 φυλάκιο βρισκόταν στο σημείο που σήμερα αποκαλούμε

«Δώδεκα». Αυτή η τοποθεσία αποκαλούνταν και «Καρτέρι» από τους Νησιώτες και τους Καστρινούς, αφού ήταν πέρασμα για αγριόχηνες.³⁹

³⁹ Βαρβάρα Αγγέλη, *PETPO*, (ΤΥΠΟΣ-I, 2016), σελ. 8-10,15,23.

6. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

6.1. Το Νησί των Ιωαννίνων

Το νησί των Ιωαννίνων είναι ένα πανέμορφο καταπράσινο νησάκι που βρίσκεται μέσα στη λίμνη Παμβώτιδα, ανάμεσα σε καλαμώνες, πλατάνια και λεύκες. Πρόκειται ένα από τα ελάχιστα κατοικημένα νησιά λιμνών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Δεν έχει όνομα. Το αποκαλούν «νησί της λίμνης» ή «νησάκι των Ιωαννίνων». Στο νησί κατοικούν περίπου εκατό οικογένειες, το μήκος του είναι 100 μέτρα, το πλάτος του 500 μέτρα και η περίμετρός του 2.400. Πρόκειται για ένα βράχο πνιγμένο στα πεύκα, με ένα μοναδικό και πανέμορφο πέτρινο οικισμό γύρω από το φυσικό λιμάνι του.

Σύμφωνα με την παράδοση οι πρώτοι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν στο νησί ξεκινώντας από την μακρινή Μάνη της Πελοποννήσου τον 17^ο αιώνα. Βέβαια το νησί συνδέεται με την ιστορία και το θάνατο του Αλή πασά. Ήδη όμως από τη Βυζαντινή και τη μεταβυζαντινή περίοδο μαρτυρείται ζωή πάνω στο νησί.⁴⁰ Η Ευφροσύνη Βασιλείου (1773-11 Ιανουαρίου 1801) ή Κυρά-Φροσύνη, όπως έγινε γνωστή, συνδέεται με την ιστορία του Αλη-πασά των Ιωαννίνων και κατ' επέκταση το νησί. Ήταν μητέρα δύο παιδιών και σύζυγος του εμπόρου και προκρίτου των Ιωαννίνων Δημητρίου Βασιλείου. Ο Αλή πασάς αποφάσισε να την εκτελέσει μαζί με άλλες 17 συντοπίτισσές της δια πνιγμού στη λίμνη των Ιωαννίνων, με επίσημη δικαιολογία ότι ζούσαν ανήθικα, κάτι για το οποίο έχουν εκφραστεί δικαιολογίες και η Ευφροσύνη Βασιλείου έφτασε να θεωρείται έως και θύμα πολιτικών διώξεων. Γενικώς, τα πραγματικά περιστατικά έχουν χαθεί ή παραμορφωθεί από συναισθηματικούς, οικονομικούς ακόμα και εθνικούς παράγοντες τόσο της εποχής εκείνης όσο και των επόμενων δεκαετιών που μεταμόρφωσαν την Ελλάδα και τον τρόπο που η κοινωνία της αντιμετώπιζε παρόμοια γεγονότα.

Ο οικισμός του νησιού έχει ανακηρυχθεί ως παραδοσιακός οικισμός καθώς είναι χτισμένος σύμφωνα με την παραδοσιακή ηπειρώτικη αρχιτεκτονική με τις χαρακτηριστικές στέγες από σχιστόλιθο. Μέσα στο νησί παρατηρείς τα λιθόστρωτα σοκάκια που σχηματίζονται ανάμεσα στα παραδοσιακά πέτρινα σπίτια με λουλούδια στις αυλές τους. Τα μαγαζάκια λαϊκής τέχνης σε συνδυασμό με τα μικρά παραδοσιακά μεζεδοπωλεία σε μεταφέρουν σε άλλες εποχές. Φημίζεται για την εκλεκτή του κουζίνα. Γι' αυτό και είναι ένα

⁴⁰ <http://www.visit-ioannina.gr/see-and-do/aksiotheata/top-5-must-see/to-nhsaki-twn-ioanninwn-sta-stenakalinterimia-twn-thrilwn/>

από τα ελάχιστα μέρη στην Ελλάδα όπου ένας επισκέπτης μπορεί να απολαύσει βατραχοπόδαρα ή φρέσκο χέλι και πέστροφα κατευθείαν από το ενυδρείο.⁴¹ Οι κάτοικοι του νησιού είναι αρκετά φιλόξενοι, ενώ εδώ και πολλά χρόνια συγκεντρώνονται στο νησί χιλιάδες κόσμος για τη γιορτή των μοναστηριών. Κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι κάτοικοι των πολυπολιτισμικών Ιωαννίνων μίσθωναν τις βάρκες των νησιωτών, έπαιρναν μαζί τους φαγητό και μουσικά όργανα και έκαναν νυχτερινές βαρκάδες κάτω από το φως του φεγγαριού. Τα караβάκια ξεκινώντας από τις αποβάθρες του κάστρου, χρειάζονται μόνο 10 λεπτά για να διασχίσουν την απόσταση. Η θέα κατά τη διάρκεια της διαδρομής είναι εκπληκτική. Από την μια πλευρά, τα Ιωάννινα με το επιβλητικό κάστρο τους και το Ασλάν τζαμί που απομακρύνονται σιγά σιγά και από την άλλη το κατάφυτο νησάκι, και γύρω γύρω τα βουνά να κλείνουν τον ορίζοντα.⁴²

Μέσα στην ενδοχώρα, χτισμένα το ένα δίπλα στο άλλο σχεδόν, επτά βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια σχηματίζουν μία μοναστική πολιτεία αιώνων, που είναι η τρίτη μεγαλύτερη στην Ελλάδα, μετά το Άγιον Όρος και τα Μετέωρα. Τα περισσότερα είναι χτισμένα με χορηγίες σημαντικών οικογενειών. Τα μοναστήρια είναι τα εξής : η Μονή του Αγίου Νικολάου των Φιλανθρωπινών (1292), η Μονή του Αγίου Νικολάου Ντίλιου ή Στρατηγοπούλου, η Μονή Ελεούσης ή Αγίου Νικολάου των Γκιουμάτων (15^{ος} αιώνας), η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, η Μονή Προφήτη Ηλία, η Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου και η Μονή Αγίου Παντελεήμονος. Στα κελιά του τελευταίου μοναστηριού σώζονται ακόμα και σήμερα οι τρύπες από τις σφαίρες, οι οποίες έφεραν το τέλος το Αλή πασά, όταν εκείνος προσπαθούσε να κρυφτεί από τα στρατεύματα του Χουρσίτ πασά. Άξιο να αναφερθούν οι εξαιρετικές τοιχογραφίες της Μεσοβυζαντινής περιόδου που σώζονται στη Μονή Αγίου Νικολάου των Φιλανθρωπινών. Εκεί παρουσιάζονται ολόσωμες τοιχογραφίες των επτά φιλοσόφων της αρχαιότητας : του Αριστοτέλη, του Πλάτωνα, του Σόλωνα, του Χείλωνα, του Απολλώνιου, του Πλούταρχου και του Θουκυδίδη.⁴³

⁴¹ <https://www.iefimerida.gr/news/299116/gnoriste-nisi-tis-kyra-frosynis-mono-nisi-limnis-poy-katoikeitai-stin-eyropi-eikones>

⁴² <https://travelioannina.com/el/ioannina-island-page>

⁴³ <http://www.visit-ioannina.gr/see-and-do/aksoitheata/top-5-must-see/to-nhsaki-twn-ioanninwn-sta-stena-kalinterimia-twn-thrilwn/>

7. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

7.1. Το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης

Το θέατρο της Δωδώνης είναι ένα από τα μεγαλύτερα και καλύτερα σωζόμενα αρχαία ελληνικά θέατρα με χωρητικότητα 18.000 ατόμων. Είναι το πιο εμφανές μνημείο για έναν επισκέπτη. Το θέατρο δεσπόζει στο νοτιοδυτικό άκρο της χαμηλής λοφοσειράς που οριοθετεί από βορρά το ιερό της Δωδώνης.⁴⁴

Κατασκευάστηκε τον 3^ο αιώνα π.Χ., κατά τη διάρκεια του οικοδομικού προγράμματος που πραγματοποίησε ο Πύρρος βασιλιάς της Ηπείρου, έτσι ώστε να αναμορφώσει το πανελλήνιο ιερό και να του δώσει μνημειακό χαρακτήρα. Το πολύ μεγάλο κοίλο του θεάτρου διαμορφώθηκε σε φυσική κοιλότητα στους πρόποδες του όρους Τόμαρος. Επειδή ήταν μεγαλύτερο σε διαστάσεις, δημιουργήθηκε επίχωση, όπου τη συγκρατούσαν αναλημματικοί τοίχοι που είναι χτισμένοι κατά τι ισοδομικό σύστημα και ενισχυμένοι με έξι πύργους που προσδίδουν στην πρόσοψη του θεάτρου μνημειακό χαρακτήρα. Οι δύο πύργοι προς την ορχήστρα ήταν μεγαλύτεροι από τους υπόλοιπους, καθώς ήταν χρήσιμοι ως κλίμακες για την άνοδο των θεατών στο πάνω διάζωμα. Το κοίλο ήταν χωρισμένο με τέσσερις οριζόντιους διαδρόμους σε τρία τμήματα (19 σειρές εδωλίων το κάτω, 15 το μεσαίο και 21 το επάνω) και με δέκα κλίμακες σε εννέα κερκίδες. Η κατώτερη σειρά λεγόταν προεδρία, είχε λίθινα καθίσματα και ήταν για τα επίσημα ή τιμώμενα πρόσωπα. Η πρόσβαση των θεατών στο κοίλο γινόταν με μεγάλες κλίμακες, που ξεκινούσαν από τους παρόδους, και αποχωρούσαν από μία πλατιά έξοδο στην κορυφή της κεντρικής κερκίδας. Η ορχήστρα δεν αποτελούσε ολόκληρο κύκλο και είχε διάμετρο 18,70 μ. Στο κέντρο της υπήρχε ένας λαξευμένος βράχος που ήταν η βάση του βωμού του Διονύσου, της θυμέλης. Η σκηνή του θεάτρου ήταν ένα διώροφο ορθογώνιο κτίριο με ισοδομική τοιχοποιία και διαστάσεις 31,20 x 9,10 μ. Στις άκρες υπήρχαν δύο τετράγωνες αίθουσες, τα παρασκήνια και μεταξύ αυτών τέσσερις πεσσοί. Στην νότια και βόρεια πλευρά της σκηνής διαμορφώθηκαν δωρικές στοές, οι οποίες περιέβαλλαν το δρόμο που οδηγούσε προς το ιερό, ενώ στην ανατολική και δυτική πλευρά υπήρχαν οι πάροδοι, από τις οποίες εισέρχονταν οι θεατές και οι ηθοποιοί στην ορχήστρα.

⁴⁴ Κωνσταντίνος Ι. Σουέρεφ, *Αρχαία θέατρα της Ηπείρου*, (Αθήνα : Διάζωμα, 2012), σελ. 62

Μετά την καταστροφή του ιερού της Δωδώνης από τους Αιτωλούς, το 219 π.Χ., το θέατρο όπως και τα άλλα οικοδομήματα του ιερού κατασκευάστηκαν από την αρχή. Το προσκήνιο έγινε λίθινο, μπροστά από τα παρασκήνια δημιουργήθηκαν δύο μικρότερα δωμάτια όπου στην εξωτερική πλευρά τους χτίστηκαν δύο μνημειακά πρόπυλα με ιωνικούς ημικίονες. Έτσι διατηρήθηκε το θέατρο μέχρι το 167 π.Χ., όταν η Μακεδονία και η Ήπειρος καταλήφθηκαν από τους Ρωμαίους και το ιερό καταστράφηκε ξανά. Κατά τη διάρκεια ανασκαφών, διαπιστώθηκαν ίχνη φωτιάς που δείχνουν πως το ιερό πυρπολήθηκε και ανοικοδομήθηκε με την ανασύσταση του Κοινού των Ηπειρωτών το 148 π.Χ. Στη θέση των κιόνων που βρίσκονταν μεταξύ των παρασκηνίων, χτίστηκαν τοίχοι με ασβέστη και λιθάρια. Η κανονική μορφή του θεάτρου δεν διατηρήθηκε για πολύ, διότι στα χρόνια του Αυγούστου τον 1^ο αιώνα π.Χ. το μνημείο διαμορφώθηκε σε αρένα. Οι πρώτες σειρές εδωλίων αφαιρέθηκαν και χτίστηκε ένας τοίχος με ύψος 2,80 μ. για να προστατεύονται οι θεατές από τα άγρια ζώα, και η ορχήστρα με τη σκηνή καλύφθηκαν με επιχώσεις ύψους 0,50 μ. Η αρένα έφτανε μέχρι τη σκηνή και είχε σχήμα ωοειδές. Σε δύο τριγωνικά δωμάτια τα οποία σχηματίστηκαν από τον τοίχο της προστασίας και της σκηνής, φυλάσσονταν τα άγρια ζώα. Το θέατρο διατηρήθηκε έτσι μέχρι τα τέλη του 4^{ου} αιώνα μ.Χ. όπου και σταμάτησε τη λειτουργία του.

Αρχικά, το μνημείο ανασκάφηκε από τον αρχαιολόγο Κ. Καραπάνο το 1875-1878. Έπειτα, έκανε έρευνα στο χώρο ο καθηγητής αρχαιολόγος Δ. Ευαγγελίδης με τον Σ. Δάκαρη (1929-1932) οι οποίοι συνέχισαν την ανασκαφική τους έρευνα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, συμβάλλοντας και στην αναστήλωση του θεάτρου. Στις μέρες μας φιλοξενεί ορισμένες παραστάσεις τους καλοκαιρινούς μήνες.⁴⁵

⁴⁵ <https://www.dodoni.gr/to-theatro>

8. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

8.1 Τεχνικό μέρος

8.1.1. Σχετικά με το ντοκιμαντέρ

Σύμφωνα με τα λόγια του John Grierson το ντοκιμαντέρ είναι «η δημιουργική θεώρηση της πραγματικότητας». Έχοντας λοιπόν ως γνώμονα αυτά τα λόγια, δημιουργήθηκε αυτό το ντοκιμαντέρ για την πτυχιακή εργασία «Ιωάννινα: μία πόλη με μεγάλη ιστορία». Το ντοκιμαντέρ απευθύνεται σε ευρύ κοινό, που συμπεριλαμβάνονται όλες οι ηλικίες καθώς έχει εκπαιδευτικό και ενημερωτικό χαρακτήρα. Περιλαμβάνει τρία μέρη, έχοντας ως στόχο την ανάδειξη της πόλης από παλαιότερα μέχρι και σήμερα. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στο ιστορικό πλαίσιο των Ιωαννίνων, με αναφορές που γίνονται στο παρελθόν μέσω της αφήγησης και συνέντευξης. Στο δεύτερο μέρος, αναδεικνύεται η πολιτισμική κληρονομιά της πόλης (τα ήθη και τα έθιμα, τα παραδοσιακά φαγητά, η θρησκεία, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, μνημεία). Τέλος, το τρίτο μέρος μας παρουσιάζει την τουριστική πλευρά της πόλης, με σκοπό να αναδειχθούν υπέροχα αξιοθέατα και όμορφα μέρη αναψυχής που θα προσελκύουν το θεατή.

8.1.2. Στόχος της εργασίας

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως στόχο να προβάλει μέσα από το ντοκιμαντέρ την ιστορική εξέλιξη της πόλης των Ιωαννίνων μέσα από τα δεινά και τις κακουχίες που αντιμετώπισε ανά τους αιώνες εξαιτίας πολέμων, φυσικών και οικονομικών καταστροφών, την πλούσια πολιτισμική κληρονομιά που απέκτησε μέσα σε όλα αυτά τα χρόνια και τέλος να αναδειχθεί η ομορφιά και η μοναδικότητα του τόπου μέσα από πανέμορφα αξιοθέατα και υπέροχα μέρη αναψυχής και χαλάρωσης που θα προσελκύσουν τον θεατή και κατά συνέπεια τον κάθε επισκέπτη. Όλα αυτά θα επιτευχθούν μέσω αυτού του ντοκιμαντέρ αλλά και από την ιστοσελίδα που θα δημιουργήσω η οποία θα περιλαμβάνει το βίντεο, φωτογραφικό υλικό, και αρκετά στοιχεία για την πόλη έτσι ώστε ο κάθε επισκέπτης μετά από δική του βούληση

να αποφασίσει αν επιθυμεί να διαβάσει οτιδήποτε τον ενδιαφέρει σχετικά με την πόλη των Ιωαννίνων ή να παρακολουθήσει το σχετικό απόσπασμα.

8.1.3. Στάδια παραγωγής

Καθώς περνούν τα χρόνια έχουν αναπτυχθεί κάποιες διαδικασίες παραγωγής όπου διευκολύνουν το έργο του συντονισμού ως παραγωγού και βοηθούν να εκτελεστεί αποτελεσματικά. Αυτές οι διαδικασίες περιλαμβάνουν διάφορες εργασίες οι οποίες πραγματοποιούνται πριν από την παραγωγή κατά τη διάρκεια και μετά την παραγωγή. Στη γλώσσα της παραγωγής, όταν αναφερόμαστε για αυτές τις εργασίες, μιλάμε για τις φάσεις **προπαραγωγής**, της **παραγωγής** και της **μεταπαραγωγής**.

Στην **προπαραγωγή (preproduction)**, αναπτύσσουμε την αρχική ιδέα προγράμματος, ορίζουμε τον τύπο ακροατηρίου που θέλουμε να παρακολουθήσουν και επιλέγουμε το προσωπικό και τον εξοπλισμό για να μετασχηματίσουμε την αρχική ιδέα σε υπέροχα οπτικά και ακουστικά είδωλα. Η λεπτομερής, προπαραγωγή αποτελεί βασικό παράγοντα για την καλύτερη απόδοση και αποτελεσματικότητα της παραγωγής.

Στην **παραγωγή (production)**, μετασχηματίζουμε ή κωδικοποιούμε την αρχική ιδέα προγράμματος σε τηλεοπτικό πρόγραμμα. Η παραγωγή περιλαμβάνει της δραστηριότητες εκτέλεσης και συντονισμού της παραγωγής και χρησιμοποιεί τεχνικό προσωπικό και ποικιλία εξοπλισμού.

Στην **μεταπαραγωγή (postproduction)**, επιλέγουμε τα καλύτερα τμήματα, βελτιώνουμε την ποιότητα της εικόνας και του ήχου, διορθώνουμε ό,τι λάθος υπήρχε στην παραγωγή και έπειτα οργανώνουμε τα πλάνα και τις σκηνές ώστε να φτιάξουμε ένα τελικό αποτέλεσμα. Σε περίπλοκα προγράμματα η φάση της μεταπαραγωγής έχει μεγάλη διάρκεια λόγω της μεγάλης εκτάσεως μοντάζ.⁴⁶

⁴⁶ Αριστείδης Οικονομίδης, *Παραγωγή Βίντεο Βασικές Αρχές & Τεχνικές*, (Αθήνα : Έλλην, 2004), σελ. 6

• Η Προπαραγωγή

Η συνολική διάρκεια υλοποίησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας, το θεωρητικό και το πρακτικό μέρος, είναι περίπου 8 μήνες. Όσον αφορά το στάδιο της **προπαραγωγής**, η βασική ιδέα προήλθε από ερεθίσματα και βιώματα από τον τόπο καταγωγής μου, θέλοντας, έτσι, να δημιουργήσω ένα ντοκιμαντέρ για την πόλη των Ιωαννίνων. Έπειτα, ακολούθησε μία εντατική έρευνα για να συλλέξω όσες περισσότερες πληροφορίες μπορούσα για το καλύτερο αποτέλεσμα, μελετώντας βιβλία της Κεντρικής Βιβλιοθήκης των Ιωαννίνων, διαδικτυακά βιβλία, επιστημονικά άρθρα και αρχειακό υλικό στο διαδίκτυο. Αυτή η διαδικασία διήρκεσε 4 μήνες. Έστερα, ο ένας μήνας αφιερώθηκε στην περιήγηση της πόλης, επιλέγοντας και καταγράφοντας ιστορικά γεγονότα που θα χρησιμοποιούσα, αρχαιολογικούς χώρους - μουσεία, την κουλτούρα των Ιωαννίνων, όμορφα αξιοθέατα που κάνουν την πόλη μοναδική. Στο τέλος της περιήγησης, οργανώνω ένα πλάνο, όπου ορίζω τι τελικά θα καταγραφεί στο κομμάτι της παραγωγής του ντοκιμαντέρ.

Πιο αναλυτικά, το διαδικτυακό ντοκιμαντέρ που δημιούργησα απευθύνεται σε ευρύ κοινό, διότι επιθυμώ να μοιραστώ με τους επισκέπτες της ιστοσελίδας όλα αυτά που γνωρίζω και έμαθα για τον τόπο μου, κατά τη διάρκεια της δημιουργίας ολόκληρης της εργασίας, όπως είναι η εξέλιξη της πόλης ανά τους αιώνες, η πολιτισμική κληρονομιά και η ιστορία της, και η φυσική ομορφιά της με τα πανέμορφα αξιοθέατα και μέρη όπου μπορεί κανείς να απολαύσει την ηρεμία και τη χαλάρωση. Αρχικά, για τη δημιουργία της γραπτής εργασίας και κατά συνέπεια του ντοκιμαντέρ και της ιστοσελίδας, έγινε εντατική έρευνα σε βιβλία της Κεντρικής Βιβλιοθήκης των Ιωαννίνων, περιοδικά και άρθρα σχετικά με την ιστορία και την εξέλιξη της πόλης από τα πολύ παλιά χρόνια, σημαντικά γεγονότα που έχουν συμβεί, μύθους και αλήθειες, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πόλης, έτσι ώστε να συλλέξω όσες περισσότερες και χρήσιμες πληροφορίες μπορώ για το καλύτερο αποτέλεσμα.

Σύμφωνα με τον Bill Nichols⁴⁷, στο ντοκιμαντέρ μπορούμε να εντοπίσουμε έξι είδη αφήγησης: ο επεξηγηματικός τρόπος αφήγησης (expository mode), η παρατήρηση (observational mode), η συμμετοχική αφήγηση (participatory mode), η ποιητική αφήγηση (poetic mode), ο αυτοπαθής τρόπος αφήγησης (reflexive mode), και ο επιτελεστικός τρόπος αφήγησης (performative mode).

⁴⁷ Ο Bill Nichols είναι Αμερικανός κριτικός κινηματογράφου και θεωρητικός, γνωστός για το πρωτοποριακό έργο του ως ιδρυτής της σύγχρονης μελέτης της ταινίας ντοκιμαντέρ

- 1) Ο επεξηγηματικός τρόπος: αυτός ο αφηγηματικός τρόπος δίνει έμφαση στην έκθεση πληροφοριών πάνω σε ένα θέμα και βασίζεται κυρίως στο λόγο, είτε προέρχεται από προφορική αφήγηση (voice over/σπικάζ), είτε από συνεντεύξεις. Παράλληλα με το λόγο παρουσιάζονται εικόνες, οι οποίες τεκμηριώνουν όσα ακούγονται, βοηθώντας στην κατανόηση του θέματος. Τα θέματα παρουσιάζονται έτσι ώστε να πληροφορήσουν, να επεξηγήσουν ή ακόμα και να πείσουν το θεατή.
- 2) Η παρατήρηση: πρόκειται για καταγραφή της πραγματικότητας μέσα από αυθόρμητη και άμεση παρατήρησή της από μία διακριτική κάμερα. Αναπτύχθηκε κυρίως στις Η.Π.Α. και στη Γαλλία τη δεκαετία του 1960, δημιουργώντας το direct cinema (κινηματογράφος-αλήθεια) που είχε ως στόχο να συλλάβει την πραγματικότητα με την μέγιστη δυνατή αίσθηση του ρεαλισμού. Ο αφηγηματικός τρόπος της παρατήρησης, προωθεί μία ισχυρή αίσθηση αυθεντικότητας και ρεαλισμού, καθώς οι ιστορίες διαδραματίζονται χωρίς διαμεσολάβηση μπροστά στα μάτια του θεατή. Απαιτεί μικρά και ευέλικτα συνεργεία, κάμερα στο χέρι, φυσικό φωτισμό, πλάνα μεγάλης διάρκειας.
- 3) Η συμμετοχική αφήγηση: εστιάζει στη σχέση μεταξύ του σκηνοθέτη και του κινηματογραφημένου θέματος. Ο σκηνοθέτης ερευνά συμμετέχοντας ενεργά με διάλογο και δράση στη ζωή του κινηματογραφημένου θέματος.
- 4) Η ποιητική αφήγηση: εστιάζει στις εμπειρίες και τις εικόνες για να δημιουργήσει ένα συναίσθημα και όχι να παρουσιάσει την αλήθεια. Συνδέεται με την εμφάνιση καλλιτεχνικών πρωτοποριακών κινηματογραφικών ταινιών και χρησιμοποιεί πολλές από τις τεχνικές, που είναι χαρακτηριστικές σε άλλες τέχνες. Ο άνθρωπος λειτουργεί ισότιμα με τα άλλα αντικείμενα που παρουσιάζονται.
- 5) Ο αυτοπαθής τρόπος αφήγησης: εστιάζει στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης μεταξύ του σκηνοθέτη και του θεατή με παράλληλη απομυθοποίηση της διαδικασίας παραγωγής. Η αυτοπαθής αφήγηση θέτει ερωτήματα κριτικής φύσης, από τον τρόπο με τον οποίο τα ντοκιμαντέρ παρουσιάζουν/αναπαριστούν τον κόσμο, μέχρι το τι ακριβώς αναπαρίσταται.
- 6) Ο επιτελεστικός τρόπος αφήγησης: αυτός ο τρόπος δεν εστιάζει στην ρεαλιστική αναπαράσταση του κόσμου, αλλά στην υποκειμενική παρουσίαση των θεμάτων, μέσω καινοτόμων αφηγηματικών δομών και πιο υποκειμενικών μορφών αναπαράστασης. Μέσα από αυτόν τον τρόπο θέτονται ερωτήματα όσον αφορά την αντίληψή μας για τον κόσμο, η

οποία σύμφωνα με αυτόν, επηρεάζεται από προσωπικά βιώματα και το είδος των εμπειριών του θεατή.⁴⁸

Γνωρίζοντας αυτά τα είδη αφήγησης στο ντοκιμαντέρ, εγώ ακολούθησα τον επεξηγηματικό τρόπο αφήγησης, καθώς ήθελα να εστιάσω στην έκθεση πληροφοριών πάνω στο θέμα που έχω επιλέξει, το οποίο είναι η πόλη των Ιωαννίνων, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο το λόγο ο οποίος προέρχεται από την προφορική αφήγηση, δηλαδή το σπικάζ, και από τη συνέντευξη. Επιπλέον, σε συνδυασμό με το λόγο εκτίθενται και οι εικόνες, όπου στην προκειμένη περίπτωση είναι τα πλάνα από την πόλη, τα οποία τεκμηριώνουν αυτά που ακούγονται στο σπικάζ και στη συνέντευξη, και βοηθούν αρκετά το θεατή στην μέγιστη αφομοίωση του θέματος. Με αυτόν τον τρόπο προσπαθώ να δώσω όσες περισσότερες πληροφορίες μπορώ στο θεατή, και να επεξηγήσω όλα τα θέματα που αναπτύσσω.

Στη συνέχεια, επόμενο βήμα είναι η περιήγηση της πόλης. Ξεκίνησα, λοιπόν, να περιηγούμαι την πόλη ώστε να δημιουργήσω σιγά σιγά ένα πλάνο για τους χώρους, τις περιοχές και τα σημεία που θα προβληθούν στο βίντεο. Περπάτησα μέσα στην πόλη, στο κέντρο της, σε όμορφα μέρη και κεντρικά σημεία, καταγράφοντας σε ένα χαρτί ποια από όλα αυτά θα μου ήταν χρήσιμα για τη λήψη. Επισκέφτηκα το κάστρο των Ιωαννίνων που αποτελεί, με τη διαχρονική ιστορία του, ένα εμβληματικό μνημείο της πόλης. Απαρτίζεται από δύο ακροπόλεις, μουσεία, μνημεία και κτίρια από την Οθωμανική Αυτοκρατορία που μαρτυρούν ιστορικά γεγονότα. Συγχρόνως, επισκέφτηκα το Ζαγόρι, μία περιοχή στην οροσειρά της Πίνδου, στην Ήπειρο, όπου αποτελείται από 46 οικισμούς τα αποκαλούμενα Ζαγοροχώρια. Είναι διάσπαρτα πανέμορφα χωριά και αποτελούν έναν ιδιαίτερο προορισμό. Με αυτή την αφορμή, θέλησα να αναφερθώ σε αυτά και να αναδείξω πόσα υπέροχα μέρη υπάρχουν γύρω από την περιοχή των Ιωαννίνων. Αφού τελείωσα με την περιήγηση, χρειάστηκε να λάβω ορισμένες άδειες από τις αρμόδιες υπηρεσίες ώστε να μπορέσω να καταγράψω τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία. Έτσι, έστειλα e-mail στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων, εξηγώντας το λόγο και το σκοπό που έχω για τη βιντεοσκόπηση και τη φωτογράφιση των χώρων. Έλαβα την θετική τους απάντηση και ύστερα από λίγες ημέρες μου έστειλαν την άδεια για τη βιντεοσκόπηση-φωτογράφιση των εξής χώρων : Κάστρο Ιωαννίνων, Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων, Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων, Αρχαίο Θέατρο Δωδώνης, Μονές Νήσου Ιωαννίνων. Όσον αφορά το Μουσείο Αργυροτεχνίας, που βρίσκεται μέσα στο Κάστρο, απευθύνθηκα στη διεύθυνση του, η οποία με παρέπεμψε στο να

⁴⁸ Bill Nichols, *Introduction to Documentary*, (USA : Indiana University Press, 2001)

στείλω αίτηση στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς. Η άδεια μου δόθηκε μετά από λίγες ημέρες.

Επιπροσθέτως, εφόσον έκανα την περιήγηση στον τόπο και πήρα τις άδειες για τη λήψη των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων, δημιούργησα ένα τελικό σχέδιο, το χρονοδιάγραμμα της παραγωγής. Έτσι, λοιπόν, κατέγραψα όλους τους αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία που θα επισκεφτώ, τα διάφορα σημεία στο κέντρο που είχα επιλέξει, τα μέρη και τα αξιοθέατα που θα ήθελα να αναδείξω και οτιδήποτε άλλο επιθυμούσα να βιντεοσκοπήσω. Παράλληλα, σημείωσα τις πιθανές ημερομηνίες όπου θα πραγματοποιούσα τις λήψεις. Επέλεξα τον εξοπλισμό που θα έχω μαζί μου καθ' όλη τη διάρκεια των λήψεων, σύμφωνα βέβαια, με τα διαθέσιμα μέσα που υπήρχαν.

Έπειτα, αποφάσισα πως το ντοκιμαντέρ θα περιέχει μία προφορική αφήγηση ή αλλιώς σπικάζ και μία συνέντευξη. Το σπικάζ, αναμφίβολα είναι ένα από τα κύρια δομικά συστατικά πολλών ταινιών ντοκιμαντέρ. Το σχόλιο πάνω σε ένα πλάνο, μπορεί να καθορίσει τον τρόπο με τον οποίο θα δούμε ένα γεγονός, ένα πρόσωπο, μία κατάσταση. Η λειτουργία αυτή του σπικάζ να κατευθύνει την ερμηνεία μας πάνω στις εικόνες της πραγματικότητας, έχει μία ιδιαίτερη δυναμική, όπου μπορεί εύκολα να λαμβάνεται ως μία ενοχλητική παρέμβαση στην εμπειρία του θεατή. Όταν, ως θεατές, λειτουργούμε με μία επιφύλαξη, νιώθουμε πως ο αφηγητής δεν επιλέγει απλώς τι θα δούμε στο βίντεο αλλά θέλει να μας αναγκάσει να ερμηνεύσουμε το θέμα μέσα από τα δικά του μάτια. Παρ' όλα αυτά, ένας θεατής δεν δυσανασχετεί πάντα από το σπικάζ και την παρέμβαση ενός σχολιαστή, αλλά συνήθως όταν διαφωνεί με το σχόλιο και με τον τρόπο με τον οποίο το εκφράζει. Οι θεωρητικοί προβληματισμοί σχετικά με τη χρήση του σπικάζ, καταλήγουν στην επιδίωξη της αντικειμενικότητας και την ελάχιστη διαμεσολάβηση του σκηνοθέτη.⁴⁹ Όσον αφορά το δικό μου ντοκιμαντέρ, με την προφορική αφήγηση θέλω να πληροφορήσω και να εξηγήσω με σαφήνεια, να περιγράψω και να μεταφέρω γνώσεις συνδυάζοντας το λόγο με επεξηγηματικές εικόνες· γνώσεις και στοιχεία που έχω εισπράξει μέσω της εντατικής έρευνας από αντίστοιχη βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα. Με αυτό τον τρόπο, περίπλοκες πληροφορίες θα απλουστευτούν και σημαντικές δυσκολίες κατανόησης του θέματος θα ξεπεραστούν με επιτυχία. Η πληροφόρηση μέσω της προφορικής αφήγησης λειτουργεί πολύ αποτελεσματικά, ιδιαίτερα αφού εισάχθηκε σε διάσπαρτα σημεία της ταινίας. Έτσι, έχοντας στο μυαλό μου τα

⁴⁹ https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/3873/3/02_chapter_4.pdf

πλάνα που θα χρησιμοποιήσω στο βίντεο και τα θέματα που θα αναπτύξω, έγραψα το σενάριο της προφορικής αφήγησης.

Σενάριο προφορικής αφήγησης: *Τα Ιωάννινα, γνωστά ως Γιάννενα ή Γιάννινα, πρωτεύουσα του Νομού Ιωαννίνων και η μεγαλύτερη πόλη της Ηπείρου, είναι μία από τις σπουδαιότερες πόλεις της Ελλάδας.*

Μία πανέμορφη πόλη με πλούσια ιστορία και τεράστια πολιτισμική κληρονομιά, όπου συναντώνται τα στοιχεία της παράδοσης με τα σημάδια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τα τζαμιά και το τέμενος, το απεριόριστο φυσικό τοπίο με τα βουνά να περιτριγυρίζουν την πόλη, αλλά και τη λίμνη με ένα πανέμορφο νησάκι στο κέντρο της.

Καταπράσινη, με πλακόστρωτους δρόμους και μοναδικά αξιοθέατα, έχει μία γραφική ομορφιά, που προσελκύει πολλούς τουρίστες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Τα παραδοσιακά κτίσματα, τα επιβλητικά μνημεία και τα σημαντικά μουσεία, μας υπενθυμίζουν την μοναδικότητα της πόλης και την απεριόριστη ιστορία που καταγράφεται ανά τους αιώνες.

Το πλούσιο παρελθόν είναι εμφανές στο ιστορικό κέντρο των Ιωαννίνων. Στα σοκάκια που κρύβουν παλιά αρχοντικά, στις γειτονιές που παντρεύουν τον ευρωπαϊκό αέρα με την ηπειρωτική παράδοση. Στα μικρά μαγαζάκια παραδοσιακών προϊόντων, στους μινιάρδες και στους χριστιανικούς τρούλους. Οι αφορμές για βόλτες και φωτογραφίες δεν τελειώνουν ποτέ.

Αν παρατηρήσουμε την πόλη από ψηλά, θα διακρίνουμε πολλά αξιοθέατα και μέρη χαλάρωσης. Μπορεί κανείς να κάνει μία βόλτα γύρω από τη λίμνη αντιλαμβάνοντας την ηρεμία και τη γαλήνη. Η πλατεία Μαβίλη, τα Λιθαρίτσια, το Γιαννιώτικο Σαλόνι, ο Φρόντζος είναι ορισμένα από τα μαγευτικά σημεία της πόλης όπου μπορεί κάποιος να κάνει τις βόλτες του, να περπατήσει, να αφήσει λίγο πίσω του τις ανησυχίες του.

Στο πανέμορφο κάστρο των Ιωαννίνων, στο τμήμα του Ιτς-Καλέ, εκεί όπου κανείς αγναντεύει το τζαμί και απολαμβάνει τη θέα από ψηλά, υψώνεται ένα μουσείο που ταιριάζει απόλυτα με την ιστορία της περιοχής. Ένα αναξιποίητο, μέχρι πρότινος τμήμα του κάστρου αποκτά πλέον ζωή και ξεδιπλώνει την ιστορία της αργυροτεχνίας, άμεσα συνδεδεμένης με την οικονομική και πολιτισμική ζωή του τόπου.

Στην πόλη των Ιωαννίνων, βέβαια, συναντάμε και άλλα σπουδαία μουσεία. Το Αρχαιολογικό μουσείο, το Βυζαντινό, καθώς και τη συλλογή αργυροχοΐας που φιλοξενείται στο «θησαυροφυλάκιο», είναι μερικά από αυτά. Ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Δωδώνης είναι ένα επίσης σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο. Στο χώρο αυτό, βρίσκεται το θέατρο της

Δωδώνης, το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα και καλύτερα σωζόμενα αρχαία ελληνικά θέατρα, με χωρητικότητα περίπου 18.000 ατόμων. Σήμερα, πραγματοποιούνται πολλές παραστάσεις, θεατρικές και μουσικές, την περίοδο του καλοκαιριού.

Το καταπράσινο, πανέμορφο νησάκι που βρίσκεται μέσα στη λίμνη Παμβώτιδα, είναι ένα από τα ελάχιστα κατοικημένα νησιά λιμνών σε ολόκληρη την Ευρώπη και το μοναδικό που δεν έχει όνομα. Επιβιβαζόμενος, λοιπόν, σε ένα караβάκι ο επισκέπτης θα ξεκινήσει το μικρό ταξίδι του. Εκεί θα κάνει τις βόλτες του στην λιθόστρωτα σοκάκια, θα χαζέψει στα μαγαζάκια λαϊκής τέχνης και θα γευματίσει σε ένα παραδοσιακό μεζεδοπωλείο απολαμβάνοντας την εκλεκτή κουζίνα του. Φυσικά, θα έχει άπλετο χρόνο για θαυμάσει την Τρίτη, μεγαλύτερη μοναστική πολιτεία στην Ελλάδα, που αποτελείται από επτά βυζαντινά και μεταβυζαντινά μοναστήρια.

Η δύναμη της λίμνης καταλυτική, λίγο δυτική και λίγο ανατολική, με ιστορία πολλών ετών, μαγευτική φύση και αγάπη στον πολιτισμό, αυτή είναι η πρωτεύουσα της Ηπείρου, πανέμορφη και μοναδική σε όλες τις εποχές της.

Όσον αφορά τη συνέντευξη, θεωρώ πως αποτελεί ένα πολύ σημαντικό μέρος του βίντεο. Αφορά μία προσωπική παρέμβαση ενός καταρτισμένου ανθρώπου στην επιστήμη της φιλολογίας, ο οποίος με τις γνώσεις του και τη δική μου καθοδήγηση μέσω των ερωτήσεων, θα παραθέσει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την ιστορία της πόλης. Πιο συγκεκριμένα, για τους κατακτητές της πόλης, τις αλλαγές που επήλθαν στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, τους αρχαιολογικούς χώρους και τις σημαντικές σχολές για την καλλιέργεια του πνεύματος.

Έχοντας στο μυαλό μου τα θέματα, τα οποία θα αναπτύξω στη συνέντευξη, έγραψα ερωτήσεις ώστε να κατευθύνω τον ομιλητή. Οι ερωτήσεις είναι οι εξής:

1. Πότε ακούστηκε για πρώτη φορά το όνομα Ιωάννινα;
2. Τι γνωρίζεις για το Δεσποτάτον της Ηπείρου;
3. Πόσους κατακτητές αντιμετώπισε η πόλη;
4. Τι συνέβη στην πόλη όταν ξεκίνησε ουσιαστικά η Τουρκοκρατία;
5. Πότε παρατηρούμε για πρώτη φορά παιδεία στην πόλη και πόσο σημαντικές ήταν οι σχολές που χτίστηκαν;
6. Τι ήταν ο Αλή Πασάς; Τι επέφερε στα Γιάννινα; Πώς κατάφερε να εξαπλωθεί σε πολλά μέρη της Ελλάδας; Πώς «ναυάγησε» ο Αλή Πασάς;

7. Μπιζάνι. Τι έγινε τότε στην απελευθέρωση της πόλης;
8. Τι άλλαξε στην πόλη μετά την απελευθέρωση;
9. Υπάρχει ποικιλία αρχαιολογικών χώρων και αξιοθέατων στην πόλη για έναν επισκέπτη;
10. Τι είδους μουσεία έχουμε στην πόλη;

• Η Παραγωγή

Η επόμενη φάση είναι η **παραγωγή**. Σε αυτό το στάδιο, προχωράμε στα γυρίσματα του ντοκιμαντέρ. Η κάμερα που χρησιμοποίησα είναι η Canon 70d με κανονικό φακό 18-50 mm. Όλα τα πλάνα τραβήχτηκαν με την κάμερα στο χέρι, καθώς δεν διαθέτω κάποιον εξοπλισμό για τη σταθερότητα των λήψεων, όπως είναι το τρίποδο και το μονόποδο. Επιπλέον, ορισμένα πλάνα έγιναν εσκεμμένα μέσα από αυτοκίνητο, διότι σε κάποια στιγμιότυπα μέσα στο βίντεο ήθελα να φανούν διαδρομές μέσα στην πόλη.

Ξεκίνησα, λοιπόν, από την Παραλίμνια Οδό. Πραγματοποιήθηκαν πλάνα από την περιοχή Ναυτάκια μέχρι τη Διονυσίου Φιλοσόφου, το σημείο που βρίσκεται η γνωστή καφετέρια Κυρά Φροσύνη. Πρόκειται για έναν πολυσύχναστο πεζόδρομο, γύρω από τη λίμνη, και με θέα το Νησάκι, όπου κάτοικοι της πόλης περπατάνε, κάθονται, τρέχουν ενώ άλλοι κάνουν ποδηλασία υπό τη σκιά των πλατάνων. Έπειτα, συνέχισα τα πλάνα μέσα από αυτοκίνητο στα ίδια σημεία συνεχίζοντας τη διαδρομή στην περιοχή της Γαριβάλδης, φτάνοντας στο Παραλίμνιο ψυχαγωγικό πάρκο. Επιστρέφοντας από εκεί, ανέβηκα την οδό Αβέρωφ, μία οδό με πολλά μαγαζάκια και εστιατόρια, την κεντρική πλατεία μέχρι που κατέληξα στην περιοχή Φρόντζου Πολιτεία, ένα σύγχρονο τουριστικό συγκρότημα. Εκεί έγιναν γενικά πλάνα της πόλης από ψηλά. Όλη η διαδρομή με το αυτοκίνητο έγινε υπό βροχής, καθώς ήθελα να δείξω την πόλη πως είναι τις βροχερές ημέρες. Τα πλάνα διήρκεσαν 3 ώρες.

Τα επόμενα πλάνα, πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή Λιγκιάδες, ένα χωριό που βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Μιτσικέλι, κοντά στα Γιάννενα. Εκεί έγιναν μερικές λήψεις από το χωριό, αλλά και πανοραμικές με θέα την πόλη. Επιστρέφοντας από εκεί, κατέγραψα τη διαδρομή μέσα από το αμάξι. Όλη η διαδικασία διήρκεσε 3 ώρες.

Επόμενη στάση ήταν η πλατεία Μαβίλη και το Γιαννιώτικο Σαλόνι. Γενικά πλάνα της πλατείας με background τη λίμνη, αλλά και γύρω-γύρω της περιοχής, αφού εκεί βρίσκονται αρκετές καφετέριες, και είναι ένα σημείο που συχνάζει πολύς κόσμος. Το Γιαννιώτικο Σαλόνι στο Πάρκο Πυρσινέλλα, είναι αφενός ένα εγκαταλελειμμένο πάρκο, αφετέρου, ένας πανέμορφος και ήρεμος χώρος για βόλτες και χαλάρωση. Έτσι, αφιερώθηκα στις λήψεις του πάρκου. Το ίδιο βράδυ πραγματοποιήθηκαν νυχτερινές λήψεις από το σημείο της Γαριβάλδης, στη Μαβίλη ενώ έβγαλα και το Νησάκι από την απέναντι μεριά της λίμνης, καθώς ήθελα να δείξω την πόλη και το βράδυ. Όλη η καταγραφή διήρκησε 5 ώρες.

Τα επόμενα πλάνα διήρκησαν 4 ώρες και πραγματοποιήθηκαν γύρω από την λίμνη, στη καινούρια γέφυρα στο Παραλίμνιο, στην κεντρική πλατεία και στα Λιθαρίτσια. Έκανα το γύρο της λίμνης και κατέγραψα τη διαδρομή μέσα από το αμάξι, ενώ σε ορισμένα σημεία σταμάτησα ώστε να τραβήξω σταθερά πλάνα, όπως για παράδειγμα, το Νησάκι από την κοντινή πλευρά και κάποιες λεπτομέρειες δίπλα από τη λίμνη. Στη συνέχεια κατέγραψα το πεζόδρομο-ποδηλατοδρόμο στη γέφυρα Παραλιμνίου, όπου πολύς κόσμος περνάει από εκεί είτε για να κάνει τις βόλτες του είτε για να γυμναστεί. Έπειτα, έκανα λήψεις στην κεντρική πλατεία της πόλης. Εκεί, κατέγραψα την πλατεία, το κεντρικό ρολόι, ορισμένα μνημεία. Τέλος, έγινε καταγραφή από το πάρκο Λιθαρίτσια, από το οποίο φαίνεται από ψηλά ένα σημείο της πόλης.

Η επόμενη στάση έγινε στο Ζαγόρι. Μία περιοχή στην οροσειρά της Πίνδου, που αποτελείται από 46 χωριά. Επέλεξα να καταγράψω τα χωριά Αρίστη και Πάπιγκο διότι τα έχω επισκεφτεί στο παρελθόν, και κατά τη γνώμη μου είναι όμορφοι προορισμοί. Αρχικά, έγιναν αρκετές λήψεις από τη διαδρομή, και αφού έφτασα στην Αρίστη, πήρα την κάμερα στα χέρια μου και έβγαλα διάφορες στιγμές από το χωριό. Συνέχισα τη διαδρομή μου και κατέφτασα στο Πάπιγκο, το οποίο απέχει από τα Γιάννενα σχεδόν 1 ώρα. Εκεί έκατσα περισσότερη ώρα, καθώς το χωριό είναι λίγο μεγαλύτερο. Περιπάτησα, λοιπόν, στο χωριό αποτυπώνοντας στον φακό τα πέτρινα και γραφικά σπίτια, τους πέτρινους δρόμους, όπως και μικρές μοναδικές στιγμές από τη ζωή εκεί. Επίσης, επισκέφτηκα τις γνωστές και περίφημες Κολυμπήθρες, ένα πανέμορφο και σπάνιο φαινόμενο με μικρές φυσικές πισίνες. Στην επιστροφή, σταμάτησα στο ποταμό Βοϊδομάτη, ώστε να καταγράψω αυτό το όμορφο ποτάμι, με μία γέφυρα από πάνω του που ενώνει τους δύο δρόμους, αλλά και κάποια από τα αθλήματα που πραγματοποιούνται εκεί. Αυτό το ταξίδι διήρκησε 7 ώρες.

Φτάνουμε, λοιπόν, στην καταγραφή των αρχαιολογικών χώρων. Επισκέφτηκα, το γνωστό Κάστρο των Ιωαννίνων. Με την κάμερα στο χέρι, άρχισα την βιντεοσκόπηση

ξεκινώντας από τις πύλες του και τα εξωτερικά τείχη. Μέσα στο Κάστρο, συνέχισα με τα στενά δρομάκια, τα γραφικά σπίτια και διάφορα αρχοντικά, μνημεία και κτίρια από τα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στο τμήμα του Ιτς-Καλέ υπάρχουν και άλλα σημάδια από την χρόνια της Τουρκοκρατίας και ειδικότερα από την εποχή του Αλή πασά. Έτσι, καταγράφηκε όλος αυτός ο αρχαιολογικός χώρος, καθώς και η θέα από το ύψος του Κάστρου. Επόμενες λήψεις έγιναν στα μουσεία που βρίσκονται στο χώρο, εξωτερικά και εσωτερικά. Ξεκίνησα από το «Θησαυροφυλάκιο» όπου φιλοξενείται η συλλογή αργυροχοΐας. Εκεί κατέγραψα όλα τα αντικείμενα που προβάλλονται, ενώ ο φύλακας του χώρου μου περιέγραφε τι σημασία του καθενός αλλά και γεγονότα του παρελθόντος που σχετίζονται με την ιστορία του Κάστρου. Στη συνέχεια, επισκέφτηκα το Βυζαντινό Μουσείο και κατέγραψα την υπέροχη συλλογή από ευρήματα πολλών αιώνων, όπως επίσης εκκλησιαστικά και κοσμικά έργα. Αργότερα, βιντεοσκόπησα το Φετιχέ Τζαμί, ένα οθωμανικό τζαμί που είναι χτισμένο στη θέση της βυζαντινής Μητρόπολης της πόλης. Τέλος, κατέληξα στο Μουσείο Αργυροτεχνίας, το οποίο δεν κατάφερα να έχω πρόσβαση διότι δεν ήταν υπό την αρμοδιότητα της Εφορείας Αρχαιοτήτων. Η διεύθυνση, με βοήθησε να στείλω μία αίτηση στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς για να λάβω την κατάλληλη άδεια τις επόμενες ημέρες. Φεύγοντας από εκεί κατέγραψα μερικά ακόμη πλάνα από τα δρομάκια. Όλη η λήψη διήρκεσε 5 ώρες.

Η επόμενη μέρα ήταν αφιερωμένη στο Νησί της λίμνης Παμβώτιδας. Πήρα το караβάκι, ξεκίνησα τα πλάνα από τη στιγμή που φύγαμε από την πλατεία Μαβίλη μέχρι και τη στιγμή που φτάσαμε. Στο Νησί, κατέγραψα την περιήγηση που έκανα στην περιοχή, τα στενά δρομάκια με τους λευκούς τοίχους που φαίνονται ξεχωριστά, μαγαζάκια που πουλούσαν διάφορα προϊόντα, και κάποια πλάνα που φαίνεται το Νησάκι από πιο ψηλά. Φυσικά, κατέγραψα μερικά από τα περίφημα μοναστήρια του Νησιού. Στην επιστροφή, έβγαλα ακόμα λίγα πλάνα από το караβάκι. Η όμορφη βόλτα και όλο το γύρισμα διήρκεσε 3 ώρες.

Η επόμενη βιντεοσκόπηση έγινε στο Αρχαίο Θέατρο της Δωδώνης. Έγινε καταγραφή του Θεάτρου από την πλευρά της σκηνής, καθώς και από ψηλά στο επάνω εδώλιο, αφού οι συντηρητές του Θεάτρου μου επέτρεψαν να ανέβω με πολύ προσοχή. Η λήψη διήρκεσε 2 ώρες.

Τελευταία καταγραφή σχετικά με την πόλη, έγινε στο Μουσείο Αργυροτεχνίας. Αφού, λοιπόν, μου δόθηκε η άδεια, επισκέφτηκα το θεματικό Μουσείο. Εκεί, έγινε η εξωτερική λήψη του μουσείου. Έπειτα, έγιναν τα εσωτερικά πλάνα στο πρώτο επίπεδο που αναφέρεται

στην ιστορία και την τεχνολογία της αργυροτεχνίας, και στη συνέχεια στο δεύτερο επίπεδο που παρουσιάζεται η συλλογή έργων της ηπειρώτικης αργυροτεχνίας. Η διαδικασία διήρκησε 2 ώρες.

Καταγραφή Βιντεοσκόπησης

ΗΜΕΡΑ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ-ΠΛΑΝΑ
Παρασκευή 07-08-2020	13:00-16:00	Πλάνο στο Παραλίμνιο-Διονυσίου Φιλοσόφου. Διαδρομή γύρω από τη λίμνη μέσα από το αμάξι και από την οδό Αβέρωφ μέχρι το Φρόντζο. Από τα περιοχή Ναυτάκια μέχρι την Κυρα-Φροσύνη μέσα από το αμάξι (υπό βροχής).
Κυριακή 09-08-2020	16:00-19:00	Πλάνο από Λιγκιάδες, το χωριό και πανοραμικά την πόλη. Τη διαδρομή στην επιστροφή μέσα από το αμάξι.
Δευτέρα 10-08-2020	13:00-15:00, 16:00-18:00, 21:00-22:00	Πλάνο στην πλατεία Μαβίλη και στο Γιαννιώτικο Σαλόνι. Νυχτερινή λήψη τη λίμνη από την περιοχή Γαριβάλδη μέχρι την Μαβίλη και το Νησί.

Τετάρτη 12-08-2020	13:00-17:00	Πλάννα-διαδρομή γύρω από τη λίμνη μέσα από το αμάξι. Πλάννα στη γέφυρα στο Παραλίμνιο, την κεντρική πλατεία και τα Λιθαρίτσια.
Τρίτη 18-08-2020	12:00-19:00	Ζαγοροχώρια. Πλάννα τη διαδρομή μέσα από το αμάξι. Στο χωριό Αρίστη, το Πάπιγκο, τις Κολυμπήθρες και τον ποταμό Βοϊδομάτη.
Τετάρτη 19-08-2020	15:00-17:00	Πλάννα στην κεντρική πλατεία και το Φρόντζο.
Τετάρτη 02-09-2020	12:00-17:00	Πλάννα στο Κάστρο (εξωτερικά και εσωτερικά). Τα μουσεία μέσα στο Κάστρο.
Πέμπτη 03-09-2020	16:00-19:00	Πλάννα στο Νησάκι από την έναρξη της διαδρομής μέχρι την επιστροφή.
Παρασκευή 04-09-2020	11:00-14:00	Ηχογράφηση προφορικής αφήγησης
Δευτέρα 07-09-2020	12:00-14:00	Πρόβα για τη συνέντευξη
Δευτέρα 14-09-2020	11:00-15:00	Καταγραφή συνέντευξης
Τρίτη 15-09-2020	13:00-15:00	Πλάννα στο Αρχαίο Θέατρο της Δωδώνης.
Τετάρτη 16-09-2020	11:00-13:00	Πλάννα στο Μουσείο Αργυροτεχνίας.

Μαζί με τη βιντεοσκόπηση πραγματοποιήθηκε και φωτογράφιση. Οι φωτογραφίες χρησιμοποιήθηκαν στη δημιουργία της ιστοσελίδας. Πιο συγκεκριμένα στα εξής μέρη-χώρους: Αρχαίο Θέατρο της Δωδώνης, Γιαννιώτικο Σαλόνι, Κάστρο τω Ιωαννίνων, Λιθαρίτσια, Νησί των Ιωαννίνων, Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Αργυροτεχνίας, «Θησαυροφυλάκιο»-Συλλογή αργυροχοΐας, τζαμί Ασλάν-πασά. Η φωτογράφιση ήταν εξωτερική στα διάφορα μέρη και αξιοθέατα, ενώ στα μουσεία έγινε και στο εσωτερικό τους.

Αναφορικά με τα πλάνα, το πρώτο στάδιο της δημιουργικής διαδικασίας είναι η εκλογή το αντικειμένου παρατήρησης. Το δεύτερο είναι η οργάνωση του περιεχομένου του κάδρου. Το περιεχόμενο του κάδρου μπορεί να αλλάξει με την κίνηση της μηχανής ή με την μεταβολή των στοιχείων του, δηλαδή την κίνηση ανθρώπων, την μεταβολή φωτισμού κλπ. Επομένως, πριν από κάθε λήψη, επέλεγα το αντικείμενο που ήθελα να καταγράψω. Στη συνέχεια, έφτιαχνα το κάδρο μου αναλόγως με το που ήθελα να δίνω έμφαση.

Η ονομασία των πλάνων προκύπτει από τέσσερις παραμέτρους και συνήθως γίνεται σε σχέση με το ανθρώπινο σώμα. 1)Ανάλογα με την απόσταση από το αντικείμενο, 2)ανάλογα με το ύψος της κινηματογραφικής μηχανής, 3)ανάλογα με τη γωνία λήψης, και 4)ανάλογα με την κίνηση της μηχανής. Στη δική μου καταγραφή, τα είδη πλάνων που έγιναν ανάλογα με την απόσταση από το αντικείμενο ήταν: α)πολύ γενικό, στο οποίο κυριαρχεί το τοπίο ενώ ο άνθρωπος φαίνεται μικρός, β)γενικό, όπου κυριαρχεί και πάλι το τοπίο, απλώς η ανθρώπινη φιγούρα είναι πιο κοντά, γ)μεσαίο, πλάνο που είναι από την μέση και πάνω, και δ)κοντινό, που είναι το πρόσωπο. Ανάλογα με το ύψος της μηχανής: α)στο επίπεδο του ματιού, όπου η μηχανή τοποθετείται στο ύψος του ανθρώπου. Ανάλογα με τη γωνία λήψης: α)φας, μετωπικά κάποιο πρόσωπο, β)προφίλ, δηλαδή από το δεξιό ή το αριστερό μάγουλο. Ανάλογα με την κίνηση της μηχανής: α)πανοραμίκ, από δεξιά-αριστερά και αντίστροφα, στον οριζόντιο άξονα της μηχανής, β)βερτικάλ, η κίνηση από πάνω προς τα κάτω και αντίθετα, στον κάθετο άξονα της μηχανής. Και, τέλος, έγιναν σταθερά πλάνα χωρίς κάποια κίνηση, ενώ σε άλλα πλάνα πλησίαζα ή απομακρυνόμουν από το αντικείμενο. Όλα τα πλάνα γυρίστηκαν στο χέρι ενώ τα εναέρια με τη χρήση drone. Ο φωτισμός είναι φυσικός σε όλες τις λήψεις. Στους χώρους των μουσείων, απαγορεύεται η χρήση φλας ή πρόσθετου φωτισμού. Επίσης, κατά την άποψή μου, τα κινούμενα πλάνα είναι αρκετά ενδιαφέροντα και πιο κινηματογραφικά και για αυτό το λόγο κυριαρχούν στο βίντεο.'

Αφού ολοκληρώθηκαν τα πλάνα από την πόλη, προχώρησα στην ηχογράφιση της προφορικής αφήγησης, δηλαδή του σπικάζ. Για την ηχογράφιση, επέλεξα μία φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, η οποία έχει έναν καθαρό και ορθό λόγο και κατά τη γνώμη μου,

θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις προσδοκίες μου. Δυστυχώς, εφόσον δεν μπορούσα να χρησιμοποιήσω κάποιο στούντιο και δεν κατείχα επιπλέον μικρόφωνο, η ηχογράφηση πραγματοποιήθηκε σε σπίτι με τη χρήση της κάμερας μου και το εσωτερικό της μικρόφωνο. Η διαδικασία διήρκεσε αρκετές ώρες, καθώς η αφηγήτρια χρειάστηκε να κάνει ορισμένες πρόβες πριν ξεκινήσουμε να ηχογραφούμε. Φυσικά, σε οποιοδήποτε λάθος που πρόκυπτε, κατά τη διάρκεια της ηχογράφησης, η κοπέλα σταματούσε, και περιμένοντας λίγα δευτερόλεπτα, ξεκινούσε πάλι από την αρχή της πρότασης. Η ηχογράφηση ολοκληρώθηκε επιτυχώς.

Για τη συνέντευξη του ντοκιμαντέρ, η επιλογή που έκανα ήταν ενός καταρτισμένου ανθρώπου και καθηγητή της Φιλολογίας. Υπήρξαν αρκετές καθυστερήσεις για την υλοποίησή της, λόγω βεβαρημένου φόρτου εργασίας του καθηγητή. Μετά από αρκετές προσπάθειες καταφέραμε να βρούμε λίγο χρόνο. Η βιντεοσκόπηση έγινε στο φροντιστήριο του καθηγητή, έτσι ώστε να μην υπάρχουν παρεμβολές στο βίντεο από εξωτερικούς ήχους και θορύβους και διότι το περιβάλλον ενός φροντιστηρίου αρμόζει καλύτερα σε μία τέτοιου είδους συνέντευξη κατά τα δικά μου δεδομένα. Η πρώτη απόπειρα της συνέντευξης, ήταν περισσότερο για να δούμε πως καταγράφεται η ομιλία, ποιες είναι οι σωστές ρυθμίσεις της κάμερας και πως θα γίνει το στήσιμο από την πλευρά της μηχανής και του ομιλητή. Η δεύτερη απόπειρα ήταν και αυτή όπου ολοκληρώθηκε η λήψη. Είχα σημειώσει ορισμένες ερωτήσεις για να μπορέσω να καθοδηγήσω τον ομιλητή σε ποια θέματα να αναφερθεί. Ο ίδιος, έχοντας ως καθοδήγηση αυτές τις ερωτήσεις, έκανε μία έρευνα για περισσότερες πληροφορίες επί του θέματος. Η λήψη έγινε με την κάμερα στο χέρι και το φυσικό φωτισμό του χώρου. Κατά τη διάρκεια της λήψης έγιναν μερικά κοψίματα (cut) ανάμεσα από τα πλάνα. Σε τυχόν λάθη, διακόπταμε την ομιλία και ξεκινούσαμε από την αρχή. Όλη η συνέντευξη διήρκεσε 4 ώρες και ολοκληρώθηκε με επιτυχία.

Συμπερασματικά, καθ' όλη τη διάρκεια των γυρισμάτων, υπήρξαν ορισμένες καθυστερήσεις όπως προαναφέρθηκε, αλλά όλα ολοκληρώθηκαν με σωστή και τακτική εργασία. Οι άνθρωποι που συνάντησα σε ορισμένους χώρους ήταν πολύ εξυπηρετικοί. Δυστυχώς, λόγω της κατάστασης που βρίσκεται η σημερινή κοινωνία εξαιτίας της πανδημίας που μαστίζει ολόκληρο τον κόσμο, ορισμένα γυρίσματα δεν ήταν εφικτό να πραγματοποιηθούν. Συγκεκριμένα, οι φωτιές ή αλλιώς τζαμάλες που ανάβουν οι κάτοικοι την εποχή των Αποκριών στα Ιωάννινα, και συμβολίζουν την κακή ενέργεια που θέλουν να διώξουν, αλλά και τα πανηγύρια που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού

στην πόλη και σε όλη την Ήπειρο γενικότερα, αναβλήθηκαν. Παρ' όλα αυτά τα υπόλοιπα γυρίσματα ήρθαν εις πέρας.

• Η Μεταπαραγωγή

Στο στάδιο της μεταπαραγωγής έγινε το μοντάζ, δηλαδή η επεξεργασία του βίντεο. Το μοντάζ έγινε στον υπολογιστή μου, χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα Adobe Premiere Pro. Η πρώτη εργασία στο πρόγραμμα ήταν να εισάγω όλα τα αρχεία και να τα οργανώσω σε φακέλους για καλύτερη διευκόλυνση. Έτσι δημιούργησα τους εξής φακέλους: κάμερα canon, drone, συνέντευξη, ηχογράφηση, μουσική, sequences και titles. Ο πρώτος φάκελος είχε όλα τα πλάνα από την κάμερα που ήταν χωρισμένα σε 3 υπό φακέλους: card 1, card 2 και card 3. Ο δεύτερος φάκελος περιείχε τα πλάνα από το drone, ο τρίτος τη συνέντευξη και ο τέταρτος την ηχογράφηση. Στη φάκελο μουσική, προφανώς, υπήρχαν όλα τα τραγούδια. Στο φάκελο sequences τοποθέτησα όλα τα sequences που δημιούργησα, τα οποία ήταν το βίντεο του ντοκιμαντέρ, η συνέντευξη, και η ηχογράφηση. Και στον τελευταίο φάκελο οι υπόλοιπες λεπτομέρειες που προστέθηκαν μέσα στο βίντεο όπως τίτλοι, color matte κλπ.

Επόμενο βήμα ήταν η παρακολούθηση και το πρώτο ξεχώρισμα των πλάνων. Είδα όλα τα πλάνα και αφού τα ξεχώρισα, διέγραψα όσα δεν χρειάζονται, και έκοψα (cut) τα υπόλοιπα στα σημεία που με ενδιέφεραν. Κατά τη διάρκεια του μοντάζ είναι φυσικό να διαγραφούν και άλλα πλάνα. Στη συνέχεια χώρισα στο timeline τα πλάνα ανά θέματα με μία μικρή απόσταση μεταξύ τους, δηλαδή, τα πλάνα του Κάστρου, τα πλάνα του Βυζαντινού Μουσείου κλπ. Έπειτα έψαξα την μουσική. Χρησιμοποίησα τη σελίδα epidemic sound όπου κατέβασα δωρεάν τα κομμάτια. Άκουσα αρκετά τραγούδια μέχρι να καταλήξω σε αυτά που ταιριάζουν καλύτερα με το ύφος του κάθε θέματος και τα πλάνα αντίστοιχα.

Όλο το βίντεο θα το επεξεργαζόμουν με τον εξής τρόπο: στην αρχή θα υπήρχαν γενικά πλάνα της πόλης συνοδευόμενα με το εισαγωγικό κείμενο της αφήγησης και με μουσική υπόκρουση. Στη συνέχεια θα υπήρχαν εναλλαγές από τα πλάνα όλων των χώρων-μερών-αξιοθέατων στη συνέντευξη. Ξεκίνησα, λοιπόν, το μοντάρισμα επιλέγοντας τα πλάνα που θα ήθελα να δείξω στην αρχή, και την μουσική. Συνέχισα με το κόψιμο της αφήγησης στο άλλο sequence που είχα δημιουργήσει. Εξαιτίας, όμως, κάποιων τεχνικών ζητημάτων καθώς η ένταση δεν ήταν αρκετή για την προφορική αφήγηση, χρειάστηκε να επαναλάβω την

ηχογράφηση της αφήγησης. Όταν ολοκληρώθηκε αυτή η διαδικασία, έκοψα την αφήγηση στα σωστά σημεία ώστε να υπάρχει μία συνοχή. Ταίριαξα το σπικάζ πάνω στα πλάνα, χρησιμοποίησα το κομμάτι που είχα επιλέξει και η εισαγωγή του βίντεο δημιουργήθηκε. Με αυτόν τον τρόπο συνέχισα και την υπόλοιπη επεξεργασία του ντοκιμαντέρ. Στα σημεία του σπικάζ προσπάθησα να βάλω τα κατάλληλα πλάνα έτσι ώστε ο θεατής να βλέπει και αυτό που ακούει.

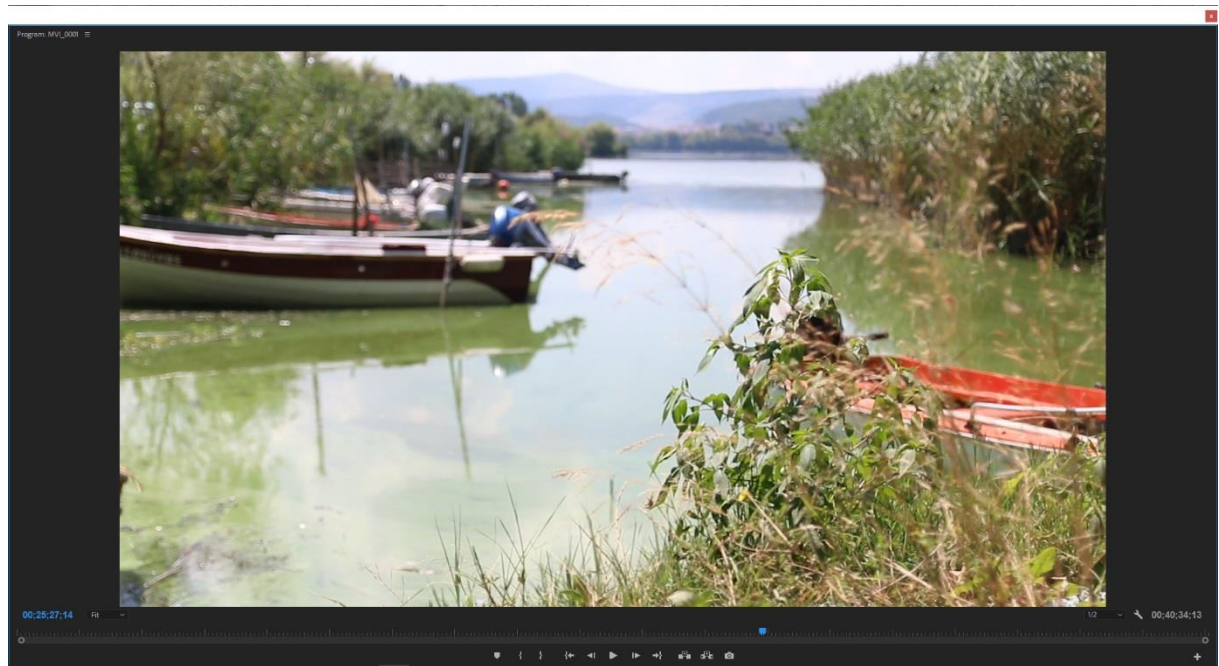
Τα εφέ που χρησιμοποίησα σε όλο το βίντεο είναι τα εξής: από τα video effects-distort το warp stabilizer VFX, διότι ορισμένα πλάνα είναι κουνημένα οπότε βάζοντας αυτό το εφέ μειώνονται οι κραδασμοί. Από τα video transitions-dissolve χρησιμοποίησα το dip to cross dissolve στο οποίο το πλάνο σταδιακά σβήνει μέσα στο επόμενο που ανάβει, το dip to black στο οποίο το πλάνο σταδιακά σκοτεινιάζει ώσπου γίνεται μαύρο, και το dip to white όπου το πλάνο σιγά σιγά γίνεται λευκό. Επιπλέον, χρησιμοποίησα το screen από το blend mode. Σε αυτό την περίπτωση παρακολουθούμε δύο πλάνα ταυτόχρονα και αυτό που έχει τοποθετηθεί το εφέ είναι αρκετά πιο φωτεινό. Αναφορικά με τον ήχο, χρησιμοποίησα από το audio effects το constant power, το οποίο τοποθετήθηκε είτε στο τέλος της μουσικής ή ομιλίας, ή ανάμεσα από δύο διαφορετικά. Αυτό το εφέ μειώνει σταδιακά τον ήχο μέχρι που σβήνει τελείως. Ορισμένα πλάνα τα έκανα slow motion και fast motion, διότι σε κάποια ήθελα να μειώσω λίγο την ταχύτητα τους ενώ σε άλλα που έδειχναν κάποια διαδρομή ήθελα να την αυξήσω. Τη ταχύτητα αυτή, την έφτιαξα από τη ρύθμιση speed-duration όπου μπορεί κάποιος να βάλει όποια τιμή επιθυμεί. Όσον αφορά τον ήχο, μείωσα την ένταση όλων των τραγουδιών από το audio gain – set gain to, διότι στην κλίμακα που φαίνεται η ένταση ήταν αρκετά δυνατά. Την ένταση της προφορικής αφήγησης χρειάστηκε να την ανεβάσω από το audio gain – normalize max peak to, καθώς η ηχογράφηση δεν έγινε σε κάποιο στούντιο, ούτε έγινε χρήση εξωτερικού μικροφώνου και όπως ήταν φυσικό ήταν αρκετά χαμηλή σε σχέση με την μουσική. Στα σημεία που ακούγεται η αφήγηση έχω χαμηλώσει την ένταση της μουσικής. Όλα τα πλάνα επεξεργάστηκαν και χρωματικά από το lumetri color. Αφού ολοκληρώθηκε η διαδικασία της επεξεργασίας, έγινε το rendering ώστε να μην κολλάει ο ήχος και η εικόνα, το οποίο συμβαίνει γιατί το βίντεο δεν λειτουργεί σε πραγματικό χρόνο. Τελευταίο βήμα ήταν το export, η εξαγωγή δηλαδή του βίντεο. Έγιναν, λοιπόν, οι κατάλληλες ρυθμίσεις για τη σωστή εξαγωγή και όλη η διαδικασία του μοντάζ ολοκληρώθηκε. Συνολικά, έγιναν 3 export, όλο το ντοκιμαντέρ, η συνέντευξη, και η ηχογράφηση.

Τα τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν στο βίντεο είναι τα εξής:

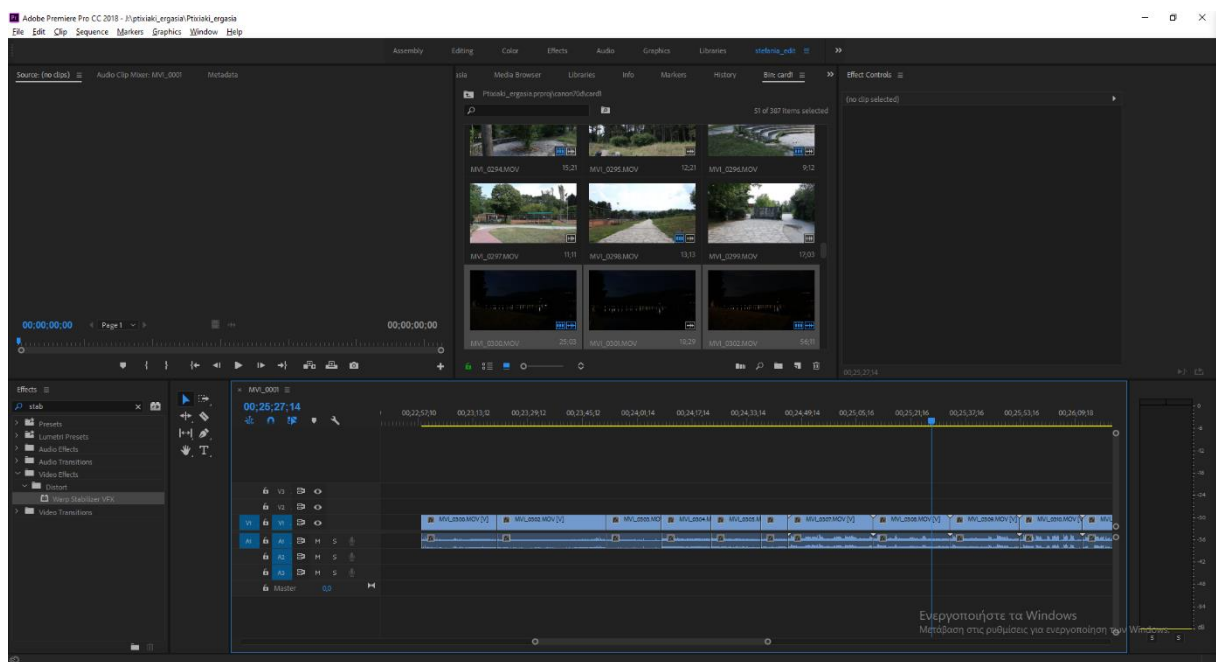
- 1) Sincere Moment-Airae
- 2) Morning Light-Onda Norte
- 3) To let you in (instrumental version)-Volcan Peaks
- 4) Astonish-Million Eyes
- 5) Minds Traversed-Spirits of our Dreams
- 6) In the waiting-Johannes Bornlof
- 7) Assorted Berries-Dylan Sitts
- 8) Yellowstonne-Valante

Το βίντεο του ντοκιμαντέρ είναι διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://www.youtube.com/watch?v=bmCDBGp9m58>

Εικόνα 2. Screenshot από το μοντάζ του ντοκιμαντέρ στο πρόγραμμα Adobe Premiere Pro (Monitor)

Εικόνα 1 Screenshot από το μοντάζ του ντοκιμαντέρ στο πρόγραμμα Adobe Premiere Pro (Timeline)

8.1.4. Δημιουργία ιστοχώρου

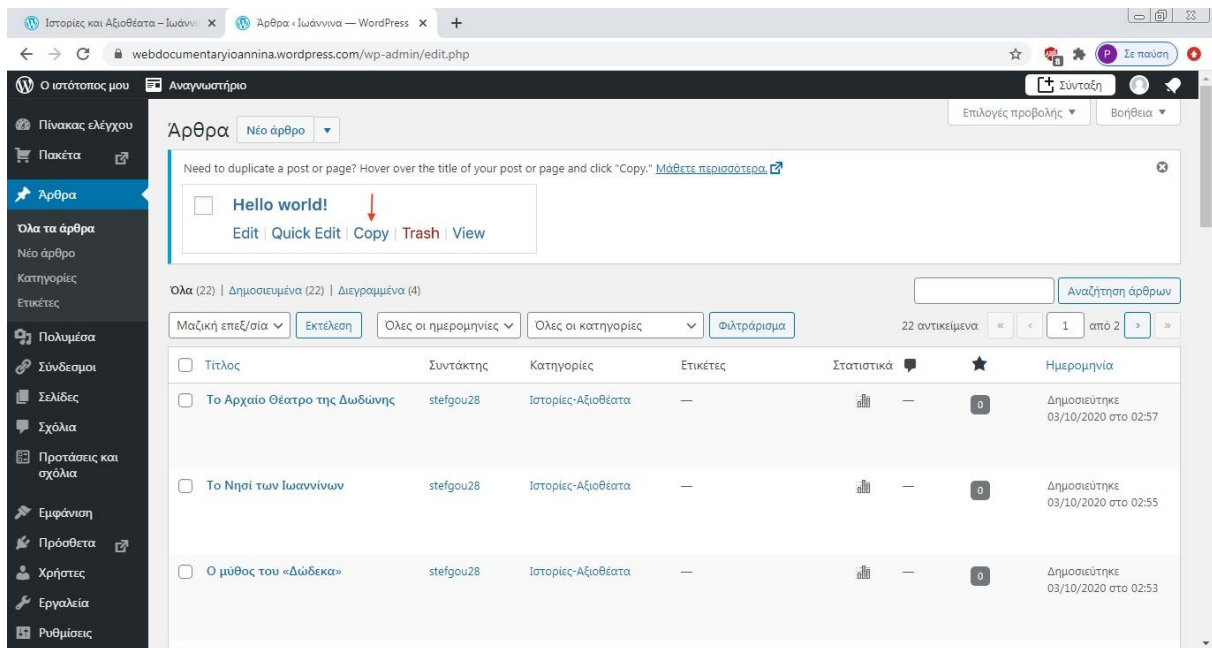
Για τη δημιουργία του ιστοχώρου επέλεξα το Wordpress. Πρόκειται για ένα δημοφιλές σύστημα διαχείρισης περιεχομένου. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία και διαχείριση κάθε είδους ιστοσελίδων. Είναι μία πλατφόρμα ανοιχτού κώδικα, το οποίο σημαίνει ότι μπορώ να χρησιμοποιήσω τον κώδικα που υπάρχει ήδη χωρίς να δημιουργήσω καινούριο. Ταυτόχρονα, μπορώ να τροποποιήσω και να κάνω αλλαγές στον υπάρχοντα κώδικα χωρίς να υπάρχει κάποια χρέωση. Είναι ένα λογισμικό ελεύθερο στη χρήση, στην επεξεργασία και στην αναδιανομή. Επιπλέον, έχει μεγάλη ευκολία χρήσης. Ουσιαστικά, βασίζεται στην αρχιτεκτονική των κατηγοριών και των ενοτήτων.

Χρησιμοποίησα την πλατφόρμα με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε τα περιεχόμενα να είναι οργανωμένα και το τελικό αποτέλεσμα να είναι μία εύχρηστη ιστοσελίδα για τον επισκέπτη, και να κάνει την πλοήγησή του με ευκολία. Δεν χρησιμοποίησα επιπλέον plugins διότι οι λειτουργίες της πλατφόρμας αρκούσαν για τη δημιουργία αυτής του διαδικτυακού τόπου. Δημιούργησα σελίδες, κατηγορίες και άρθρα. Έφτιαξα τον αντίστοιχο τίτλο σε κάθε σελίδα και άρθρο. Έβαλα μία εικόνα background στην κάθε σελίδα, και δημιούργησα slides από φωτογραφίες που απεικονίζουν μερικά από αυτά που θα διαβάσει ο επισκέπτης, διότι θεωρώ ότι είναι αρκετά ενδιαφέρον μαζί με το κείμενο να υπάρχει και οπτικό υλικό. Επίσης, σε ορισμένα άρθρα τοποθέτησα δίπλα τους μία αντίστοιχη φωτογραφία που απεικονίζει το θέμα στο οποίο αναφέρομαι.

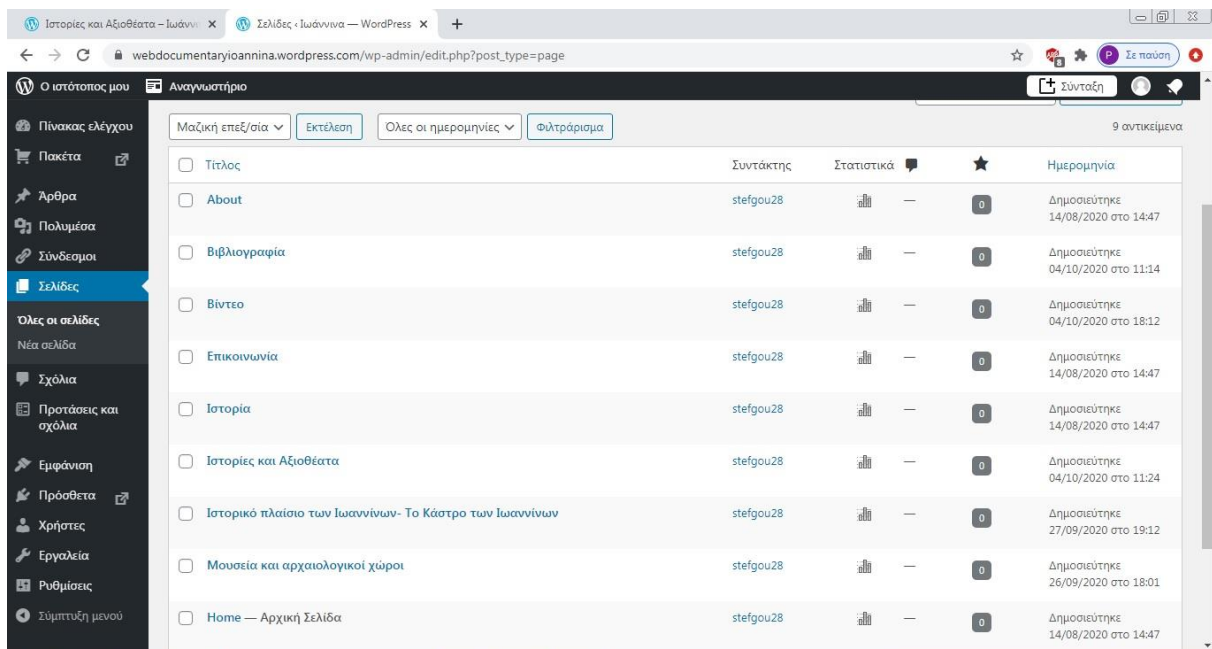
Πρωταρχική θέση, φυσικά, έχει το ντοκιμαντέρ, το οποίο είναι ενσωματωσα στη σελίδα μέσω του συνδέσμου στο YouTube. Επιπλέον, αποφάσισα να εισάγω τη συνέντευξη και την ηχογράφιση της προφορικής αφήγησης ξεχωριστά από το βίντεο του ντοκιμαντέρ, ώστε να έχει την επιλογή ο επισκέπτης να παρακολουθήσει όποιο βίντεο επιθυμεί.

Μετά από σωστή διαχείριση της πλατφόρμας και αρκετή εργασία, η διαδικασία της δημιουργίας ολοκληρώθηκε επιτυχώς και ο ιστοχώρος είναι διαθέσιμος με τον παρακάτω σύνδεσμο:

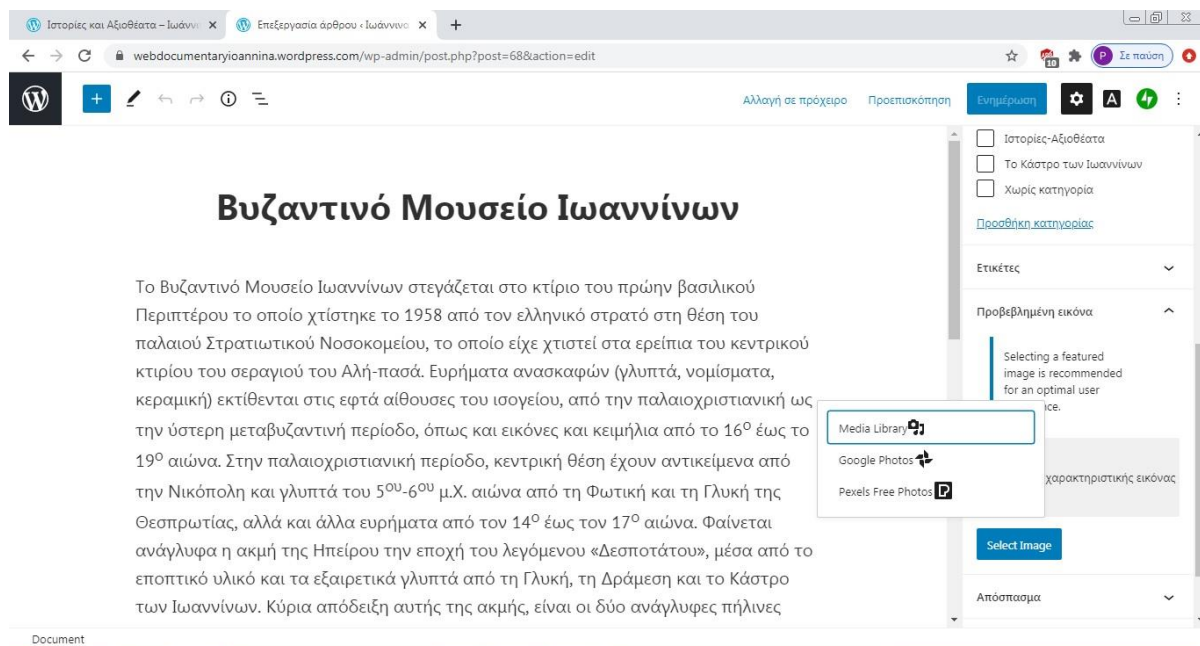
<https://webdocumentaryioannina.wordpress.com/>

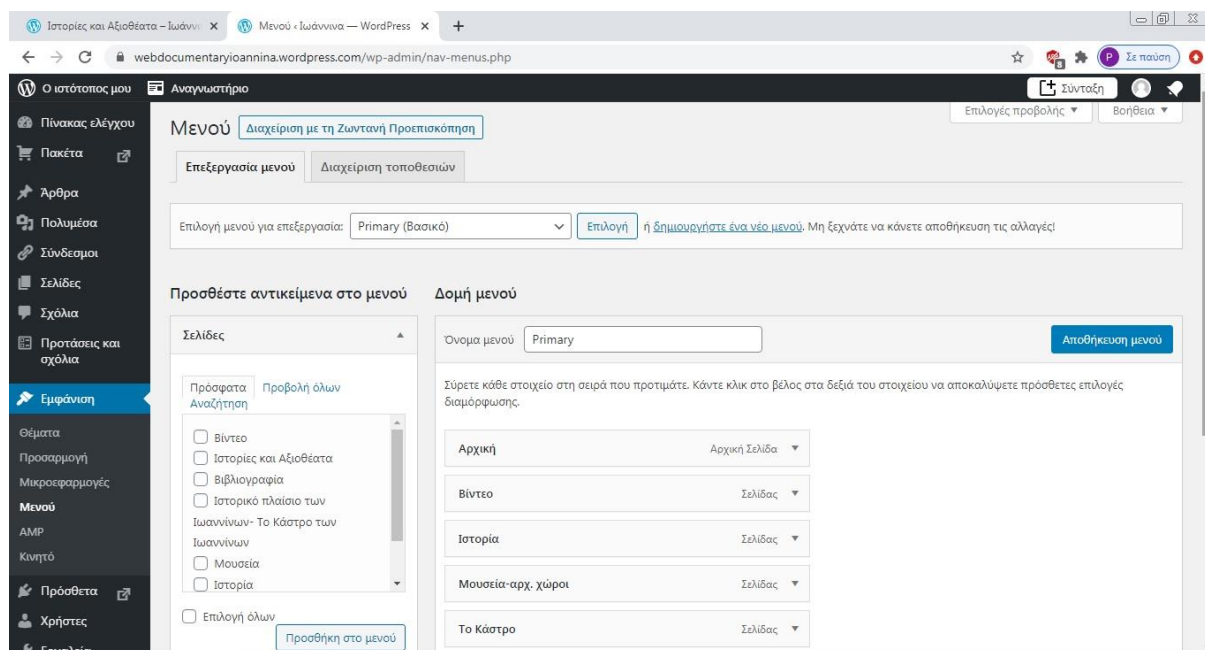
Εικόνα 5 Screenshot-Δημιουργία άρθρων

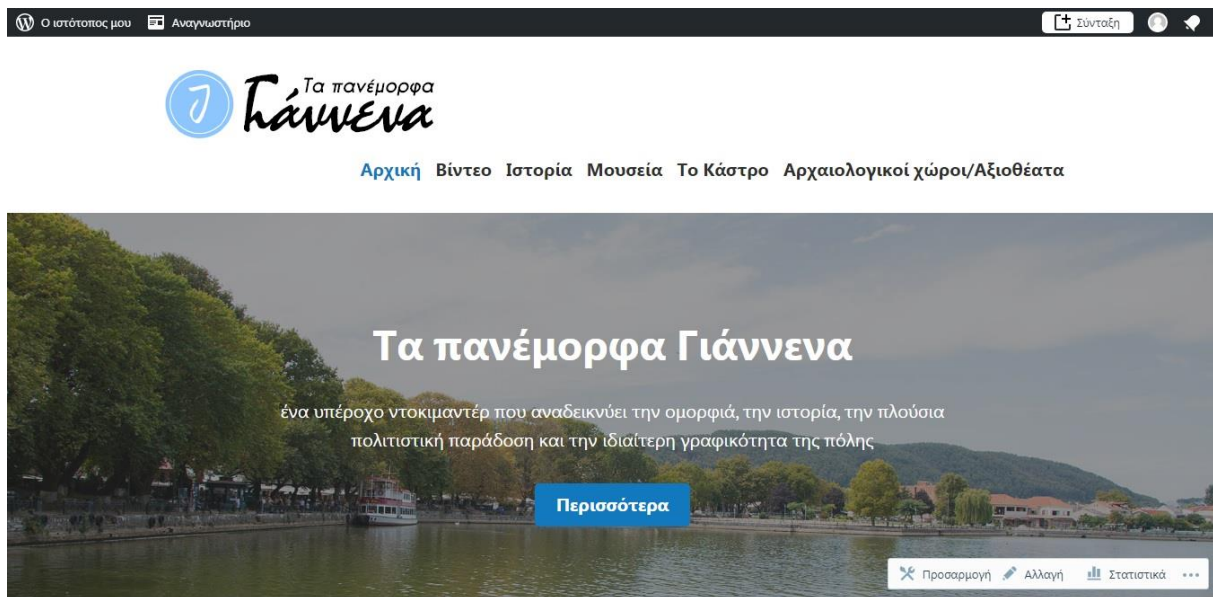
Εικόνα 6 Screenshot-Δημιουργία σελίδων

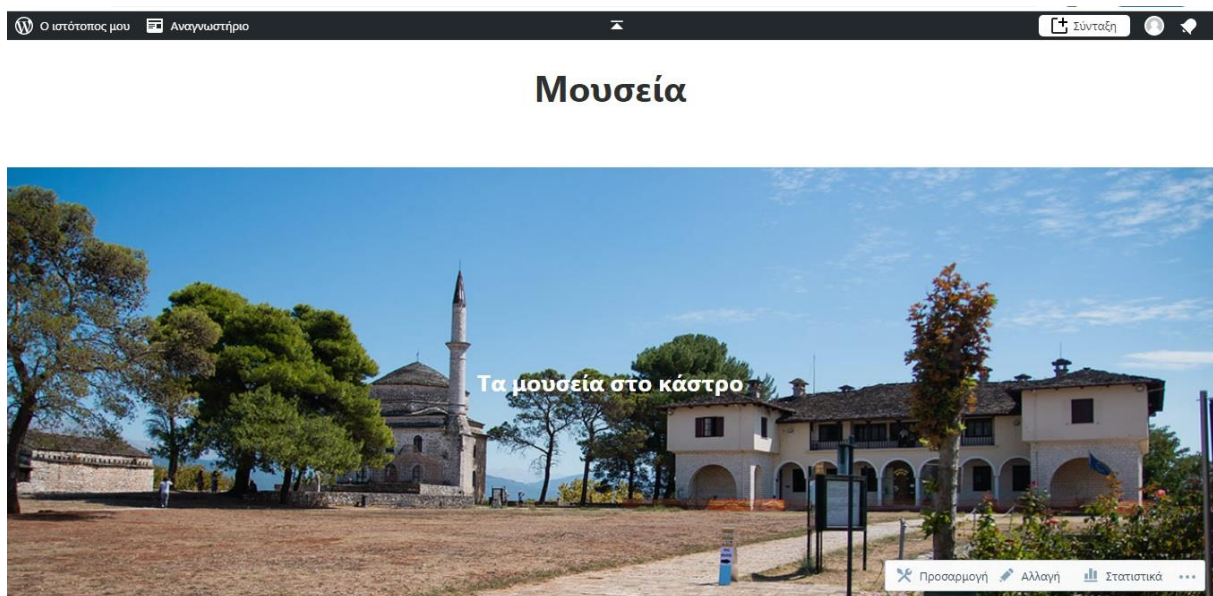
Εικόνα 7 Screenshot-Προσθήκη προβεβλημένης εικόνας στο άρθρο

Εικόνα 8 Screenshot-Δημιουργία και εμφάνιση μενού

Εικόνα 9 Screenshot Η αρχική σελίδα του ιστοχώρου

Εικόνα 10 Screenshot-Άλλη σελίδα στον ιστοχώρο

Συμπεράσματα

Η προσωπική μου επιλογή για ενασχόληση με θέματα που αφορούν τα Ιωάννινα είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά από εξιστόρηση γεγονότων και ιστοριών της πόλης, των μνημείων, αλλά και των τουριστικών προορισμών της. Παράλληλα, μέσα από την προβολή του ντοκιμαντέρ επιτυγχάνεται μια πιο ρεαλιστική απεικόνιση των όσων περιγράφονται. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο αναγνώστης και θεατής έχει τη δυνατότητα να σχηματίσει μια ολοκληρωμένη άποψη για την πόλη και το παρελθόν της, το οποίο, αν μη τι άλλο, θα τη χαρακτηρίζει αιωνίως. Προσωπικά, κατόρθωσα, μέσα από όλη αυτή την αναδρομή, να έρθω σε άμεση επαφή με τον πολιτισμό και την κουλτούρα της πόλης μου, αλλά συγχρόνως, απέκτησα και πολύτιμη γνώση. Αποκόμισα πολλές σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την ιστορία της, ενώ θεωρώ πολύ σημαντικό το γεγονός, ότι θα δώσω την ευκαιρία σε κάθε αναγνώστη-θεατή να θαυμάσει τα αξιόλογα μνημεία, τους αρχαιολογικούς χώρους και τις φυσικές ομορφιές της.

Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας μου είχα την ευκαιρία να δοκιμάσω καινούρια και πρωτόγνωρα για εμένα πράγματα. Αρχικά, απέκτησα μια ιδιαίτερη σχέση με τη φωτογραφία και τη δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ γενικότερα, ενώ για πρώτη φορά καταπιάστηκα με την κατασκευή μιας ιστοσελίδας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι χρειάστηκε να παρακολουθήσω κάποια ντοκιμαντέρ, προκειμένου να κατανοήσω καλύτερα πώς λειτουργούν και να πάρω ιδέες για το δικό μου · το ίδιο έπραξα και για τη δημιουργία της ιστοσελίδας. Ακόμη, μέσα από τα στάδια παραγωγής του οπτικοακουστικού υλικού απέκτησα μια μεγαλύτερη οικειότητα με τη δημιουργία του μοντάζ ενός ντοκιμαντέρ. Ένα άλλο σημαντικό κομμάτι αποτέλεσε αυτό της συνέντευξης, αλλά και της προφορικής αφήγησης · έπρεπε να σκεφτώ κάποιες ερωτήσεις για τη συνέντευξη, να τις καταγράψω, και έπειτα να καταλήξω στις πιο απαραίτητες για τον σκοπό της εργασίας, ενώ παράλληλα ασχολήθηκα και για πρώτη φορά με την συγγραφή μιας προφορικής αφήγησης.

Μεταξύ άλλων, θα ήταν ψέμα να ισχυριστώ, ότι δεν προέκυψαν δυσκολίες και προβλήματα. Είναι γεγονός, πως υπήρχαν αρκετές αντιξοότητες κατά τη συγγραφή της εργασίας, κυρίως λόγω της πανδημίας του κορονοϊού, με την οποία έρχεται αντιμέτωπη η κοινωνία μας σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, συνάντησα κάποιες δυσκολίες στην έρευνα, καθώς η πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη ήταν κλειστή και η πρόσβαση στο ερευνητικό υλικό περιορισμένη. Επιπλέον, όσον αφορά τη βιντεοσκόπηση και τη φωτογράφιση, υπήρξαν

αρκετές καθυστερήσεις, διότι η είσοδος σε πολλούς αρχαιολογικούς χώρους ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί δίχως ειδική άδεια (λ.χ. στο Κάστρο, στα μοναστήρια, στο αρχαίο θέατρο της Δωδώνης). Εκτός αυτού, η προφορική αφήγηση κρίθηκε αναγκαίο να επαναληφθεί, εξαιτίας τεχνικών ζητημάτων, που παρουσιάστηκαν. Ωστόσο, η εργασία, παρά τις τεχνικές δυσκολίες και τις καθυστερήσεις που αντιμετώπισα, ολοκληρώθηκε επιτυχώς.

Ως τελικό συμπέρασμα, προκύπτει ότι η πόλη των Ιωαννίνων κρύβει μια μεγάλη ιστορία πίσω της, η οποία την καθιστά ένα στολίδι για τον κάθε επισκέπτη, αλλά και για τους ίδιους τους κατοίκους της. Το παρελθόν και η ιστορία του είναι αναπόσπαστο κομμάτι του παρόντος. Άλλωστε, το παρελθόν θα αποτελεί πάντοτε ένα μάθημα ζωής για τους νεότερους και θα μας βοηθήσει στο να κατανοήσουμε καλύτερα το παρόν και να σχεδιάσουμε με μεγαλύτερη προσοχή το μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγέλη, Βαρβάρα. *PETPO*. ΤΥΠΟΣ. 2016

Γκουζιώτης, Δημήτρης. *Η τέχνη του ντοκιμαντέρ*. Αθήνα: Αιγόκερως. 2005.

Γραμματέα, Όλγα. *Το ντοκιμαντέρ και οι τεχνοτροπίες του*. 2016.

Κωνσταντίνος, Δημήτρης. *Το Κάστρο των Ιωαννίνων*. Αθήνα: Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων. 1997.

Νικολάκης, Γιώργος. *Εθνογραφικός Κινηματογράφος και Ντοκιμαντέρ*. Αθήνα: Αιγόκερως. 1998.

Οικονομίδης, Αριστείδης. *Παραγωγή Βίντεο Βασικές Αρχές & Τεχνικές*. Αθήνα: Έλλην. 2004

Σουέρεφ, Κωνσταντίνος Ι. *Αρχαία θέατρα της Ηπείρου*. Αθήνα: Διάζωμα. 2012.

Aufderheide, Patricia. *Documentary Film: A Very Short Introduction*. 1st edition. New York: Oxford University Press. 2007.

Geoffrey, Nowell-Smith. *The Oxford History Of World Cinema*. UK: Oxford University Press. 1997.

Buttafava, Giovanni. *Il Cinema russo e sovietico*. Venezia: Marsilio. 2000

Eisenstein, Sergei & Vertov, Dziga & Kuleshov, Lev. *Το Μοντάζ*. Αθήνα: Αιγόκερως. 2003.

Pinel, Vincent. *Το Μοντάζ*. Αθήνα : Πατάκη. 2006.

Swann, Paul. *The British Documentary film movement 1926-1946*. USA: Cambridge University Press. 1989.

Sadoul, George, *Το Ντοκυμαντέρ*. Αθήνα: Αιγόκερως. 1985.

ΙΣΤΟΓΡΑΦΙΑ

Cinepivates. *Τι σημαίνει Ντοκιμαντέρ*. (19/03/2014)

<file:///E:/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82%20%CE%A1%CE%B5%CF%84%CF%81%CF%8C%20%CE%B1%CF%80%CF%8C%20%CF%84%CE%BF%CE%BD%20%CE%A4%CF%8D%CF%80%CE%BF%20%CE%99%CF%89%CE%B1%CE%BD%CE%BD%CE%AF%CE%BD%CF%89%CE%BD.pdf>

<http://www.gethouse.gr/gr/post.php?id=2>

<https://www.gnoristetinellada.gr/anadromes/24-ipeiros/1005-istoriki-anadromi-stin-poli-ton-grammaton-kai-ton-texnon>

<http://www.visit-ioannina.gr/see-and-do/aksiotheata/top-5-must-see/to-nhsaki-twn-ioanninwn-sta-stena-kalinterimia-twn-thrilwn/>

<https://www.iefimerida.gr/news/299116/gnoriste-nisi-tis-kyra-frosynis-mono-nisi-limnis-poy-katoikeitai-stin-eyropi-eikones>

<https://travelioannina.com/el/ioannina-island-page>

<https://www.dodoni.gr/to-theatro>

APOPA

Eitzen, Dirk. *When is a Documentary? : Documentary as a Mode of Reception*. University of Texas Press, 13/07/2010.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Ι: Πρόταση εκπόνησης πτυχιακής εργασίας

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΕΧΝΩΝ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΓΚΟΥΡΜΠΙΑΤΣΗ ΤΧ2011056

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ
ΜΑΡΤΙΟΣ, 2018

I. Ενδεικτικός τίτλος

Web documentary "Η πόλη των Ιωαννίνων και η ιστορία της"

II. Συνοπτική περιγραφή του θέματος

Η πτυχιακή μου θα αφορά τη δημιουργία ενός web documentary που θα έχει ως θέμα την πόλη των Ιωαννίνων, την ιστορία και τα αξιοθέατά της. Ο κύριος άξονας της πτυχιακής θα είναι η δημιουργία μίας ιστοσελίδας στην οποία ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει το ντοκιμαντέρ, να διαβάσει στοιχεία για αυτό και τέλος να αφήσει τα σχόλιά του. Σκοπός της δημιουργίας του είναι να επιτελέσει μια λειτουργία ουσιαστικής επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας εικόνες, χρώματα και λόγο.

III. Συνοπτική κριτική ανάλυση της περιοχής που εντάσσεται το θέμα

Το θέμα εντάσσεται στο πεδίο του web documentary. Εξ ορισμού ντοκιμαντέρ είναι είδος κινηματογραφικής ταινίας που εξετάζει διεξοδικά ιστορικά, πολιτικά, καλλιτεχνικά ή άλλα θέματα, για την παρουσίαση των οποίων βασίζεται σε πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία. Όπως προαναφέρθηκε η εργασία εντάσσεται στο χώρο του web documentary το οποίο, διαφέρει από τα ντοκιμαντέρ ταινιών μέσω της ενσωμάτωσης ενός συνδυασμού μέσων πολυμέσων (φωτογραφίες, κείμενο, ήχος, κινούμενα σχέδια, γραφικά κλπ) με τεχνολογίες ιστού. Σε ένα ντοκιμαντέρ Διαδικτύου, ο χρήστης μπορεί να αλληλεπιδράσει με την ιστορία ή να περιηγηθεί σε αυτή.

Η κατασκευή ιστοσελίδας, η οποία και θα γίνει, είναι η διαδικασία δημιουργίας παρουσιάσεων περιεχομένου (συνήθως υπερκειμένου, ή πολυμέσων), οι οποίες προβάλλονται στον τελικό χρήστη του Διαδικτύου, μέσω ενός προγράμματος περιήγησης (browser) ή άλλων υπηρεσιών όπως διαδικτυακή τηλεόραση, ιστολόγια (blogs) και RSS Feeds. Είναι μία μείξη τεχνικής και δημιουργικής διαδικασίας, την οποία θα ακολουθήσω και εγώ για την παρουσίαση του ντοκιμαντέρ. Στην ιστοσελίδα, ο επισκέπτης θα μπορεί να παρακολουθήσει, να διαβάσει πληροφορίες και να σχολιάσει.

IV. Προτεινόμενη μεθοδολογία

Η προσέγγιση του θέματος θα γίνει :

1) με βιβλιογραφική μελέτη σχετικά με τον έννοια του ντοκιμαντέρ και με τον τρόπο με τον οποίο θα δημιουργηθεί αυτό.

2) με μελέτη για τη δημιουργία μιας ιστοσελίδας.

Προ παραγωγή (ντοκιμαντέρ)

Είναι το εκτενέστερο και σημαντικότερο στάδιο της διαδικασίας για τη δημιουργία του. Περιλαμβάνει την ανάπτυξη της ιδέας και τη συγγραφή του σεναρίου, μετά την περίοδο της συγγραφής του οποίου αρχίζει η προετοιμασία. Επόμενο στάδιο είναι η επίσκεψη των χώρων για την επιλογή των πλάνων και των ρακόρ, κατάλληλη σύνδεση των πλάνων, ώστε να δίνεται η εντυπώσει στον θεατή της οπτικής και ηχητικής συνέχειας. Στη συνέχεια το σενάριο θα χωριστεί σε σκηνές, θα επιλεχθούν οι χώροι για τους οποίους θα έχει γίνει εκτενής μελέτη της ιστορίας και θα έχουν παρθεί πληροφορίες για να αρχίσει το γύρισμα, αφού βεβαίως παρθούν οι σχετικές άδειες (μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι).

Παραγωγή

Αφού ολοκληρωθεί η προ παραγωγή είμαστε έτοιμοι να περάσουμε στη διαδικασία των γυρισμάτων τα οποία θα είναι εξωτερικά και εσωτερικά σε διάφορες τοποθεσίες. Οι λήψεις θα γίνουν κατά κύριο λόγο με τη βοήθεια του φωτός. Ο εξοπλισμός που θα χρησιμοποιηθεί θα είναι μία κάμερα dslr, action camera και τρίποδο για τη σταθερότητα του κάδρου.

Μετά παραγωγή

Είναι η τελική φάση κατά την οποία το υλικό της κινηματογράφησης παίρνει την τελική του μορφή. Κατά την τεχνική επεξεργασία το ντοκιμαντέρ θα περάσει από το μοντάζ, όπου θα γίνει η συναρμολόγησή του κομμάτι-κομμάτι, χρησιμοποιώντας τις σκηνές που θα δώσουν την καλύτερη εικόνα. Το μοντάζ δεν είναι μια απλή συρραφή πλάνων, αλλά ένας τρόπος να δοθεί η ατμόσφαιρα και η αισθητική μιας ταινίας, για την υλοποίηση του οποίου θα γίνει χρήση ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή και προγραμμάτων, όπως Adobe Premiere. Πολλοί θεωρητικοί του κινηματογράφου βάσισαν ολόκληρη την τεχνική τους πάνω στο μοντάζ χαρακτηριστική είναι η φράση του σκηνοθέτη και πρωτοπόρου της τέχνης του μοντάζ Σεργκέι Αϊζενστάιν, που πρόσβευε ότι "Ο κινηματογράφος είναι η τέχνη του μοντάζ". Επίσης σε αυτό το στάδιο προστίθενται η μουσική, τα οπτικά και ηχητικά εφέ και το σπικάζ, ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία της μετά παραγωγής ενός ντοκιμαντέρ. Άλλοτε αποτελεί τον κεντρικό άξονα σύνδεσης των πλάνων και άλλοτε δίνει τη δυνατότητα διήγησης μια παράλληλης ιστορίας. Στο κομμάτι της μετά παραγωγής ανήκει η δημιουργία της ιστοσελίδας στην οποία θα βρίσκεται το βίντεο, στοιχεία του θέματος και θα δίνεται η δυνατότητα για σχολιασμό.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Robert, Stam. Εισαγωγή στη θεωρία του κινηματογράφου. (Εκδόσεις Πατάκη, 2004).

Julie C., Meloni. HTML 5, CSS JavaScript. (Εκδόσεις Μ. Γκιούρδας, 2013)

Ελευθέριος Ν., Κάρκαλος. Ιστορία της πόλης των Ιωαννίνων. (Δωδώνη, 2005)

Παράρτημα II: Άδεια βιντεοσκόπησης-φωτογράφισης

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ		Ημ/νία: 21/08/2020
Α. Π.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΙΩΑ/ΤΒΜΑΜ/429474/302197/3891/384		Ημ/νία Έκδοσης 21/08/2020
Απάντηση στο έγγραφο ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΙΩΑ/429474/302197/3891		
		
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ		Ιωάννινα,
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ		Αρ. Πρωτ.:
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ		Βαθμός Προτεραιότητας:
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		
Ταχ. Δ/ση :	Πλατεία 25 ^{ης} Μαρτίου 6, 45221, Ιωάννινα	ΠΡΟΣ: Στεφάνια Γκουρμπάση Φοιτήτρια Βασιλική Ιωαννίνων.
Ηλ. Δ/ση:	efaioua@culture.gr	
Τηλέφωνο:	26510 01051, 01053,	
Φαξ:	26510 01052	
Πληροφορίες:	Ι. Κατσαδήμα- Σ. Χαραλάμπους	
		ΚΟΙΝ.: ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ 1) ΔΙΠΚΑ 2) ΔΒΜΑ 3) Φύλακες Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων 4) Φύλακες Βυζαντινού Μουσείου Ιωαννίνων 5) Φύλακες Αρχαιολογικού χώρου Δωδώνης
ΘΕΜΑ: Χρήρηση άδειας φωτογράφισης/ αεροφωτογράφισης σε χώρους αρμοδιότητας της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων.		
Έχοντας υπόψη:		
1. Τις διατάξεις του Ν. 3028/28.06.2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153/Α/28-06-2002)		
2. Το Π.Δ. 70/2015 (ΦΕΚ 114/Α/ 22-9-2015) «περί ανασύστασης Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού»		
3. Το Π.Δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (ΦΕΚ 121/Α/09-07-2019)		
4. του Π.Δ. 4/2018 «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» (ΦΕΚ 7/Α/22-1-2018),		
5. Την υπ' αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΡΥΠ/136505/3066 (ΦΕΚ 912/Β/17-3-2020) απόφαση με θέμα «Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων των Προϊσταμένων Γενικών Διευθύνσεων προς τους Προϊσταμένους των Περιφερειακών και Ειδικών Περιφερειακών Υπηρεσιών αρμοδιότητας της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και στους Προϊσταμένους των Περιφερειακών Υπηρεσιών αρμοδιότητας της Γενικής Διεύθυνσης Αναστήλωσης, Μουσείων και Τεχνικών Έργων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού».		
6. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ ΓΔΑΠΚ/ ΔΙΠΚΑ/ ΤΠΚΑΧΜΑΕ/ 356481/ 254593/ 7509/ 2927/ 04-07-2019 (ΦΕΚ3046/Β/30-12-2011) απόφασης για τα τέλη φωτογράφισης και κινηματογράφησης και χρήσης οπτικοακουστικών έργων και απεικονίσεων, αρχαιολογικών		

χώρων, ιστορικών τόπων, μνημείων, μουσειακών εκθέσεων και συλλογών, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την υπ' αριθ. πρωτ. ΥΠΠΟΤ/ΔΟΕΠΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/12569/07-02-2012 κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 648/Β'/7-3-2012).

7. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ ΓΔΑΠΚ/ ΔΠΚΑ/ ΤΠΚΑΧΜΑΕ/ 356481/ 254593/ 7509/ 2927/ 02-07-2019 απόφασης για τους όρους, τις προϋποθέσεις, τις διαδικασίες και τον καθυρισμό των οργάνων χορήγησης άδειας παραγωγής, αναπαραγωγής και διάδοσης στο κοινό με οποιονδήποτε τρόπο και μέσο, αντιγράφων και απεικονίσεων μνημείων που ανήκουν στο Δημόσιο (ΦΕΚ 2812/Β'/04-04-2019).

8. Η από 07/08/2020 αίτησή σας με αρ. πρωτ. ΕΦΑ Ιωαννίνων ΥΠΠΟΑ/ ΓΔΑΠΚ/ ΕΦΑΙΩΑ/ ΤΠΚΑΜ/ 429474/302197/3891/457/10-08-2020.

Σας γνωρίζουμε δεν υπάρχει αντίρρηση να προβείτε στην πραγματοποίηση εναέριων και μη λήψεων με μη επαγγελματικό εξοπλισμό στους χώρους και τα μουσεία αρμοδιότητας της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων, ήτοι Αρχαιολογικά και Βυζαντινό Μουσείο, Μονές Νήσου Ιωαννίνων και Αρχαιολογικό χώρο Δωδώνης. Η άδεια χορηγείται ατελώς, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις των σχετ. 6 και 7 Υ.Α, τα υλικά θα χρησιμοποιηθεί για εκπαιδευτικούς σκοπούς (πτυχιακή εργασία), χωρίς άμεσα ή έμμεσα εμπορικά ή οικονομικά οφέλη.

Το παρόν, το οποίο δεν υποκαθιστά οποιαδήποτε άδεια που απαιτείται από άλλη αρμόδια υπηρεσία, χορηγείται με τους εξής όρους:

- 1) Οι εργασίες θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί εντός του ωραρίου λειτουργίας των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων.
- 2) Δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε επέμβαση ή μετακίνηση σε τμήματα και μέλη μνημείων ή η ανάβαση σε αυτά.
- 3) Δεν επιτρέπεται η στερέωση φωτιστικών και ηχητικών σωμάτων ή άλλων αντικειμένων σε άμεση επαφή με τμήματα ή μέλη μνημείων.
- 4) Επειδή στο αρχαίο θέατρο του αρχαιολογικού χώρου της Δωδώνης πραγματοποιούνται εργασίες αποκατάστασης, θα πρέπει το συνεργείο να ακολουθεί πιστά τις υποδείξεις του φυλακτικού προσωπικού.
- 5) Οι πάσης φύσεως απεικονίσεις θα πρέπει να συνοδεύονται κατά τη χρήση τους από σύντομο κείμενο (λεζάντα) που θα έχει την έγκριση της Εφορείας μας και θα περιλαμβάνει απαραίτητα τις εξής γνωστοποιήσεις των δικαιωμάτων και της προέλευσης των μνημείων στα αγγλικά και στη γλώσσα της έκδοσης:
 - «Τα δικαιώματα των επί των απεικονιζόμενων μνημείων ανήκουν στο Υπουργείο Πολιτισμού κα Αθλητισμού (Ν. 3028/2002)»
 - «Το μνημείο (ονομασία μνημείου) υπάγεται στην αρμοδιότητα της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων»
 - «Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού- Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων (Hellenic Ministry of Culture and Sports/Archaeological Recourses Fund)»
 - Επιπλέον για τα ακίνητα μνημεία θα πρέπει να προστεθεί η ονομασία του μνημείου και η τοποθεσία και προαιρετικά η χρονολογία και η χρήση
- 6) Το υλικό για το οποίο χορηγείται η ως άνω άδεια παραγωγής δεν επιτρέπεται να

- χρησιμοποιηθεί σε άλλα παράγωγα είδη. Σε περίπτωση που επιθυμείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό αυτό με άλλο τρόπο, θα πρέπει να υποβάλετε εκ νέου αίτηση, και να ακολουθηθούν κατά περίπτωση οι σχετικές διατάξεις του ΥΠΠΟΑ.
- 7) Απαγορεύεται κάθε επέμβαση, μεταβολή ή τροποποίηση απεικονίσεων μνημείων καθώς η παρουσίαση με τρόπο που να αλλοιώνει το περιεχόμενό τους (σύνθεση, επικάλυψη κλπ) χωρίς προηγούμενη ειδική άδεια από το ΥΠΠΟΑ.
- 8) Η άδεια χορηγείται για συγκεκριμένη χρήση και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
- 9) Ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να μεριμνά για την εξασφάλιση τυχόν συμπληρωματικών αδειών κατά περίπτωση. Εν προκειμένω, επειδή πρόκειται να γίνει αεροφωτογράφιση και αεροκινηματογράφηση με τη χρήση Συστημάτων μη Επανδρωμένων Αεροσκαφών-ΣμηΕΑ θα πρέπει να τηρούνται οι όροι της απόφασης Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας με αριθ. Δ/ΥΠΑ/21860/1422 Κανονισμός - γενικό πλαίσιο πτήσεων Συστημάτων μη Επανδρωμένων Αεροσκαφών-ΣμηΕΑ (ΦΕΚ 3152/Β'/30-09-2016).
- 10) Για την κινηματογράφηση στις Μονές της Νήσου Ιωαννίνων θα πρέπει να υπάρχει η προηγούμενη άδεια από τη Μητρόπολη Ιωαννίνων.
- 11) Η μη τήρηση της ανωτέρω διαδικασίας επισύρει τις κατά νόμον κυρώσεις.
- 12) Απαγορεύεται η αναπαραγωγή και διάδοση στο κοινό υλικού που δεν έχει παραχθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας

Η Αναπληρώτρια Προϊσταμένη της Εφορείας
κ.α.α

Ειρήνη Καλογιάννη
Αρχαιολόγος

Ακριβές Αντίγραφο
Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων
ΚΑΛΙΟΣΗ ΑΝΘΟΥΛΑ

Εικόνα 11 Ενδεικτική εικόνα για την άδεια βιντεοσκόπησης-φωτογράφισης από την Εφορεία Αρχαιοτήτων